

Міністерство внутрішніх справ України
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

І.С. Кравченко

**АДМІНІСТРАТИВНО-ЮРИСДИКЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ
ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВА
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ**

Монографія

За науковою редакцією
доктора юридичних наук, професора
Є.В. Курінного

Дніпропетровськ

2013

ББК
К
УДК

*Ухвалено до друку Вченою радою
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ (протокол № 2 від 31 жовтня
2013р.)*

РЕЦЕНЗЕНТИ:

доктор юридичних наук, доцент **А.М. Подоляка**
(Міжрегіональна академія управління персоналом);

доктор юридичних наук, доцент **О.Л. Соколенко**
(Дніпропетровський національний університет імені О. Гончара)

Кравченко І.С.

Адміністративно-юрисдикційна діяльність органів внутрішніх справ у сфері захисту права інтелектуальної власності : монографія ; за наук. ред. д-ра юрид. наук, професора Є. В. Курінного / Ірина Сергіївна Кравченко. – Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2013. – 225 с.

Монографію присвячено дослідженню адміністративно-юрисдикційної діяльності органів внутрішніх справ у сфері захисту права інтелектуальної власності. Досліджено місце і роль органів внутрішніх справ у системі суб'єктів адміністративної юрисдикції у сфері захисту права інтелектуальної власності. Визначено зміст правової основи адміністративної юрисдикції у сфері захисту права інтелектуальної власності; особливості адміністративних правопорушень у цій сфері, що підвідомчі органам внутрішніх справ; основні напрямки вдосконалення адміністративно-юрисдикційної діяльності органів внутрішніх справ у вказаній сфері. Здійснено аналіз застосування адміністративного примусу органами внутрішніх справ у сфері захисту права інтелектуальної власності;

Для викладачів, студентів і курсантів юридичних навчальних закладів, наукових співробітників, працівників правоохоронних органів, а також для всіх тих, хто цікавиться проблемами адміністративно-юрисдикційної діяльності органів внутрішніх справ у сфері захисту права інтелектуальної власності.

ББК

© І.С. Кравченко 2013
© ДДУВС, 2013

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ВСТУП

Розділ 1. Характеристика адміністративної юрисдикції у сфері захисту права інтелектуальної власності

1.1. Право інтелектуальної власності як об'єкт адміністративно-правового захисту

1.2. Поняття та правова основа адміністративної юрисдикції у сфері захисту права інтелектуальної власності

1.3. Органи внутрішніх справ як суб'єкт адміністративної юрисдикції у сфері охорони права інтелектуальної власності

Розділ 2. Особливості адміністративно-юрисдикційної діяльності органів внутрішніх справ у сфері захисту права інтелектуальної власності

2.1. Поняття та сутність адміністративно-юрисдикційної діяльності органів внутрішніх справ у сфері захисту права інтелектуальної власності

2.2. Юридичний аналіз адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності, що підвідомчі органам внутрішніх справ

2.3. Застосування заходів адміністративного примусу органами внутрішніх справ у сфері охорони права інтелектуальної власності

2.4. Удосконалення адміністративно-юрисдикційної діяльності органів внутрішніх справ у сфері захисту права інтелектуальної власності

ВИСНОВКИ

ДОДАТКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ДСБЕЗ	Державна служба боротьби з економічною злочинністю
КК України	Кримінальний кодекс України
КУпАП	Кодекс України про адміністративні правопорушення
МВС України	Міністерство внутрішніх справ України
СОТ	Світова організація торгівлі
СНД	Співдружність незалежних держав
СРСР	Союз Радянських Соціалістичних Республік

ВСТУП

Однією з важливих умов формування позитивного іміджу України серед високорозвинутих світових держав та успішної реалізації її євроінтеграційних намірів є забезпечення належного рівня захисту права інтелектуальної власності, що здійснюється шляхом адаптації законодавства України у сфері захисту права інтелектуальної власності до світових вимог, а також за допомогою ефективного застосування існуючих регулятивних і захисних норм права на практиці.

Охорона права інтелектуальної власності забезпечується нормами конституційного, цивільного, кримінального та адміністративного права. Так, ч. 2 ст. 54 Конституції України гарантує право кожного громадянина на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності, а ч. 4 ст. 41 Основного Закону нашої держави проголошує, що ніхто не може використовувати або поширювати їх без його згоди, за винятками, встановленими законом; крім того, ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності.

Притягнення ж осіб до адміністративної відповідальності за порушення такого права є найоперативнішим та найчастіше застосовуваним способом його захисту. Так, у 2001 р. було виявлено 1745 адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності, у 2002 р. – 2690, у 2003 р. – 988, у 2004 р. – 1334, у 2005 р. – 2310, у 2006 р. – 5057, у 2007 р. – 6809, у 2008 р. – 5662, у 2009 р. – 5649, у 2010 р. – 3873, у 2011 р. – 3469, у 2012 р. – 1916.

Органи внутрішніх справ є одним із основних суб'єктів захисту права інтелектуальної власності, які в межах наданих їм повноважень здійснюють адміністративно-юрисдикційну діяльність. Як свідчить практика, вони виявляють до 85 % адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності.

Водночас недостатність досвіду роботи та кваліфікації окремих працівників міліції у сфері адміністративно-правового захисту права

інтелектуальної власності свідчать про необхідність проведення дослідження, присвяченого вивченню особливостей адміністративно-юрисдикційної діяльності органів внутрішніх справ у цій сфері.

Науково-теоретичним підґрунтям для виконання монографічного дослідження стали праці В.Б. Авер'янова, Л.С. Анохіної, О.М. Бандурки, Д.М. Бахраха, Є.О. Безсмертного, Ю.П. Битяка, І.П. Голосніченка, С.Т. Гончарука, Є.В. Додіна, Р.А. Калюжного, Т.О. Коломоєць, В.К. Колпакова, А.Т. Комзюка, О.В. Кузьменко, Є.В. Курінного, О.В. Негодченка, В.П. Петкова, Д.В. Приймаченка, О.П. Рябченко, О.Ю. Синявської, О.Ф. Скакун, С.Г. Стеценка, М.М. Тищенко, Ю.С. Шемшученка, В.К. Шкарупи, Х.П. Ярмакі та ін.

В останні роки з'явилися актуальні новітні праці, які присвячені окремим питанням права інтелектуальної власності в контексті адміністративно-правових відносин, а саме дослідження О.М. Головкової, Н.П. Дригваль, І.Г. Запорожець, Ф.О. Кіріленка, Є.В. Юркової Г.В. Корчєвного, О.М. Тропіної, Є.В. Юркової та ін. Проте більшість з них (О.М. Головкова [23], Ф.О. Кіріленко [216, с. 87-88], Є.В. Юркова [217, с. 117-119]) розглядають питання права інтелектуальної власності крізь призму адміністративної відповідальності, яка застосовується відповідними органами державної влади. Водночас І.Г. Запорожець, детально розглядаючи заходи адміністративного примусу у сфері інтелектуальної власності, розширює коло суб'єктів їх застосування [218, с. 74-85]. Тобто, спеціального дослідження, присвяченого адміністративно-юрисдикційній діяльності органів внутрішніх справ у сфері захисту права інтелектуальної власності, не здійснювалося, а відсутність монографічної літератури з цієї проблематики свідчить як про складність цього питання, так і про недостатню увагу до нього вчених-правознавців.

Зазначені обставини обумовили вибір теми дослідження та свідчать про її актуальність для теорії та практики адміністративно-юрисдикційної

діяльності органів внутрішніх справ у сфері захисту права інтелектуальної власності.

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження полягає у з'ясуванні сутності та особливостей адміністративно-юрисдикційної діяльності органів внутрішніх справ у сфері захисту права інтелектуальної власності та розробці науково обґрунтованих рекомендацій для її вдосконалення.

Реалізація поставленої мети зумовила необхідність вирішення таких завдань: охарактеризувати право інтелектуальної власності як об'єкт адміністративно-правового захисту; визначити та розкрити зміст правової основи адміністративної юрисдикції у сфері захисту права інтелектуальної власності; встановити місце і роль органів внутрішніх справ у системі суб'єктів адміністративної юрисдикції у сфері захисту права інтелектуальної власності; сформулювати визначення поняття адміністративно-юрисдикційної діяльності органів внутрішніх справ у сфері захисту права інтелектуальної власності; з'ясувати особливості адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності, що підвідомчі органам внутрішніх справ; розкрити специфіку застосування адміністративного примусу органами внутрішніх справ у сфері захисту права інтелектуальної власності; визначити основні напрямки та розробити пропозиції щодо вдосконалення адміністративно-юрисдикційної діяльності органів внутрішніх справ у сфері захисту права інтелектуальної власності.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що формуються у сфері адміністративно-правового захисту права інтелектуальної власності.

Предмет дослідження – адміністративно-юрисдикційна діяльність органів внутрішніх справ у сфері захисту права інтелектуальної власності.

Наукова новизна одержаних результатів. Дослідження є одним із перших монографічних досліджень адміністративно-юрисдикційної діяльності органів внутрішніх справ у сфері захисту права інтелектуальної

власності. У роботі сформульовано ряд нових наукових положень і висновків, зокрема:

вперше:

– сформульовано визначення поняття адміністративно-юрисдикційної діяльності органів внутрішніх справ у сфері захисту права інтелектуальної власності як врегульованої нормами адміністративного права сукупності дій юрисдикційного характеру, здійснюваних уповноваженими посадовими особами органів внутрішніх справ на початковій стадії провадження у справах про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності;

– здійснено періодизацію формування вітчизняного законодавства, що складає правову основу адміністративної юрисдикції у сфері інтелектуальної власності: перший період (до 1991 р.); другий період (середина 90-х рр. ХХ ст.); третій період (початок ХХІ ст.);

– обґрунтовано, що в умовах реформування органів внутрішніх справ з метою підвищення ефективності боротьби з правопорушеннями у сфері інтелектуальної власності право розгляду справ про такі правопорушення окрім судів слід також надати органам внутрішніх справ і, відповідно, внести необхідні зміни до ст. 222 КУпАП;

удосконалено:

– зміст категорії “право інтелектуальної власності як об’єкт адміністративно-правового захисту” у понятійному апараті науки адміністративного права, виокремлено її особливості, які необхідно враховувати при здійсненні органами внутрішніх справ адміністративно-юрисдикційної діяльності у сфері захисту права інтелектуальної власності;

– положення теорії трирівневої системи правової основи адміністративної юрисдикції у сфері інтелектуальної власності (загальний рівень, правова основа адміністративної відповідальності, правова основа адміністративної юрисдикції);

– характеристику органів внутрішніх справ як суб'єкта адміністративної юрисдикції у сфері захисту права інтелектуальної власності шляхом узагальнення системи суб'єктів адміністративної юрисдикції у цій сфері, розмежування їх компетенції, а також запропоновані напрямки удосконалення адміністративно-юрисдикційної діяльності органів внутрішніх справ у цій сфері з метою підвищення її ефективності;

– сутність основних складових елементів адміністративно-юрисдикційної діяльності органів внутрішніх справ у сфері захисту права інтелектуальної власності, якими є дії юрисдикційного характеру: виявлення та припинення адміністративного правопорушення у сфері інтелектуальної власності, дослідження обставин його вчинення, збір матеріалів для правильного і об'єктивного вирішення у справі, процесуальне оформлення матеріалів справи та направлення справи для розгляду за підвідомчістю;

дістало подальшого розвитку:

– дослідження специфіки застосування адміністративного примусу органами внутрішніх справ у сфері захисту права інтелектуальної власності, якому притаманні: загальні правила застосування заходів адміністративного запобігання та адміністративного припинення; особливий об'єкт захисту; неможливість застосування органами внутрішніх справ адміністративних стягнень до винних осіб;

– характеристика особливостей адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності, які полягають в єдиному родовому об'єкті правопорушення, особливому предметі правопорушення, формальному складі цього виду правопорушень, обов'язковій наявності суб'єкта права інтелектуальної власності, бланкетному характері норм КУпАП, які містять склади цих правопорушень;

– пропозиція щодо розміщення складів адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності в окремій главі 6¹ „Адміністративні правопорушення, що посягають на право інтелектуальної власності” Особливої частини розділу II КУпАП;

– аргументація необхідності прийняття Кодексу інтелектуальної власності України, який би об'єднав та впорядкував регулятивні та захисні норми права у сфері інтелектуальної власності.

Практичне значення одержаних результатів визначається теоретико-прикладною спрямованістю дослідження, а також тим, що сформульовані в ньому висновки та пропозиції можуть бути враховані для розробки і вдосконалення нормативно-правових актів, які встановлюють адміністративну відповідальність за порушення права інтелектуальної власності, а також визначають повноваження органів внутрішніх справ у сфері захисту права інтелектуальної власності.

У тематично-структурному відношенні монографія складається зі вступу, двох розділів, семи підрозділів, висновків, додатків та списку використаних джерел. У першому розділі здійснено характеристику адміністративної юрисдикції у сфері захисту права інтелектуальної власності. Другий розділ присвячено особливостям адміністративно-юрисдикційної діяльності органів внутрішніх справ у сфері захисту права інтелектуальної власності.

Автор висловлює щирі вдячність та глибоку повагу Курінному Євгену Володимировичу, постійна увага та підтримка якого дозволили цій роботі відбутися.

Розділ 1

ХАРАКТЕРИСТИКА АДМІНІСТРАТИВНОЇ ЮРИСДИКЦІЇ У СФЕРІ ОХОРОНИ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

1.1. Право інтелектуальної власності як об'єкт адміністративно- правового захисту

Двадцять перше століття проголошено століттям інформації. Ідеї, духовні цінності, знання стають все важливішою частиною життя людини та економіки держави. Вартість більшості нових продуктів інтелектуальної, творчої діяльності особи залежить передусім від їх змісту, інформації, яку вони несуть, а не від матеріального її вираження. Розвиток економіки значним чином визначається обсягом і змістом інноваційної та винахідницької діяльності. У свою чергу, достойна винагорода за використання результатів інтелектуальної, творчої діяльності людини сприяє її позитивній самореалізації, збільшує можливість громадян користуватися такими результатами, розкриває нові людські таланти. Надійний захист інтелектуальної власності надає змогу реалізовувати суб'єктами інтелектуальної власності свої права у повному обсязі, поновлювати порушені права у цій сфері, а також скорочувати можливі збитки у разі порушення цих прав.

Питання захисту права інтелектуальної власності є актуальним у контексті євроінтеграційної політики нашої держави. Тому ефективний захист інтелектуальної власності має стратегічне значення для України.

За даними Державного департаменту інтелектуальної власності України на території держави зареєстровано 383863 охоронних документи: 106927 патентів на винаходи; 80505 патентів на корисні моделі; 24880 патентів на промислові зразки; 171496 свідоцтв на знаки для товарів і послуг з урахуванням розділених реєстрацій; 13 свідоцтв на топографії ІМС; 19 реєстрацій кваліфікованого зазначення походження товарів; 23 свідоцтва на

право на використання зареєстрованих кваліфікованих зазначень походження товарів (станом на 01.06.2013 року (з 1992 року) [91]. Така кількість зареєстрованих об'єктів інтелектуальної власності підтверджує необхідність вживання державою, її органами і посадовими особами відповідних заходів щодо їх захисту.

Підвищення уваги до прав людини, її творчих здібностей та можливостей, її інтелектуальної діяльності, її результатів та охорони виключних прав на ці результати спонукає до вивчення проблематики інтелектуальної власності у практично всіх галузях права [197, с. 22].

Результати дослідження, проведеного Соціологічною групою «Рейтинг» у березні 2012 року, також підтверджують актуальність теми захисту права інтелектуальної власності в Україні, а також її суперечливий характер. З одного боку абсолютна більшість опитаних вважають, що право інтелектуальної власності в Україні повинно захищатися і дії влади у цьому напрямку швидше не ефективні. З іншого боку та ж абсолютна більшість опитаних не готові поважати право інтелектуальної власності інших людей, і одночасно вимагають відповідальності відносно тих, хто порушуватиме вже їх право. Так, 58% опитаних українців вважають, що право інтелектуальної власності в Україні повинно захищатися завжди, 21% - повинно, але не завжди. Таким чином, майже 80% опитаних вважають, що право інтелектуальної власності повинно захищатися і лише 4% - не повинно. Ще 17% - не змогли визначитися з цього приводу (див. Додаток Е.1). Отже, українці ніби і розуміють важливість права інтелектуальної власності і в той же час не готові дотримуватися його, перекладаючи усю відповідальність на владу [212, с. 2].

Зважаючи на це, залишається актуальним визначення змісту „права інтелектуальної власності” як об'єкта адміністративно-правового захисту.

Визнаючи збільшення значення охорони права інтелектуальної власності, що виражається, перш за все, у великому недофінансуванні державного бюджету, а відповідно і у послабленні його наукового і

культурного потенціалу, у законодавстві України була встановлена відповідальність за порушення права інтелектуальної власності. Інтелектуальна власність взагалі – це передусім цивільно-правова категорія, проте її захист окрім цивільного права також забезпечується нормами адміністративного і кримінального права. Адміністративна відповідальність у сфері інтелектуальної власності застосовується найчастіше (див. Додаток А). Цей факт обумовели ряд причин. По-перше, склади адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності є формальними, а склади злочинів у тій самій сфері – матеріальними (для притягнення до кримінальної відповідальності необхідною умовою є настання наслідків відповідного діяння у вигляді матеріальної шкоди у значному (великому, особливо великому) розмірі (ст.ст. 176, 177, 229 КК України [66]) або істотної шкоди суб'єкту господарської діяльності (ст. 232 КК України [66])).

По-друге, до суду для притягнення до цивільної відповідальності потерпілі звертаються вкрай рідко, якщо сума збитків незначна, вважаючи цей крок тратою власного часу. Так, протягом 2004-2006рр. до місцевих господарських судів України надійшла 701 позовна заява зі спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності та розпорядженням майновими правами на об'єкти цієї власності. За цей період закінчено провадження 350 справ, при цьому задоволено повністю або частково позовні вимоги у 114 справах [36, с. 111]. Водночас, лише протягом 2006р. до судів першої інстанції в регіонах України надійшло 559 справ про адміністративні правопорушення прав інтелектуальної власності (за ст. 51² КУпАП), що на 74 % більше порівняно з 2005р. [36, с. 110].

Крім того, справи про адміністративне правопорушення у сфері інтелектуальної власності розглядаються у п'ятнадцятиденний строк з дня одержання судом протоколу про адміністративне правопорушення та інших матеріалів справи (ст. 277 КУпАП [44]). Тому притягнення до адміністративної відповідальності є одним із найефективніших та найоперативніших засобів захисту права інтелектуальної власності.

Для детального розкриття змісту поняття „право інтелектуальної власності як об’єкт адміністративно-правового захисту” з’ясуємо окремо сутність понять „адміністративно-правовий захист” та „право інтелектуальної власності”.

Права людини вимагають умов і способів, які б забезпечували їх практичну реалізацію, надійну охорону і захист, тобто певні гарантії. До них належать матеріальні, політичні, ідеологічні (духовно-моральні), юридичні (державно-правові). Особливе місце займають юридичні гарантії, покликані спеціально гарантувати використання і захист цих прав. Однією з них, найважливішою є правова охорона прав і свобод громадян. Правова природа цієї охорони вивчена недостатньо, хоча сам термін застосовується досить часто в науковій літературі [164, с. 8].

З’ясовуючи зміст категорії „адміністративно-правовий захист”, необхідно зазначити, що вітчизняні нормативно-правові акти не містять визначення цього поняття, а серед науковців не має єдиного підходу до його сутності та застосування.

У побуті, законодавстві, а іноді і у працях вчених часто воно замінюється, ототожнюється з поняттями „адміністративно-правова охорона” і „адміністративно-правове забезпечення”. Для з’ясування відмінностей між наведеними юридичними термінами звернімося до тлумачного словника, у якому під поняттям „захист” розуміється заступництво, охорона, підтримка [19, с. 339]. Поняття „охороняти” виражено як оберігати від небезпеки кого-, що-небудь, забезпечувати від загрози нападу, замаху і т. ін. // забезпечувати, гарантувати недоторканість кого-, чого-небудь // захищати від чого-небудь [19, с. 692]. А поняття „забезпечувати” – 3) як захищати, охороняти кого-, що-небудь від небезпеки [19, с. 281]. Тобто всі поняття виражаються одне через інше, не розкриваючи достеменно свого змісту. Це і призводить до часто невірного застосування окремих похідних понять. Проте у науковій літературі терміни „захист”, „охорона” і „забезпечення” мають різні тлумачення. Тому виникає необхідність уточнення їх змісту.

Дослідженням порушеної проблеми займалася значна кількість вчених-юристів (Курінний Є.В., Негодченко О.В., Сиротяк М.Р., Тараненко С.М., Ульянов О.І. та інші). Ми підтримуємо думку більшості з них, які вважають, що поняття „охорона” має більш широкий зміст і поглинає поняття „захист”, оскільки поряд із безпосереднім захистом прав людини, тобто активними діями, поняття „охорона” включає в себе всі юридичні засоби, які виконують превентивну, запобіжну функцію юристів [71, с. 339; 85, с. 18; 99, с. 41-42; 166, с. 168; 182, с. 6-7; 195, с. 9]. В основу розмежування цих понять також покладено критерії наявності або відсутності порушеного права та його відновлення [182, с. 6-7]. Захист прав та свобод людини відбувається за умови порушення конкретного права чи свободи або необхідності його відновлення. Охорона прав і свобод людини здійснюється постійно не залежно від порушення конкретного права чи свободи або необхідності його відновлення.

Ще одним критерієм відмежування категорій „охорона” та „захист” є метод, за допомогою якого вони реалізуються. Основним методом охорони прав людини є метод переконання, а захисту – метод примусу [185, с. 11-15]. Відповідно методом адміністративно-правової охорони є так само переконання, а методом адміністративно-правового захисту – примус. Ми підтримуємо зазначену думку і вважаємо її актуальною для сучасної доктрини адміністративного права. У наступному розділі даного монографічного дослідження будуть розкриті особливості застосування заходів адміністративного примусу органами внутрішніх справ у сфері захисту права інтелектуальної власності.

Поняття „забезпечення”, у свою чергу, є ще ширшим, ніж „охорона”, і охоплює поняття „охорона” та „захист”. Під механізмом організаційно-правового забезпечення прав і свобод людини розуміється система взаємопов’язаних елементів: правових засобів, організаційних форм та методів діяльності відповідних державних органів, спрямована на створення необхідних умов для реалізації прав і свобод людини, їх

безпосередню охорону та захист [85, с. 18]. Як бачимо, зміст поняття „забезпечення” включає у себе зміст понять „охорона” та „захист”.

Тобто, категорії „забезпечення”, „охорона” та „захист” – це ланцюг від загального до часткового, від більш ширшого, об’ємнішого поняття до конкретнішого. Відповідно, можна зробити висновок, що похідні поняття „адміністративно-правове забезпечення”, „адміністративно-правова охорона” та „адміністративно-правовий захист” співвідносяться так само. Водночас необхідно зазначити, що адміністративно-правова охорона та адміністративно-правовий захист нерозривно пов’язані між собою. Адміністративно-правовий захист виступає частиною адміністративно-правової охорони, є його складовим елементом, який має специфічні характеристики, що зафіксовані у його визначенні.

Так, на думку В. Полюховича, адміністративно-правовий захист являє собою сукупність застосовуваних в адміністративному порядку юридичних засобів, спрямованих на здійснення уповноваженими органами (посадовими особами), а також особами та громадянами відповідних процесуальних дій, спрямованих на припинення незаконного посягання на права, свободу та інтереси громадян; ліквідацію будь-яких перешкод під час їх здійснення; визнання або підтвердження, поновлення та примусове виконання прав, невиконаних або неналежним чином виконаних обов’язків з притягненням винної особи до відповідальності [99, с. 42].

Проаналізувавши вище викладене, виокремо основні ознаки адміністративно-правового захисту, а саме:

1) це сукупність юридичних (адміністративно-правових) засобів (припинення незаконного посягання; поновлення порушених прав, свобод та інтересів; притягнення винної особи до адміністративної (дисциплінарної) відповідальності);

2) застосовується в адміністративно-процесуальному порядку, тобто становить зміст адміністративно-юрисдикційної діяльності державних органів;

3) суб'єктом адміністративно-правового захисту є уповноважені органи (посадові особи);

4) об'єктом адміністративно-правового захисту, наявність якого обов'язкова (як було з'ясовано вище), є охоронювані і порушені права, свободи та інтереси фізичних осіб, права та інтереси юридичних осіб;

5) методом адміністративно-правового захисту є адміністративний примус.

Не суперечить вище наведеному думка Є.В. Курінного про сутність адміністративно-правового захисту, як владної форми реалізації окремих груп суспільних потреб та інтересів, спрямованих на захист охоронюваного і порушеного права адміністративно-правовими засобами [71, с. 340; 72, с. 287].

Необхідно зазначити, що об'єктом адміністративно-правового захисту є охоронювані і порушені права, свободи та інтереси фізичних осіб, права та інтереси юридичних осіб. У межах предмету даного дослідження ми звернемо увагу на адміністративно-правовий захист такого конституційного права як право інтелектуальної власності.

Адміністративно-правовий захист здійснюється адміністративно-правовими засобами у випадку порушення охоронюваного права. Найчастіше застосовуваним адміністративно-правовим засобом є притягнення винної особи до адміністративної відповідальності, яка настає за посягання на об'єкт адміністративно-правового захисту. Тобто об'єкт адміністративно-правового захисту та об'єкт адміністративного правопорушення часто можуть співпадати. Об'єктом адміністративного правопорушення є суспільні відносини, які охороняються нормами законодавства про адміністративні правопорушення [5, с. 437; 7, с. 176; 71, с. 50]. Тому можна зробити висновок, що об'єктом адміністративно-правового захисту також є суспільні відносини, які охороняються нормами законодавства про адміністративні правопорушення, відповідно і право інтелектуальної власності як об'єкт адміністративно-правового захисту – це суспільні відносини, які

охороняються нормами законодавства про адміністративні правопорушення [62, с. 159].

Узагальнюючи наведене, під адміністративно-правовим захистом права інтелектуальної власності пропонуємо розуміти сукупність застосовуваних в адміністративному порядку юридичних засобів, спрямованих на здійснення уповноваженими органами (передусім правоохоронними та контролюючими органами) в особі їх посадових осіб відповідних процесуальних дій, спрямованих на припинення незаконного посягання на права інтелектуальної власності, поновлення порушеного права інтелектуальної власності, а також притягнення винної особи до адміністративної відповідальності за порушення права інтелектуальної власності.

Другим ключовим завданням даного підрозділу є з'ясування змісту категорії „право інтелектуальної власності”. Для більш повного його виконання слід відмежувати зазначену категорію від суміжного поняття „інтелектуальна власність”. Звернімося до енциклопедичних джерел.

Спеціалізований тлумачний словник з інтелектуальної власності визначає поняття „інтелектуальна власність” як власність на твори науки, літератури та мистецтва, відкриття, винаходи, корисні моделі, промислові зразки, знаки для товарів і послуг, раціоналізаторські пропозиції, результати науково-дослідних, дослідно-технологічних робіт та інші результати інтелектуальної праці [186, с. 362]. Проаналізувавши дане визначення, можна дійти висновку, що воно не є коректним з огляду на вираження одного поняття („інтелектуальна власність”) через інше („власність”). Крім того, обов'язковою ознакою інтелектуальної власності є правова охорона об'єктів інтелектуальної власності, про що не сказано у визначенні. Саме цим і відрізняється інтелектуальна діяльність від творчої. Далеко не всі результати творчої діяльності стають об'єктами правової охорони [102, с.21].

Великий енциклопедичний юридичний словник дає таке поняття: інтелектуальна власність – це ідеї і духовні цінності, належність яких

авторові закріплена у правовому порядку [18, с. 337; 207, с. 705]. Дане визначення так само не є досконалим. Коло суб'єктів інтелектуальної власності не обмежується автором, до них також відносяться виконавець, винахідник та інші особи, яким належать особисті немайнові та (або) майнові права інтелектуальної власності відповідно до Цивільного кодексу України, іншого закону України чи договору тощо [199, ст. 421]. Такий підхід зводить поняття „інтелектуальна власність” до поняття „авторське право”.

На думку провідних фахівців у сфері інтелектуальної власності С.А. Довгого, В.С. Дроб'язка, В.А. Жарова, В.М. Литвина, О.Д. Святоцького та інших, інтелектуальна власність – це юридичне поняття, що охоплює авторські та інші права, які відносяться до інтелектуальної діяльності в області виробництва, науки, літератури, мистецтва та інших областях. Під інтелектуальною власністю розуміють права, що відносяться до літературних, художніх та наукових творів, винаходів, наукових відкриттів, промислових зразків, товарних знаків та інших об'єктів [37, с. 450]. Інтелектуальна власність – це закріплені законом права на результати інтелектуальної діяльності людини у виробничій, науковій, літературній, художній та інших сферах [38, с. 106; 39, с. 69]. Дані визначення є узагальненими, неконкретними, перелічені у них права не є вичерпними.

Найбільш повний перелік прав інтелектуальної власності встановлений Всесвітньою організацією інтелектуальної власності, яка вперше у 1967р. застосувала термін „інтелектуальна власність” у Конвенції про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності. Відповідно до п. віii ст. 2 Конвенції це поняття включає права, віднесені до: літературних, художніх і наукових творів; виконавчої діяльності артистів, звукозаписів, радіо- та телевізійних передач; винаходів у всіх сферах людської діяльності; наукових відкриттів; промислових зразків; товарних знаків, знаків обслуговування, фірмових найменувань і комерційних позначень; захисту проти недобросовісної конкуренції, а також всі інші

права, що відносяться до інтелектуальної діяльності у виробничій, науковій, літературній і художній областях [52].

Популярна юридична енциклопедія дублює підхід Всесвітньої організації інтелектуальної власності до визначення поняття інтелектуальної власності [100, с. 197].

На законодавчому рівні поняття „право інтелектуальної власності” закріплено у ст. 418 Цивільного кодексу України:

„Право інтелектуальної власності – це право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або на інший об’єкт права інтелектуальної власності, визначений Цивільним кодексом та іншим законом.

Право інтелектуальної власності становлять особисті немайнові права інтелектуальної власності та (або) майнові права інтелектуальної власності, зміст яких щодо певних об’єктів права інтелектуальної власності визначається Цивільним кодексом та іншим законом.

Право інтелектуальної власності є непорушним. Ніхто не може бути позбавлений права інтелектуальної власності чи обмежений у його здійсненні, крім випадків, передбачених законом” [199].

Оцінюючи зміст цієї норми, слід зауважити, що поняття „інтелектуальна власність” і „право інтелектуальної власності” виражені через категорію „право”. Право – це вид і міра можливої поведінки суб’єкта права, що встановлені юридичними нормами для задоволення його інтересів і забезпечуються державою [170, с. 352]. Відповідно при визначенні поняття „інтелектуальна власність” його застосування є неприйнятним, а при визначенні поняття „право інтелектуальної власності” – цілком доречним. Тому, на наш погляд, під правом інтелектуальної власності Цивільний кодекс України доцільно розуміє право особи на належний їй результат інтелектуальної, творчої діяльності. Відповідно інтелектуальна власність – це результати інтелектуальної, творчої діяльності особи, належність яких їй закріплена у правовому порядку.

Проаналізуємо закріплене у законодавстві положення про те, що право інтелектуальної власності складають особисті немайнові права інтелектуальної власності та (або) майнові права інтелектуальної власності. Шишка Р.Б. стверджує [203, с. 17], а Г.В. Корчевний підтримує його [55, с. 41-42] у тому, що особисті немайнові права не можуть бути віднесені до прав інтелектуальної власності, що вони є невідчужуваними і непередаваними, що право інтелектуальної власності становлять лише майнові права. Враховуючи ґрунтовні дослідження, проведені зазначеними вченими, не можна погодитися з їх категоричною точкою зору. Дійсно, особисті немайнові права інтелектуальної власності є непорушними, що закріплено у Цивільному кодексі України [199, ч. 3 ст. 418]. Проте різні види посягань на ці права (визнання авторства, згадування ім'я автора при використанні його твору, оскарження будь-яких дій по відношенню до його твору, якщо вони завдають шкоди репутації автора) відбуваються регулярно (наприклад, щоденні нефіксовані порушення особистих немайнових прав інтелектуальної власності у всесвітній мережі Інтернет). Майнові права інтелектуальної власності порушують разом з особистими немайновими правами або окремо від них. Вважаємо, що особисті немайнові права – це не окремий вид прав, а особливість інтелектуальної власності, оскільки у процесі створення об'єктів інтелектуальної власності майнові та особисті немайнові права інтелектуальної власності виникають одночасно.

КУпАП містить шість складів адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності, які передбачають адміністративну відповідальність за порушення як майнових, так і особистих немайнових прав інтелектуальної власності. Проте, не має чіткого розмежування між цими видами прав при їх порушенні. Адміністративна відповідальність за порушення особистих немайнових прав (поряд із порушенням майнових) передбачена ст.ст. 51² (порушення авторства на об'єкт права інтелектуальної власності), 164³ (самовільне використання імені; умисне поширення неправдивих або неточних відомостей, які можуть завдати шкоди діловій

репутації; тримання, використання, розголошення комерційної таємниці, а також конфіденційної інформації з метою заподіяння шкоди діловій репутації тощо) КУпАП [44].

Цивільний кодекс України закріплює перелік особистих немайнових прав інтелектуальної власності, до яких відносяться: право на визнання людини творцем (автором, виконавцем, винахідником тощо) об'єкта права інтелектуальної власності; право перешкоджати будь-якому посяганням на право інтелектуальної власності, здатному завдати шкоди честі чи репутації творця об'єкта права інтелектуальної власності; інші особисті немайнові права інтелектуальної власності, встановлені законом [199, ч. 3 ст. 423]. Як бачимо, існує невідповідність між нормами КУпАП та Цивільного кодексу України у сфері інтелектуальної власності. Вважаємо, що ці норми права потребують узгодження шляхом реалізації одного з трьох можливих варіантів:

1. Притягувати до відповідальності за вчинення адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності, незалежно від об'єкта права інтелектуальної власності, а також від того, які права (майнові та (або) особисті немайнові) порушено, за однією статтею КУпАП (наприклад, за ст. 51² КУпАП „Порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності”).

2. Виокремити склади адміністративних правопорушень, які встановлюють відповідальність за порушення майнових прав у сфері інтелектуальної власності від порушень особистих немайнових прав у цій сфері. Наприклад, об'єднати існуючі норми у дві статті КУпАП: „Порушення майнових прав на об'єкт права інтелектуальної власності” та „Порушення особистих немайнових прав на об'єкт права інтелектуальної власності”. В останній передбачити адміністративну відповідальність за порушення особистих немайнових прав, закріплених у нормах Цивільного кодексу України [199].

3. Чітко розмежовувати склади адміністративних правопорушень, які встановлюють відповідальність за порушення норм окремих інститутів права інтелектуальної власності (авторське право та суміжні права, патентне право, право інтелектуальної власності на засоби індивідуалізації суб'єктів цивільного обороту, товарів і послуг, тощо). У частинах цих статей окремо передбачити відповідальність за порушення майнових та особистих немайнових прав.

На нашу думку, останній підхід дозволяє точніше визначати ступінь вини особи, яка вчинила адміністративне правопорушення у сфері інтелектуальної власності, залежно від об'єкта посягання, і відповідно об'єкта права інтелектуальної власності, а також від того, які права (майнові та (або) особисті немайнові) нею порушені.

Продовжуючи розгляд питання щодо з'ясування змісту поняття „право інтелектуальної власності”, звернімося до думок вітчизняних вчених. В юридичній науці не існує єдиного підходу щодо визначення права інтелектуальної власності. Ми вважаємо, що необхідно уніфікувати підхід до розуміння права інтелектуальної власності різними галузями права. Розглянемо підходи науковців цивільного, кримінального та адміністративного права до визначення права інтелектуальної власності.

У цивільно-правовій літературі з питань інтелектуальної власності існує два основних підходи до визначення поняття „право інтелектуальної власності”: в об'єктивному розумінні (як цивільно-правовий інститут) та в суб'єктивному розумінні (як суб'єктивне право). Право інтелектуальної власності як цивільно-правовий інститут – це сукупність правових норм, які регулюють суспільні відносини у сфері створення, використання й охорони результатів інтелектуальної, творчої діяльності. Суб'єктивне право інтелектуальної власності – це право суб'єкта на володіння, користування та розпорядження належним йому відповідно до закону результатом інтелектуальної, творчої діяльності. Отже, зміст права інтелектуальної власності визначається так, як він визначається для звичаєвого права

власності. Зміст правомочностей звичаєвого права власності залежить від об'єкта власності [97, с. 12; 101, с. 53; 102, с. 63].

КУпАП містить статті, які передбачають адміністративну відповідальність за порушення прав інтелектуальної власності у главі 6 „Адміністративні правопорушення, що посягають на власність” та главі 12 „Адміністративні правопорушення в галузі торгівлі, громадського харчування, сфері послуг, в галузі фінансів і підприємницькій діяльності” [44], тим самим спростовуючи тезу про інтелектуальну власність, як вид права власності.

Також, залишається неврегульованим дане питання і у чинному Кримінальному кодексі України, зокрема статті, що передбачають кримінальну відповідальність за порушення прав інтелектуальної власності містяться у різних розділах – у розділі V „Злочини проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина” та розділі VII „Злочини у сфері господарської діяльності” Особливої частини Кримінального кодексу України [66].

Судова практика підтримує думку про те, що право інтелектуальної власності є частиною права власності. Аналізуючи законодавство, що регулює правовідносини у сфері інтелектуальної власності, серед іншого суддя наводить ч. 4 ст. 13 Конституції України [54], яка передбачає, що держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності [35, с. 24; 45, с. 43], відповідно, і суб'єктів права інтелектуальної власності у тому числі.

Отже, питання співвідношення права інтелектуальної власності та права власності належить до дискусійних питань національної правової доктрини. Одні науковці (В.С Дроб'язко, Р.В. Дроб'язко та інші) вважають, що не можна застосовувати правовий режим права власності, який складається з правоможностей володіння, користування та розпорядження об'єктами матеріального світу до нематеріальних носіїв результатів творчості. Тому, до продуктів інтелектуальної творчості має застосовуватися режим виключних прав [102, с. 65].

Інші науковці (Л.Б. Гальперин, Л.А Михайлова) вважають, що можна застосовувати правоможність володіння, користування та розпорядження до об'єктів виключних прав (інтелектуальної власності). Так, володіння означає перебування матеріалів у володінні суб'єкта інтелектуальної власності (не тільки творця); користування – це експлуатація матеріальних носіїв творчості відповідно до їх призначення; розпорядження – це надання власнику можливості визначити юридичну долю об'єкта правовідносин інтелектуальної власності [102, с. 66].

Спробою вирішити це дискусійне питання можна вважати закріплення у ст. 419 Цивільного кодексу України [199] положень, що мають суттєве значення для його вирішення: право інтелектуальної власності та право власності на річ не залежать одне від одного; перехід права на об'єкт права інтелектуальної власності не означає переходу права власності на річ [102, с. 66].

У межах даного дослідження в контексті адміністративно-правового захисту права інтелектуальної власності нами підтримується класичне положення суб'єктивного права інтелектуальної власності щодо його змісту як звичаєвого права власності. Відповідно суб'єкти права інтелектуальності власності мають право володіти, користуватися і розпоряджатися належними їм відповідно до закону результатами інтелектуальної, творчої діяльності.

Питання сутності права інтелектуальної власності також є актуальним питанням для науки кримінального права, проте так само не має єдиного підходу до розуміння поняття права інтелектуальної власності.

Дана категорія вивчається вченими цієї галузі права передусім як об'єкт злочинів у сфері інтелектуальної власності. У своєму дослідженні Нерсесян А.С. родовим об'єктом злочинів проти прав інтелектуальної власності визнає встановлений за допомогою норм права порядок суспільних відносин, що виникають з приводу здійснення прав інтелектуальної власності суб'єктами – носіями цих суб'єктивних прав [89, с. 15]. Дослідивши думки

різних вчених (О.О. Дудорова [29, с. 22, 747, 767], С.Я. Лихової [77], О.Е. Радутного [159, с. 10], М.І. Хавронюка [84, с. 391, 396] та інших), П.П. Андрушко узагальнив їх і прийшов до висновку, що родовим об'єктом злочинів у сфері інтелектуальної власності є право інтелектуальної власності, а основними безпосередніми об'єктами – право інтелектуальної власності на окремі об'єкти права інтелектуальної власності [8, с. 11].

Саме поняття „право інтелектуальної власності” не є об'єктом провідних досліджень науки кримінального права. Проте можна зробити висновок, що якщо право інтелектуальної власності – це об'єкт злочинів, що посягають на право інтелектуальної власності, а об'єктом злочину є суспільні відносини, які охороняються нормами чинного Кримінального кодексу України, то право інтелектуальної власності, як об'єкт захисту, – це також суспільні відносини, які охороняються нормами чинного Кримінального кодексу України.

У теорії адміністративного права України також не достатньо фундаментальних досліджень щодо змісту поняття „право інтелектуальної власності”. Це поняття вітчизняні науковці розглядають як об'єкт державного управління (І.Г. Запорожець [33]), як об'єкт адміністративного правопорушення (Г.В. Корчевний [55; 56], О.М. Головкова [22]), а також у контексті митно-правових відносин (О.М. Тропіна [187; 188]) та детінізації відносин у сфері обороту об'єктів інтелектуальної власності (Н.П. Дригваль [27; 28]).

У своєму дослідженні І.Г. Запорожець під терміном “інтелектуальна власність” розуміє сукупність виключних прав на результати інтелектуальної діяльності (об'єкти права інтелектуальної власності), а також на деякі інші прирівняні до них об'єкти [33, с. 7].

На думку О.М. Тропіної під інтелектуальною власністю у праві слід розуміти форму відносин уповноваженого суб'єкта до результатів інтелектуальної діяльності і прирівняних до них засобів індивідуалізації, які одержали правове вираження у визнанні і захисті державою особливого роду

виключних прав на них (прав інтелектуальної власності), що закріплюють винятковий і абсолютний характер панування над нематеріальним об'єктом та свідчать про певний рівень економічного, соціально-політичного і культурного розвитку суспільства й держави [187, с. 29].

У даній роботі ми розглядаємо право інтелектуальної власності як об'єкт адміністративно-правового захисту. Тому слід звернути увагу на напрацювання за напрямком вивчення об'єкта адміністративного правопорушення у сфері інтелектуальної власності. Г.В. Корчевний, виділяючи загальний об'єкт адміністративного правопорушення авторського права і суміжних прав, зазначає, що ним є встановлена законом система використання цих прав – тобто самі суспільні відносини [56, с. 15].

Об'єктом порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності О.М. Головкова вважає суспільні відносини, що виникають, змінюються і припиняються при здійсненні виняткових прав як особистого, так і майнового характеру на результати інтелектуальної діяльності і прирівняні до них об'єкти, тобто право інтелектуальної власності [22, с. 8].

Розглядаючи родовий об'єкт адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності, вважаємо, що його становить право інтелектуальної власності, тобто самі суспільні відносини. Також доцільним є виокремлювати ряд безпосередніх об'єктів у межах родового об'єкта адміністративних правопорушень даного виду (наприклад, авторське право, суміжні права, недобросовісна конкуренція тощо). Отже, родовим об'єктом адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності пропонуємо вважати право інтелектуальної власності, а основними безпосередніми об'єктами – право інтелектуальної власності на окремі об'єкти права інтелектуальної власності (літературні та художні твори; комп'ютерні програми; компіляції даних (бази даних); виконання; фонограми, відеограми, передачі (програми) організацій мовлення; наукові відкриття; винаходи, корисні моделі, промислові зразки; компонування (топографії) інтегральних мікросхем; раціоналізаторські пропозиції; сорти

рослин, породи тварин; комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки (знаки для товарів і послуг), географічні зазначення; комерційні таємниці [199]).

З огляду на викладене, вважаємо, що слід уніфікувати підхід правників різних галузей права до розуміння категорії „право інтелектуальної власності”, для чого пропонуємо закріпити її на законодавчому рівні.

Узагальнюючи висновки, зроблені щодо сутності понять „адміністративно-правовий захист” та „право інтелектуальної власності” окремо, спробуємо сформулювати визначення права інтелектуальної власності як об’єкта адміністративно-правового захисту. Так, пропонуємо таке визначення права інтелектуальної власності як об’єкту адміністративно-правового захисту: врегульовані законом суспільні відносини щодо володіння, користування та розпорядження результатами інтелектуальної, творчої діяльності, які охороняються нормами законодавства про адміністративні правопорушення [62, с.160].

Розглядаючи право інтелектуальної власності як об’єкт адміністративно-правового захисту слід наголосити, що суспільні відносини, які визначають матеріальний зміст права інтелектуальної власності, носять цивільно-правовий характер. В той же час відносини адміністративно-правового захисту права інтелектуальної власності є адміністративно-захисними відносинами (різновидом відносин адміністративно-правової охорони). Тому для цих відносин є характерним те, що вони є:

- правовими, тобто врегульовані нормами права;
- мають двосторонній характер:

у цих відносинах однією зі сторін обов’язково є орган виконавчої влади (державного управління), орган судової влади або орган місцевого самоврядування (уповноважені на те особи органів внутрішніх справ, органів у справах захисту прав споживачів; органів Антимонопольного комітету України; органів управління кінематографією; Національної ради України з

питань телебачення і радіомовлення; органів державної податкової служби; державні інспектори з питань інтелектуальної власності; державні інспектори з охорони прав на сорти рослин; судді районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів). У даній роботі мова піде про правовідносини, однією із сторін в яких виступають уповноважені на те особи органів внутрішніх справ;

другою зі сторін у цих відносинах є особа, яка порушила адміністративно-правові норми у сфері інтелектуальної власності. Це може бути як фізична, так і юридична особа. Крім того, дана особа має бути суб'єктом адміністративного правопорушення у сфері інтелектуальної власності;

- сторони зазначених правовідносин мають обопільні права та обов'язки. Наприклад, уповноважені на те особи органів внутрішніх справ мають обов'язок припинити адміністративне правопорушення, застосувати до особи заходи адміністративного примусу у разі вчинення нею адміністративного правопорушення у сфері інтелектуальної власності. Особа, щодо якої застосовані вказані заходи, має право оскаржити дії уповноваженої особи органів внутрішніх справ у вищестоящий орган (вищестоящий посадовій особі) або в районний, районний у місті, міський чи міськрайонний суд, рішення якого є остаточним. Будь-яка особа має обов'язок не порушувати майнові та (або) особисті немайнові права інтелектуальної власності інших осіб. У разі невиконання цього обов'язку уповноважені на те особи органи внутрішніх справ мають право скласти протокол про адміністративне правопорушення;

- такі правовідносини пов'язані з обов'язковою наявністю охоронюваного і порушеного права на об'єкт права інтелектуальної власності. Лише за наявності обох цих умов одночасно виникають правовідносини, що розглядаються;

- невід'ємною частиною складу адміністративного правопорушення у сфері інтелектуальної власності є об'єкт, об'єктивна

сторона, суб'єкт, суб'єктивна сторона. Якщо відсутній хоча б один елемент складу адміністративного правопорушення у сфері інтелектуальної власності у діях особи, то правовідносини між суб'єктами цих відносин не виникають. Якщо склад адміністративного правопорушення у сфері інтелектуальної власності міститься у діях особи, то відповідні правовідносини виникають;

- до осіб, які порушили адміністративно-правові норми у сфері інтелектуальної власності, застосовуються заходи адміністративного примусу.

Завершуючи розгляд даного питання, необхідно зазначити, що у вітчизняній науці залишаються дискусійними питання співвідношення таких понять, як „інтелектуальна власність” та „право інтелектуально власності”, „право інтелектуальної власності” та „право власності”.

Водночас, не існує єдиного підходу до розуміння поняття „право інтелектуальної власності як об'єкт захисту” серед вчених різних галузей права. На наш погляд, слід уніфікувати дане визначення і закріпити його на законодавчому рівні. Не претендуючи на істину в останній інстанції, ми пропонуємо у галузях права каральної спрямованості (цивільному, адміністративному та кримінальному) застосовувати визначення такого змісту: „Право інтелектуальної власності – це врегульовані законом суспільні відносини щодо володіння, користування та розпорядження результатами інтелектуальної, творчої діяльності, які охороняються нормами вітчизняного законодавства”.

Таким чином, право інтелектуальної власності може бути об'єктом адміністративного захисту, тобто виступати як врегульовані законом суспільні відносини щодо володіння, користування та розпорядження результатами інтелектуальної, творчої діяльності, які охороняються нормами законодавства про адміністративні правопорушення. Важливими особливостями адміністративно-правового захисту права інтелектуальної власності можна вважати його здійснення уповноваженими на те посадовими

особами у форматі адміністративної відповідальності та різноманітність нормативної бази регламентації його здійснення.

1.2. Поняття та правова основа адміністративної юрисдикції у сфері захисту права інтелектуальної власності

Будь-які інтереси суспільства та окремих його членів мають відповідну нормативно-правову регламентацію. Процес їх реалізації забезпечується в межах як регулятивних, так і захисних відносин, що відбуваються у форматі виконання функцій адміністративної юстиції або адміністративної відповідальності. Незважаючи на однакову захисну спрямованість указаних різновидів адміністративно-правового захисту, кожен з них має власні юрисдикційні особливості [72, с. 287].

Під адміністративною юстицією України слід розуміти інститут адміністративного права, різновид адміністративно-правового захисту, владну форму реалізації суспільних потреб та інтересів, що здійснюється через законодавчо визначений судовий порядок розгляду і вирішення спорів між суб'єктами владно-управлінських відносин [72, с. 294-295].

Однією з головних особливостей, що характеризують відносин адміністративної юстиції є наявність факту спору між суб'єктами владно-управлінських відносин. Адміністративно-правовий спір (у сенсі адміністративної юстиції) являє собою юридичний конфлікт або юридичну колізію, що виникли між державними органами, органами місцевого самоврядування, посадовими особами (з одного боку) та іншими суб'єктами права (з іншого боку) у зв'язку з порушенням суб'єктивних публічних прав фізичних або юридичних осіб, здійсненням протизаконної адміністративної нормотворчості [176, с. 58].

Другим різновидом адміністративно-правового захисту є адміністративна відповідальність. Адміністративна відповідальність, як і адміністративна юстиція, є також інститутом адміністративного права.

Потреба у застосуванні її засобів виникає у разі порушення законодавчо закріпленого і законодавчо захищеного права, реалізація якого відбувається не тільки у рамках владно-управлінських відносин, а також у межах інших суспільних відносин, що мають конституційно-правову, трудову або іншу галузеву правову регламентацію [72, с. 299].

Адміністративна відповідальність виступає як різновид юридичної відповідальності. Взагалі відповідальність – це складна і багатофакторна політична, державно-правова та соціально-економічна категорія [90, с. 64]. У правовій сфері за її допомогою забезпечується належне виконання охоронної функції вітчизняного права.

У сучасній вітчизняній науці адміністративного права не вироблено єдиного, уніфікованого визначення адміністративної відповідальності. Битяк Ю.П. під адміністративною відповідальністю розуміється накладання на правопорушників загальнообов'язкових правил, які діють у державному управлінні, адміністративних стягнень, що тягнуть за собою для цих осіб обтяжливі наслідки матеріального чи морального характеру [6, с. 158].

Голосніченко І.П. визначає адміністративну відповідальність як різновид юридичної відповідальності, що являє собою систему адміністративних правовідносин, пов'язаних з вчиненням проступку – порушенням установленим суб'єктом правотворчої діяльності заборон, і застосування адекватних порушенням санкцій стосовно правопорушників [3, с. 6-7].

На думку С.Т. Гончарука адміністративна відповідальність – це різновид правової відповідальності, специфічна форма негативного реагування з боку держави в особі її компетентних органів на відповідну категорію протиправних проявів (передусім адміністративних проступків), згідно з якою особи, що скоїли ці правопорушення, повинні дати відповідь перед повноважним державним органом за свої неправомірні дії і понести за

це адміністративні стягнення в установлених законом формах і порядку [24, с. 19].

Адміністративній відповідальності притаманні також власні, відмінні від адміністративної юстиції риси, що дозволяють розглядати її як самостійний різновид адміністративно-правового захисту. Так, для відносин адміністративної відповідальності характерно те, що:

- 1) для їх виникнення необхідно виявлення факту вчинення адміністративного проступку (правопорушення);
- 2) вони мають окрему нормативну (законодавчу) базу своєї регламентації;
- 3) порушення справи про скоєння адміністративного проступку може відбуватися за наявності складу адміністративного проступку, після факту його виявлення з боку відповідної посадової особи владного органу або за повідомленням про це звичайного громадянина;
- 4) за скоєння адміністративного проступку з боку правомочного органу (посадової особи) до винного (винних) застосовуються адміністративні стягнення, передбачені законом [72, с. 300].

Аналіз особливостей наведених вище різновидів адміністративно-правового захисту дозволяє стверджувати, що у сфері інтелектуальної власності адміністративно-правовий захист проявляється насамперед через відносини адміністративної відповідальності. Заходи адміністративно-правового захисту застосовуються лише у випадку порушення норм, які регулюють відносини у сфері інтелектуальної власності, а також за умови, що у цих діях міститься склад адміністративного правопорушення, передбаченого КУпАП. Адміністративно-правовий захист права інтелектуальної власності – це не владно-управлінська, а адміністративно-юрисдикційна діяльність.

Поняття адміністративно-юрисдикційної діяльності не закріплено ані на законодавчому рівні, ані в енциклопедичних джерелах. Словники визначають лише суть понять „юрисдикція” та „адміністративна

юрисдикція”. Так, під юрисдикцією розуміється встановлена законодавством сукупність повноважень відповідних органів державної влади та органів місцевого самоврядування розглядати та вирішувати правові спори і справи про правопорушення, давати правову оцінку діям осіб або інших суб’єктів права з так званої їх правомірності або неправомірності, застосовувати санкції до правопорушників [206, с. 490].

У свою чергу адміністративною юрисдикцією визнається правоохоронна діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування, уповноважених законодавством розглядати та вирішувати справи про адміністративні правопорушення [205, с. 47]. Таке розуміння адміністративної юрисдикції визнається вузьким і найчастіше застосовується вченими-адміністративістами України та Росії (Л.С. Анохіною [9], І.П. Голосніченком [4, с. 132], А.Т. Комзюком [50], Т.П. Сасиковим [161], А.П. Шергін [202, с. 11], В.К. Шкарупою [204] тощо). Проте такі науковці, як О.М. Бандурка, М.М. Тищенко розширюють зміст адміністративної юрисдикції до розгляду будь-яких адміністративно-правових спорів [12, с. 16].

Адміністративна юрисдикція у сфері охорони права інтелектуальної власності розглядається у двох аспектах:

а) в матеріальному аспекті – встановлені законодавством України сукупність повноважень державних органів у сфері інтелектуальної власності щодо розгляду і вирішення адміністративно-правових справ у відповідності з їх компетенцією;

б) в процесуальному аспекті – діяльність органів виконавчої влади, яка пов’язана із розглядом і вирішенням адміністративно-правових спорів у сфері інтелектуальної власності, правовою оцінкою поведінки їх сторін та застосуванням в необхідних випадках заходів адміністративного примусу [157, с. 13-14].

Порівнюючи адміністративну юрисдикцію з провадженням у справах про адміністративні правопорушення, зауважимо, що таке

провадження являє собою, перш за все, урегульовану нормами права специфічну процесуальну діяльність компетентних суб'єктів, у той час як адміністративна юрисдикція ототожнюється передусім з повноваженнями цих суб'єктів на здійснення такої діяльності, з певними сферами і межами її здійснення. Отже, поняття адміністративної юрисдикції і провадження в справах про адміністративні правопорушення не повністю збігаються як за метою і змістом, так і за обсягом. Причому провадження у цьому співвідношенні завжди виконує другорядну, обслуговуючу роль [4, с. 135], як і адміністративно-юрисдикційна діяльність.

У межах предмета даного дослідження ми будемо розглядати адміністративну юрисдикцію у вузькому розумінні, і ототожнювати адміністративно-юрисдикційну діяльність із провадженням у справах про адміністративні правопорушення. Нижче безпосередньо дослідимо діяльність органів внутрішніх справ щодо здійснення провадження у справах про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності.

Наука адміністративного права розглядає поняття адміністративної юрисдикції ще у двох аспектах: статичному (як сукупність повноважень суб'єкта адміністративної юрисдикції) та функціонально-динамічному (як особливий вид правозастосовчої діяльності) [10, с. 5]. У даній роботі поняття „адміністративно-юрисдикційна діяльність” розглядається, як вираження функціонально-динамічного аспекту адміністративної юрисдикції, і вживається тоді, коли мова йде не про саму наявність правових повноважень, а про процес їхньої реалізації [198, с. 139-140]. Адміністративно-юрисдикційна діяльність є результатом практичної реалізації певної частини повноважень, які разом з предметами відання становлять компетенцію відповідних органів виконавчої влади [96, с. 26]. Владні повноваження, як один з елементів компетенції, передбачають поєднання прав та обов'язків у публічних інтересах, які застосовуються у визначених законом обставинах [184, с. 56-57]. Відповідно, про реалізацію прав та обов'язків органами

внутрішніх справ у сфері адміністративно-правового захисту права інтелектуальної власності буде йти мова нижче.

Узагальнюючи викладене, необхідно зазначити, що під адміністративною юрисдикцією у сфері захисту права інтелектуальної власності пропонується розуміти сукупність повноважень компетентних органів (посадових осіб) щодо розгляду та вирішення справ про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності, а також щодо застосування санкцій до осіб, винних у вчиненні даного виду правопорушень.

Адміністративна юрисдикція у сфері захисту права інтелектуальної власності існує у межах інституту адміністративної відповідальності, тобто виникає за наявності складу адміністративного правопорушення у сфері інтелектуальної власності. Відповідно, існує нерозривний зв'язок між такими поняттями як „адміністративна юрисдикція”, „адміністративна відповідальність” та „адміністративно-правовий захист”, у тому числі у сфері інтелектуальної власності. За наявності адміністративно-караного факту порушення права інтелектуальної власності виникають відповідні адміністративні правовідносини, пов'язані із порушенням встановлених заборон, а також накладанням на особу, яка вчинила адміністративне правопорушення, санкцій, передбачених КУпАП [44] (адміністративна відповідальність).

Водночас уповноважені державні органи, наділені відповідними повноваженнями (адміністративна юрисдикція) застосовують юридичні засоби, спрямовані на припинення незаконного посягання на права інтелектуальної власності, поновлення порушеного права інтелектуальної власності, а також притягнення винної особи до адміністративної відповідальності за порушення права інтелектуальної власності.

Як відомо, відносини адміністративно-правового захисту і зокрема адміністративної юрисдикції спрямовуються на охорону і захист регулятивних відносин, що регламентуються нормами різноманітних галузей

права. Для того, що сформувавши достатньо повну уяву про правову основу адміністративної юрисдикції у згаданій сфері, пропонується спочатку здійснити загальну характеристику нормативних актів у сфері охорони права інтелектуальної власності.

Розкриваючи це питання слід зазначити, що законодавство України щодо захисту права інтелектуальної власності за останні роки було максимально приведено у відповідність до норм Угоди з торговельних аспектів прав інтелектуальної власності (Угода TRIPS) Світової організації торгівлі, до законодавства Європейського Союзу. 16 травня 2008р. Україна стала членом Світової організації торгівлі [156], що є першим кроком на шляху до членства у Європейському Союзі. Проте вдосконалення, доповнення, узагальнення та систематизація норм вітчизняного законодавства щодо захисту права інтелектуальної власності залишаються пріоритетним завданням юридичної науки.

Правовий захист права інтелектуальної власності здійснюється нормами цивільного, адміністративного і кримінального права. Межі об'єкту даного дослідження зводяться до вивчення адміністративно-правового захисту права інтелектуальної власності. Правову основу адміністративно-правового захисту права інтелектуальної власності в Україні складає комплекс нормативно-правових актів, які частково містять норми, що закріплюють положення щодо захисту права інтелектуальної власності або окремих його інститутів.

З'ясуємо, які саме нормативно-правові акти ми будемо досліджувати. Звернімося до теорії права. Нормативно-правові акти встановлюють (змінюють, скасовують) правові норми з метою регулювання суспільних відносин [170, с. 312-313]. Теорія права за функціональною спрямованістю поділяє норми права на регулятивні (встановлюють права та обов'язки суб'єктів права) та охоронні (встановлюють способи юридичної відповідальності за порушення прав і невиконання обов'язків, закріплених у регулятивних нормах права) [170, с. 279].

В адміністративному праві за цільовим призначенням серед адміністративно-правових норм також вирізняють регулятивні норми, які фіксують права і обов'язки суб'єктів адміністративного права, та охоронні, які спрямовані на регламентацію примусових заходів, що застосовують до порушників загальнообов'язкових правил [7, с. 44].

Нормативно-правові акти у сфері інтелектуальної власності містять як регулятивні норми права, так і охоронні. У даній роботі мова йтиме лише про охоронні норми права, а саме про їх частину – захисні норми права, оскільки саме вони регулюють відносини у випадку порушення регулятивних норм права. Захисні адміністративно-правові норми у сфері інтелектуальної власності – це норми, які спрямовані на регламентацію адміністративно-примусових заходів, що застосовують до осіб, які порушили право інтелектуальної власності.

Пропонуємо нормативно-правові акти у сфері захисту права інтелектуальної власності поділити за такими критеріями:

- за сферою дії: міжнародні договори та угоди; загальне законодавство України; спеціальне законодавство України;
- за суб'єктом нормотворчості: акти Верховної Ради України, акти Президента України; акти Кабінету Міністрів України, акти центральних органів виконавчої влади, акти місцевих органів виконавчої влади, акти органів місцевого самоврядування;
- за юридичною силою: викладені у законах України, указах, постановах, рішеннях, наказах тощо;
- за регулятивною спрямованістю: матеріальні (норми, які встановлюють адміністративну відповідальність за порушення права інтелектуальної власності); процесуальні (норми, які регламентують порядок притягнення винних у порушенні права інтелектуальної власності осіб до адміністративної відповідальності).

Отже, адміністративно-правові відносини у сфері інтелектуальної власності в Україні регулюються на міждержавному, загальнодержавному, регіональному, відомчому рівнях.

Міжнародні договори та угоди у сфері інтелектуальної власності, ратифіковані Верховною Радою України, включають міжнародні договори, адміністративні функції яких виконує Всесвітня організація інтелектуальної власності; міжнародні угоди держав-учасниць СНД; міжурядові угоди.

Україна є учасницею більше десятка міжнародних угод у сфері інтелектуальної власності [15; 53; 94 та інші]. Деякі з них були підписані нею у складі СРСР. Наприклад, Україна стала учасницею Конвенції про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності у 1970р. [177]. Організація має на меті сприяння охороні інтелектуальної власності у всьому світі шляхом співробітництва держав і у відповідних випадках у взаємодії з будь-якою іншою міжнародною організацією, забезпечити адміністративне співробітництво Союзів.

Всесвітня організація інтелектуальної власності виконує адміністративні функції більше десятка міжнародних договорів, таких як: Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів [15], Паризька конвенція про охорону промислової власності [94], Конвенція про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їх фонограм [53] та інші [36, с. 139]. Принцип охорони права інтелектуальної власності проголошений практично у всіх ратифікованих Верховною Радою України міжнародних нормативно-правових актах у сфері інтелектуальної власності, до яких Україна приєднувалася впродовж всього періоду своєї незалежності.

Серед інших, особливе місце займає Угода з торговельних аспектів прав інтелектуальної власності (Угода TRIPS) Світової організації торгівлі, яка була підписана у 1994р. [189], метою якої є охорона і реалізація прав інтелектуальної власності. Угода була основним поштовхом для прийняття нормативно-правових актів (у тому числі у галузі адміністративного права),

які сприяли підвищенню рівня захисту права інтелектуальної власності в Україні. Так, на виконання цієї Угоди прийнято Закони України „Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності за порушення прав на об’єкти права інтелектуальної власності” [109], Про особливості державного регулювання діяльності суб’єктів господарювання, пов’язаної з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування [138], „Про внесення змін до Закону України "Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів та фонограм” [110] та інші. Вони безпосередньо містять норми, які встановлюють (змінюють) адміністративну відповідальність у сфері інтелектуальної власності. Ці Закони спрямовані на вдосконалення правової основи захисту права інтелектуальної власності відповідно до вимог Світової організації торгівлі.

Крім того, Україна є державою-учасницею Співдружності незалежних держав, а тому і учасницею угод у сфері інтелектуальної власності цієї організації. Наприклад, Угода про заходи щодо охорони промислової власності і створення Міждержавної ради з питань охорони промислової власності підписана Україною у 1993р. [191]. Держави-учасниці цієї Угоди, проголошують необхідність вжити невідкладних заходів щодо створення міждержавної системи правової охорони промислової власності.

Угода про співробітництво по припиненню правопорушень у сфері інтелектуальної власності підписана у 1998р. у м. Москва, ратифікована Україною у 2000р. [192], має на меті вироблення узгоджених форм і реалізації методів взаємодії у сфері охорони і захисту інтелектуальної власності. Сторони Угоди зобов’язуються здійснювати співробітництво у питаннях попередження, виявлення, припинення і розслідування правопорушень у цій області на основі дотримання принципів рівноправності і взаємної вигоди і відповідно до міжнародних договорів і свого національного законодавства.

Удосконалення вітчизняного законодавства у сфері інтелектуальної власності з урахуванням положень міжнародних договорів України, а також Угоди з торговельних аспектів прав інтелектуальної власності (Угода TRIPS) Світової організації торгівлі – це один із заходів, необхідних для забезпечення конституційних прав громадян на захист інтелектуальної власності, сприятливих умов для створення об'єктів інтелектуальної власності, розвитку українського ринку цих об'єктів [59].

Уряд України веде активну міжнародну діяльність і укладає окремі угоди по врегулюванню суспільних відносин у сфері інтелектуальної власності з Урядом Російської Федерації, Урядом Республіки Беларусь, Урядом Республіки Узбекистан, Урядом Азербайджанської Республіки, Урядом Китайської Народної Республіки та інші [190; 193; тощо].

На загальнодержавному рівні захист права інтелектуальної власності був закріплений у 1996р., коли була прийнята Конституція України [54]. Її норми проголошують право кожного громадянина на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності, ніхто не може використовувати або поширювати їх без його згоди, за винятками, встановленими законом (ч. 2 ст. 54 Конституції України [54]); ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності (ч. 4 ст. 41 Конституції України [54]).

Вітчизняне законодавство України містить норми щодо захисту права інтелектуальної власності як у загальних нормативно-правових актах, так і у спеціальних. Загальне законодавство складають норми Конституції України, кодексів України та інших нормативно-правових актів. Норми кодексів України регулюють відносини у сфері інтелектуальної власності і забезпечують захист цієї власності у різних сферах суспільного життя. А саме:

- Цивільний кодекс України, у книзі четвертій „Право інтелектуальної власності” [199] містить загальні положення про право інтелектуальної власності, а також закріплює настання відповідальності відповідно до чинного законодавства у разі порушення права інтелектуальної

власності, у тому числі невизнання цього права чи посягання на нього. Як відомо, за порушення права інтелектуальної власності законодавство України передбачає настання цивільної, адміністративної та кримінальної відповідальності;

- Кодекс України про адміністративні правопорушення містить статті, які передбачають адміністративну відповідальність за порушення права інтелектуальної власності (ст.ст. 51² „Порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності”, 164³ „Недобросовісна конкуренція”, 164⁶ „Демонстрування і розповсюдження фільмів без державного посвідчення на право розповсюдження і демонстрування фільмів”, 164⁷ „Порушення умов розповсюдження і демонстрування фільмів, передбачених державним посвідченням на право розповсюдження і демонстрування фільмів”, 164⁹ „Незаконне розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних”, 164¹³ „Порушення законодавства, що регулює виробництво, експорт, імпорт дисків для лазерних систем зчитування, експорт, імпорт обладнання чи сировини для їх виробництва” [44]). Крім того, КУпАП містить положення, які регулюють процес притягнення винних осіб до адміністративної відповідальності за порушення права інтелектуальної власності, заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення та інше;

- у Кримінальному кодексі України також передбачена кримінальна відповідальність за порушення права інтелектуальної власності (ст.ст. 176 „Порушення авторського права і суміжних прав”, 177 „Порушення прав на об'єкти промислової власності”, 203¹ „Порушення законодавства, що регулює виробництво, експорт, імпорт дисків для лазерних систем зчитування, експорт, імпорт обладнання чи сировини для їх виробництва”, 216 „Незаконне виготовлення, підроблення, використання або збут незаконно виготовлених, одержаних чи підроблених марок акцизного збору чи контрольних марок”, 229 „Незаконне використання товарного знака”, 231

„Незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю”, 232 „Розголошення комерційної або банківської таємниці” [66]). Якщо шкода, завдана особою, менше розміру, встановленого КК України, але в її діях міститься склад адміністративного правопорушення, то вона притягатиметься до адміністративної відповідальності;

- Митний кодекс України, а саме розділ XIV „Сприяння захисту прав інтелектуальної власності під час переміщення товарів через митний кордон України”, а також ст. 476 „Переміщення товарів через митний кордон України з порушенням прав інтелектуальної власності” [113] фактично регулюють порядок переміщення через митний кордон України об’єктів права інтелектуальної власності, а також встановлюють адміністративну відповідальність за переміщення товарів через митний кордон України з порушенням прав інтелектуальної власності.

Положення щодо забезпечення захисту права інтелектуальної власності містяться також у нормах нормативно-правових актів Президента України (наприклад, Укази Президента України “Про заходи щодо охорони інтелектуальної власності в Україні” [132], „Про невідкладні заходи щодо посилення захисту прав інтелектуальної власності в процесі виробництва, експорту, імпорту та розповсюдження дисків для лазерних систем зчитування” [135] та інші), нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України (наприклад, Розпорядження Кабінету Міністрів України „Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень на період до 2015 року ” від 30.11.2011р. № 1209-р [124] тощо). У таких нормативно-правових актах містяться керівництва щодо удосконалення механізму забезпечення захисту права інтелектуальної власності. Наприклад, вказівка про створення служби державних інспекторів з питань інтелектуальної власності у складі Державного департаменту інтелектуальної власності Міністерства освіти і науки України [132].

Крім того, відомчі правові акти також містять норми, які регулюють питання адміністративно-правового захисту права інтелектуальної власності. Так, загальні положення щодо діяльності підрозділів ДСБЕЗ по боротьбі з правопорушеннями у сфері інтелектуальної власності та високих технологій МВС, ГУМВС, УМВС, УМВСТ, а також положення щодо організації діяльності підрозділів внутрішніх справ, спрямованої на протидію правопорушенням у сфері інтелектуальної власності, містяться у Наказі МВС України № 494 від 17.05.2006р. [121].

Також існує узагальнення судової практики застосування судами загальної юрисдикції зазначеного законодавства у справах про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності [35], яка зосереджує увагу на найчастіше застосовуваних на практиці статтях КУпАП (ст.ст. 51², 164⁹). Такі узагальнення містять роз'яснення щодо порядку застосування зазначених статей, найчастіше допустимих помилок при їх застосуванні, обов'язкової доказової бази тощо. Вони не мають обов'язкової сили, а лише можуть бути рекомендаціями у правозастосовчій діяльності.

Поряд із вдосконаленням загального законодавства, яке передбачає адміністративну відповідальність у сфері інтелектуальної власності, відбувається розвиток спеціальних нормативно-правових актів. Для того, щоб з'ясувати, які нормативно-правові акти вважати спеціальними, звернімося до сутності права інтелектуальної власності як галузі цивільного права.

Право інтелектуальної власності представлено трьома самостійними інститутами, що утворюють відповідно авторське право і суміжні права, право на об'єкти промислової власності та право на нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності [37, с. 23-28]. Сучасні цивілісти (О.П. Орлюк, О.Д. Святоцький) право інтелектуальної власності поділяють на чотири інститути: інститут права інтелектуальної власності на об'єкти авторського права та суміжних прав; інститут патентного права (винаходи; корисні моделі, промислові зразки); інститут права

інтелектуальної власності на інші результати науково-технічної творчості (наукові відкриття, компоновання інтегральних мікросхем, раціоналізаторські пропозиції, сорти рослин, породи тварин та комерційну таємницю); інститут права інтелектуальної власності на засоби індивідуалізації суб'єктів цивільного обороту, товарів, послуг (комерційні найменування, торговельні марки та географічні зазначення) [102, с. 64]. Останній варіант вважаємо більш повним і сучасним. Він відображає повний комплекс предметів, адміністративно-правовий захист яких здійснюють органи внутрішніх справ.

З огляду на викладене вважаємо, що нормативно-правові акти, які містять норми, що регулюють суспільні відносини окремих інститутів права інтелектуальної власності є спеціальними. Порушення прав, закріплених цими нормативно-правовими актами, тягнуть за собою відповідальність, у тому числі і адміністративну, що передбачено статтями самих цих актів. До них відносяться: Закони України „Про охорону прав на сорти рослин” (ч. 3 ст. 53) [143], „Про охорону прав на винаходи і корисні моделі” (ч. 1 ст. 34) [139], „Про охорону прав на промислові зразки” (ч.1 ст. 26) [142], „Про охорону прав на знаки для товарів і послуг” (ч. 1 ст. 20) [141], „Про авторське право і суміжні права” (ст. 51) [104], „Про видавничу справу” (ст. 33) [106], „Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем” (ч.1 ст. 21) [144], „Про охорону прав на зазначення походження товарів” (ч.2 ст. 23) [53], „Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних” (ч. 2 ст. 11) [148], „Про захист економічної конкуренції” (ст. 51) [131], „Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання, пов'язаної з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування” (п. 2 ч.2. ст. 10) [138] та інші.

Посилання на норми спеціальних законів України, які порушені під час вчинення адміністративного правопорушення у сфері інтелектуальної

власності, є однією з обов'язкових вимог до оформлення матеріалів про адміністративне правопорушення [35, с. 26].

Проаналізувавши систему нормативно-правових актів, що складають правову основу адміністративної юрисдикції у сфері захисту права інтелектуальної власності, можна зробити висновок, що нормативно-правові акти у сфері захисту права інтелектуальної власності складають три рівні.

Перший рівень являє собою загальне законодавство, яке містить норми адміністративно-правового захисту права інтелектуальної власності (загальний рівень): міжнародно-правові акти у сфері інтелектуальної власності [15; 52; 53; 94 та інші], спеціальні закони у цій сфері [104; 106; 131; 133; 139; 140; 141; 142; 143; 144; 148 та інші], які проголошують настання відповідальності за порушення права інтелектуальної власності.

Другий рівень – це норми вітчизняного законодавства, які встановлюють адміністративну відповідальність у цій сфері (правова основа адміністративної відповідальності). Такий рівень складають норми КУпАП [44], Митного кодексу України [113].

Третій рівень складають норми, що встановлюють коло повноважень суб'єктів адміністративної юрисдикції у сфері охорони права інтелектуальної власності (правова основа адміністративної юрисдикції). Так, повноваження щодо розгляду справ про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності надані ст. 221 КУпАП районним, районним у місті, міським чи міськрайонним судам (суддям) [44]. Строки розгляду справ про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності встановлені ст. 277 КУпАП [44] і складають п'ятнадцять днів з дня одержання органом (посадовою особою), правомочним розглядати справу, протоколу про адміністративне правопорушення та інших матеріалів справи.

Також КУпАП визначає коло осіб, які мають право складати протоколи про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності, а саме: уповноважені на те особи органів внутрішніх справ,

органів у справах захисту прав споживачів; органів Антимонопольного комітету України; органів управління кінематографією; Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення; органів державної податкової служби; державні інспектори з питань інтелектуальної власності; державні інспектори з охорони прав на сорти рослин [44, ст. 255]. Крім того, особами, які мають право складати протоколи про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності, є посадові особи, уповноважені складати протоколи про порушення митних правил [113, ст. 490].

Компетенція органів внутрішніх справ у сфері захисту права інтелектуальної власності визначена також такими нормативними актами: Закон України „Про міліцію” [134], Наказ МВС України від 03.09.2012 № 769 «Про організацію діяльності підрозділів державної служби боротьби з економічною злочинністю МВС України» [215], Наказ МВС України від 17.05.2006р. № 494 „Про затвердження деяких нормативно-правових актів, що регламентують діяльність підрозділів внутрішніх справ з протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності та інформаційно-телекомунікаційних технологій” [121] тощо. В системі органів внутрішніх справ протоколи про адміністративні правопорушення уповноважені складати підрозділи ДСБЕЗ, боротьби з організованою злочинністю, карного розшуку, боротьби зі злочинами, пов’язаними з торгівлею людьми, міліції громадської безпеки [121]. Ці підрозділи уповноважені також вчиняти й інші дії юрисдикційного характеру, спрямовані на запобігання, виявлення, припинення проступків у сфері інтелектуальної власності, а також збір матеріалів для передачі разом з протоколом про адміністративне правопорушення для вирішення питання по справі.

Узагальнюючи наведене, необхідно виділити ряд ознак, притаманних нормативно-правовим актам у сфері інтелектуальної власності:

- законодавство України у сфері захисту права інтелектуальної власності розвивається відповідно до норм міжнародного законодавства;

- більшість норм права, які регулюють суспільні відносини у сфері інтелектуальної власності, є цивільно-правовими;

- одні норми права безпосередньо закріплюють адміністративну відповідальність за порушення права інтелектуальної власності або окремих його інститутів, а інші містять склади адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності;

- існує необхідність узгодити адміністративно-правові норми у сфері захисту права інтелектуальної власності із цивільно-правовими нормами у сфері інтелектуальної власності (наприклад, склади статей КУпАП, які передбачають адміністративну відповідальність за порушення права інтелектуальної власності, мають відповідати інститутам права інтелектуальної власності, яке розглядається у даному випадку як галузь цивільного права);

- законодавство України у сфері інтелектуальної власності містить перелік завдань, прав та обов'язків осіб, уповноважених здійснювати адміністративно-правовий захист права інтелектуальної власності;

- законодавство України містить загальний перелік заходів адміністративного примусу та порядок їх застосування, проте особливості щодо застосування заходів адміністративного примусу відносно осіб, які порушили права інтелектуальної власності, не визначені;

- орієнтація законодавства у сфері інтелектуальної власності на захист тих об'єктів, які зазнають найбільшого впливу новітніх технологій;

- недостатній рівень дотримання норм законодавства у сфері інтелектуальної власності свідчить про неефективність створеної правової системи захисту права інтелектуальної власності.

Зважаючи на викладене, можна констатувати, що в Україні склалася і діє розгалужена система нормативно-правових актів, які містять регулятивні та захисні норми у сфері інтелектуальної власності. Цю систему складають міжнародно-правові акти, законодавчі і підзаконні акти України,

відомчі документи окремих органів виконавчої влади, а також судова практика. Проте під час розвитку суспільства вдосконалюються і розвиваються способи порушення прав інтелектуальної власності, що спонукає до постійного вдосконалення правового забезпечення зазначеної сфери [65, с. 114-115].

Важливим моментом при дослідженні правової основи адміністративної відповідальності за порушення норм КУпАП у сфері інтелектуальної власності в Україні є вивчення розвитку адміністративного законодавства. Процес створення сучасної адміністративно-правової бази України у сфері захисту права інтелектуальної власності був досить тривалим (з часів набуття Україною незалежності до 2003р., коли були внесені останні зміни до КУпАП у сфері інтелектуальної власності), проте вивчення і вдосконалення цих норм продовжується і дотепер, оскільки вони постійно викликають дискусії правників. Так, 21 березня 2007р. були проведені парламентські слухання на тему „Захист прав інтелектуальної власності в Україні: проблеми законодавчого забезпечення та правозастосування” [145]. Під час цих слухань проаналізовано міжнародну діяльність України у сфері інтелектуальної власності, діяльність уповноважених органів щодо захисту права інтелектуальної власності, законодавство у сфері інтелектуальної власності; розроблені основні напрямки подальшої роботи держави у цій сфері.

Зважаючи на викладене, розвиток адміністративного законодавства України у сфері захисту права інтелектуальної власності можна поділити на три періоди:

- перший період (до 1991р.). Законодавство УРСР не містить норм, які передбачають адміністративну відповідальність за порушення прав інтелектуальної власності. Проте для України, яка перебувала у складі СРСР, у 1970р. набула чинності Конвенція про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності. Метою цієї організації є співпраця держав щодо охорони інтелектуальної власності у

всьому світі, що передбачає у тому числі і гармонізацію національного законодавства у цій області [52]. Проте подальших кроків український радянський законодавець не робив;

- другий період (середина 90-х рр. ХХ століття): перші спроби закріпити адміністративно-правові норми, які передбачають захист прав на окремі об'єкти права інтелектуальної власності на державному рівні;

- третій період (початок ХХІ століття): впродовж 2000-2003рр. було прийнято Програму інтеграції України до Європейського Союзу (2000р.) [146], а також з метою скасування накладених на Україну санкцій з боку США (у січні 2002р. згідно зі спеціальним розділом 301 Торгівельного закону США на Україну накладені грошові санкції в розмірі 75 млн. доларів через неприйняття нею відповідного законодавства із захисту прав інтелектуальної власності. У 2005р. санкції скасовані [181]) активізувався процес вдосконалення законодавства у сфері захисту права інтелектуальної власності [63, с. 112].

Охарактеризуємо ці періоди детальніше. Вперше адміністративна відповідальність в Україні за порушення права інтелектуальної власності була закріплена у 1994р., коли КУпАП було доповнено спочатку ст. 164³ „Недобросовісна конкуренція” [117], а потім ст. 51² „Порушення прав власника патенту на сорти рослин” [114]. У 1995р. диспозицію ч. 1 ст. 164³ КУпАП було змінено перший раз і викладено у такій редакції: „Неправомірне використання фірмового найменування, знака для товарів і послуг або будь-якого маркірування товару, неправомірне копіювання форми, упаковки, зовнішнього оформлення, а так само імітація, копіювання, пряме відтворення товару іншого підприємця, самовільне використання його імені” [115].

Вдруге її змінено у 2001р. і викладено у такій редакції: „Незаконне копіювання форми, упаковки, зовнішнього оформлення, а так само імітація, копіювання, пряме відтворення товару іншого підприємця, самовільне використання його імені” [109]. Крім того, у 1997р. були переглянуті розміри

санкцій усіх частин ст. 164³ КУпАП та ст. 51² КУпАП: вони почали обчислюватися не в мінімальних розмірах заробітної плати, а в неоподатковуваних мінімумах доходів громадян [111]. Проте у 2001р. редакцію ст. 51² КУпАП змінено кардинально [109]. Сьогодні ця стаття передбачає адміністративну відповідальність за порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності, а саме за такі дії, як незаконне використання об'єкта права інтелектуальної власності, привласнення авторства на такий об'єкт або інше умисне порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності, що охороняється законом.

У 1996р. на конституційному рівні було закріплено положення щодо захисту права інтелектуальної власності (ч. 1 ст. 54) [54]. У тому ж 1996р. КУпАП було доповнено ст.ст. 164⁶ „Публічний показ без прокатного посвідчення кіно- і відеофільмів”, 164⁷ „Порушення умов публічного демонстрування кіно- і відеофільмів” [116].

Проте вже у 1999р. їх редакцію повністю змінено [108]: ст. 164⁶ КУпАП зараз передбачає адміністративну відповідальність за демонстрування і розповсюдження фільмів без державного посвідчення на право розповсюдження і демонстрування фільмів, а ст. 164⁷ КУпАП – за порушення умов розповсюдження і демонстрування фільмів, передбачених державним посвідченням на право розповсюдження і демонстрування фільмів.

Крім того, у 2000р. новелою КУпАП стала ст. 164⁹ „Незаконне розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних” [148], яка сьогодні існує у редакції від 2003р. [110].

Разом із зазначеними змінами у 2002р. КУпАП доповнений ст. 164¹³ „Порушення законодавства, що регулює виробництво, експорт, імпорт дисків для лазерних систем зчитування, експорт, імпорт обладнання чи сировини для їх виробництва” [138], яка залишилася незмінною.

Аналізуючи зміст змін, внесених до КУпАП, можна спостерігати тенденцію до диференціювання видів складів адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності, розширення кола об'єктів права інтелектуальної власності, які охороняються нормами КУпАП, а також посилення адміністративної відповідальності за порушення права інтелектуальної власності.

Слід констатувати, що адміністративне законодавство України у сфері захисту права інтелектуальної власності розвивається поетапно, відбувається трансформація і впорядкування чинних норм і адаптація їх до міжнародних нормативно-правових актів; спостерігається комплексний підхід до вирішення проблем, пов'язаних із захистом права інтелектуальної власності. Сьогодні українське законодавство у цілому відповідає загальноновизнаним світовим вимогам, проте необхідність продовжувати вдосконалення норм адміністративного законодавства та механізмів його реалізації у сфері захисту права інтелектуальної власності обґрунтовується актуальністю даної проблеми у загальносвітовому масштабі.

На завершення необхідно зазначити, що особливістю правової основи адміністративно-правового захисту та адміністративної юрисдикції у сфері інтелектуальної власності є її фактично трирівневий характер. Перший рівень складає загальне законодавство, яке містить норми щодо адміністративно-правового захисту права інтелектуальної власності (загальний рівень). Другий рівень – це норми вітчизняного законодавства, які встановлюють адміністративну відповідальність у цій сфері (правова основа адміністративної відповідальності). Третій рівень складають норми, які встановлюють компетенцію суб'єктів адміністративної юрисдикції (правова основа адміністративної юрисдикції).

1.3. Органи внутрішніх справ як суб'єкт адміністративної юрисдикції у сфері охорони права інтелектуальної власності

Однією з обов'язкових ознак адміністративно-правового захисту є наявність суб'єктів адміністративно-правового захисту, якими є уповноважені на те органи (посадові особи). Суб'єктами адміністративно-правового захисту права інтелектуальної власності в Україні є державні органи (передусім правоохоронні та контролюючі органи) в особі їх посадових осіб, які уповноважені застосовувати в адміністративному порядку юридичні засоби, спрямовані на здійснення відповідних процесуальних дій, метою яких є припинення незаконного посягання на права інтелектуальної власності, поновлення порушеного права інтелектуальної власності, а також притягнення винної особи до адміністративної відповідальності за порушення права інтелектуальної власності.

На сучасному етапі розвитку в Україні сформувалася організаційна система органів, які прямо чи опосередковано забезпечують діяльність у сфері правової охорони та захисту права інтелектуальної власності. До цієї структури входять:

1. у Верховній Раді України – Комітет з питань науки і освіти, у складі якого діє підкомітет з питань науки, інноваційної діяльності та інтелектуальної власності;

2. у судовій владі – суди загальної юрисдикції та спеціалізовані суди, в яких запроваджено спеціалізацію суддів у сфері інтелектуальної власності. Так, у складі Вищого господарського суду України сформовано Судову палату з розгляду справ у господарських спорах, пов'язаних із захистом права на об'єкти інтелектуальної власності, а також відповідні колегії у складі місцевих та апеляційних господарських судів. Проте не в усіх судах загальної юрисдикції достатньою мірою запроваджено відповідну спеціалізацію і налагоджено навчання та підвищення кваліфікації суддів, які забезпечують розв'язання спірних питань, пов'язаних з дотриманням права інтелектуальної власності. Зокрема, не існує спеціалізації суддів при розгляді справ про адміністративні

правопорушення у сфері інтелектуальної власності у судах загальної юрисдикції;

3. у виконавчій владі:

- Міністерство освіти і науки України в особі Державного департаменту інтелектуальної власності. Основними завданнями Департаменту є участь у забезпеченні реалізації державної політики у сфері інтелектуальної власності, прогнозування та визначення перспектив і напрямів розвитку у цій сфері, розроблення нормативно-правової бази функціонування державної системи охорони прав інтелектуальної власності та її організаційне забезпечення [126];

- Міністерство юстиції України бере участь у розробленні законодавчих актів з питань інтелектуальної власності, координує законотворчу діяльність у цій сфері та інших галузях законодавства і відповідає за адаптацію законодавства України до законодавства Європейського Союзу;

- Міністерство внутрішніх справ (далі – МВС) України у межах своїх повноважень організовує виконання актів законодавства, здійснює контроль за їх реалізацією, узагальнює практику застосування законодавства з питань, що належать до його компетенції, розробляє пропозиції щодо вдосконалення законодавства і вносить їх в установленому порядку на розгляд Кабінету Міністрів України, а також здійснює організацію і координацію діяльності органів внутрішніх справ України щодо забезпечення захисту прав і свобод людини та громадянина, інтересів суспільства і держави від протиправних посягань; вживає заходи до усунення причин і умов, що сприяють учиненню правопорушень [213];

- Служба безпеки України бере участь у розробленні та здійсненні заходів із забезпечення захисту державної таємниці України; у порядку, визначеному законодавством, сприяє підприємствам, установам, організаціям, підприємцям у збереженні їхньої комерційної таємниці, розголошення якої може завдати шкоди життєво важливим інтересам

України, відповідно до указів Президента України має створити спеціальні підрозділи із запобігання правопорушенням у сфері інтелектуальної власності, несе відповідальність за державну політику щодо голографічного захисту товарів і документів, здійснює державний контроль і координацію діяльності у цій сфері;

- Державна митна служба України забезпечує контроль за переміщенням через митний кордон України товарів, що містять об'єкти права інтелектуальної власності, реєстрацію таких товарів, а також здійснення комплексу передбачених законодавством заходів щодо недопущення переміщення через митний кордон України товарів, виготовлених з порушенням права інтелектуальної власності;

- Державна податкова адміністрація України здійснює контроль за тривалістю нарахування і сплати податків у разі ввезення та виробництва (збирання) аудіо- та відеопродукції на території України. На підставі положень законодавства здійснює заходи з вилучення та знищення примірників контрафактної продукції, що сприяє забезпеченню захисту прав інтелектуальної власності, зокрема авторських і суміжних прав на аудіо- та відеопродукцію;

- Антимонопольний комітет України є державним органом із спеціальним статусом, що забезпечує захист інтересів суб'єктів підприємництва від недобросовісної конкуренції, пов'язаної з неправомірним використанням об'єктів права інтелектуальної власності;

- Державний комітет України з питань технічного регулювання та споживчої політики здійснює державний контроль за дотриманням вимог законодавства України щодо захисту прав споживачів і про рекламу [147].

Отже, названі органи є суб'єктами формування та реалізації державної політики у сфері охорони права інтелектуальної власності. Система державних і недержавних органів України у сфері інтелектуальної власності перебуває у завершальній фазі свого становлення та вже сьогодні

може виконувати основні функції правової охорони та захисту права інтелектуальної власності.

Суб'єкти правової охорони і захисту права інтелектуальної власності можна поділити також на тих, що здійснюють цивільно-правовий, кримінально-правовий та адміністративно-правовий захист права інтелектуальної власності.

Цивільно-правовий захист права інтелектуальної власності здійснюють суди першої, апеляційної та касаційної інстанції [200], які притягають винних осіб до цивільної відповідальності та відшкодовують позивачеві матеріальні та моральні збитки.

Правосуддя в кримінальних справах здійснюється тільки судом [67, п. 1 ст. 15]. Прокурор, слідчий, особа, яка провадить дізнання, здійснюють досудове слідство та дізнання, тобто кримінально-правовий захист, у тому числі у кримінальних справах у сфері інтелектуальної власності.

Безпосередньо адміністративно-правовий захист права інтелектуальної власності здійснюють уповноважені на те особи органів внутрішніх справ, органів у справах захисту прав споживачів; органів Антимонопольного комітету України; органів управління кінематографією; Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення; органів державної податкової служби; державні інспектори з питань інтелектуальної власності; державні інспектори з охорони прав на сорти рослин [44], митних органів [113] шляхом застосування до винних осіб заходів адміністративного примусу (зокрема заходів адміністративного попередження, припинення та адміністративної відповідальності) [44, ст. 255], а також судді районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів, які розглядають справи про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності [44, ст. 221].

Враховуючи викладене, можна зазначити, що суб'єкти цивільно-правового, кримінально-правового та адміністративно-правового захисту права інтелектуальної власності мають схожі та відмінні риси. Схожість

зазначених суб'єктів проявляється у двох аспектах: 1) їх дії спрямовані на охорону одного й того ж об'єкту захисту – право інтелектуальної власності; 2) одні суб'єкти можуть здійснювати усі названі види захисту (наприклад, суд), інші – кримінально-правовий та адміністративно-правовий захист права інтелектуальної власності (наприклад, органи внутрішніх справ).

Відмінність між суб'єктами цивільно-правового, кримінально-правового та адміністративно-правового захисту права інтелектуальної власності полягає, насамперед, у засобах правового захисту. Названі групи суб'єктів притягають винних осіб до цивільної, кримінальної та адміністративної відповідальності відповідно.

Суб'єкти адміністративно-правового захисту права інтелектуальної власності та суб'єкти адміністративної відповідальності у цій сфері є визначеними у законодавстві України (ст.ст. 221, 255 КУпАП [44]) та складають єдину розгалужену систему. Ці державні органи (посадові особи) наділені у повному обсязі або частково відповідними захисними (юрисдикційними) повноваженнями у сфері інтелектуальної власності.

Так, Прокуратура України в особі Генерального прокурора України та підлеглих йому прокурорів здійснює нагляд за додержанням законності у діяльності відповідних суб'єктів адміністративної юрисдикції у сфері інтелектуальної власності (наприклад у діяльності міліції [134, ст. 27]). Крім того, контрольно-наглядовими повноваженнями у зазначеній сфері наділені Кабінет Міністрів України, відповідні міністерства (наприклад, контроль за діяльністю міліції здійснює Міністерство внутрішніх справ України [134, ст. 26]) та в межах своєї компетенції місцеві ради. Ці суб'єкти здійснюють контроль за діяльністю конкретних державних органів, що здійснюють адміністративно-правовий захист права інтелектуальної власності.

Відмежування суб'єктів адміністративно-правового захисту права інтелектуальної власності, а також визначення їх завдань та функцій, а відповідно і місця у механізмі охорони конституційних прав, полягає у їх

компетенції, тобто у змісті та обсязі наданих вітчизняним законодавством адміністративно-юрисдикційних повноважень.

Особливе місце в цій системі займає МВС України, яке відповідно до покладених на нього завдань застосовує заходи з виявлення та припинення адміністративних правопорушень (у тому числі у сфері інтелектуальної власності), забезпечує здійснення провадження у справах про адміністративні правопорушення, розгляд яких законом покладено на органи внутрішніх справ [213].

Крім того, відповідно до Закону України «Про міліцію» на підрозділи міліції покладено такий обов'язок, як виявляти і припиняти адміністративні правопорушення, здійснювати провадження у справах про адміністративні правопорушення, розгляд яких законом покладено на органи внутрішніх справ [134, п. 5 ст. 10]; а також виявляти причини й умови, що сприяють вчиненню правопорушень, застосовувати в рамках своєї компетенції заходів до їх усунення; брати участь у правовому вихованні населення [134, п. 6 ст. 10].

Соціальна роль міліції у державі обумовлюється її цільовим призначенням, виконавчими функціями, формами і методами діяльності, врегульованими законодавством. Головне призначення міліції полягає у здійсненні охорони та захисту людини, її прав, свобод, особистої та майнової безпеки [88, с. 5].

У системі МВС України ці обов'язки у сфері інтелектуальної власності покладено на підрозділи Державної служби боротьби з економічною злочинністю (далі - ДСБЕЗ) МВС України, у складі якої в 2001 році як в центральному апараті, так і на регіональному рівні були створені спеціальні підрозділи боротьби з правопорушеннями у сфері інтелектуальної власності [132, п. 2, абз. 10]. Нормами Постанови Кабінету Міністрів України «Про створення Державної служби боротьби з економічною злочинністю» від 05.07.1993 р. № 510 на них було покладено одне з головних завдань - виявлення та припинення фактів порушення прав інтелектуальної власності

[150, п. 3, абз. 4]. Але в умовах реформування МВС України дане Постанова втратила свою законну силу в 2012 році [214].

Тому на відомчому рівні основне завдання ДСБЕЗ – виявлення та припинення фактів порушення прав інтелектуальної власності – закріплено в 2012 році Наказом МВС України від 03.09.2012г. № 769. Однією з головних функцій Департаменту ДСБЕЗ, Управлінь (відділів) ДСБЕЗ ГУМВС, УМВС України є участь у проведенні заходів щодо попередження та виявлення порушень у сфері інтелектуальної собстенності [215].

Робота цих підрозділів будується за такими напрямками:

- напрацювання методик документування та викриття злочинів та адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності, оперативний супровід досудового слідства в кримінальних справах та їх розгляду в суді, проведення загальнодержавних оперативно-профілактичних заходів, організація взаємодії з іншими галузевими службами МВС України, а також зацікавленими міністерствами та відомствами;

- підвищення професійного рівня оперативних працівників регіональних підрозділів шляхом організації та проведення семінарів, навчань, курсів підвищення кваліфікації тощо;

- вдосконалення законодавчої бази, насамперед шляхом вдосконалення змін та доповнень до Кримінального, Кримінально-процесуального кодексу та Кодексу України про адміністративні правопорушення; розробка пропозицій щодо інших підзаконних нормативно-правових актів, які регламентують порядок здійснення господарської діяльності у сфері інтелектуальної власності [36, с. 235-236]. Так, за ініціативою МВС України у лютому 2006р. прийнято Закон України „Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо захисту прав інтелектуальної власності”, яким посилено відповідальність та визначено мінімальну межу матеріальної шкоди, з якої настає кримінальна

відповідальність [112], а значить визначено і межі настання адміністративної відповідальності за порушення права інтелектуальної власності.

Досліджуючи будь-який суб'єкт, необхідно зупинитися на його особливостях: виконуваних функціях, поставлених завданнях, наданих правах та покладених обов'язках, а також відповідальності у разі невиконання обов'язків, тощо.

Аналіз завдань і функцій, що виконуються різними підрозділами системи МВС України, свідчить, що в діяльності органів внутрішніх справ питання забезпечення, реалізації, охорони та захисту прав, свобод та законних інтересів громадян займають особливе місце. Міліція — це державний орган виконавчої влади, який покликаний захищати насамперед життя, здоров'я, права та свободи громадян. Практично всі служби МВС України: громадської безпеки, карного розшуку, слідства, апарати по боротьбі з економічною злочинністю — за допомогою різноманітних засобів та методів беруть участь у вирішенні цих завдань безпосередньо на своїх ділянках роботи [209].

Сучасне законодавство висвітлює правовий статус органів внутрішніх справ як суб'єкта адміністративно-правового захисту права інтелектуальної власності частково. У більшості нормативно-правових актів закріплені положення щодо наділення органів внутрішніх справ у сфері інтелектуальної власності загальними правами та обов'язками, виконання ними загальних завдань та функцій, несення відповідальності на загальних підставах, тощо.

Так, КУпАП надає уповноваженим особам органів внутрішніх справ право здійснювати адміністративне затримання особи, особистий огляд, огляд речей і вилучення речей та документів у випадках прямо передбачених законами України [44, ст. 260]. Такі дії уповноважені особи органів внутрішніх справ мають право застосовувати і до осіб, винних у вчиненні адміністративного правопорушення у сфері інтелектуальної власності у разі наявності відповідних підстав.

Крім цього, співробітники органів внутрішніх справ уповноважені скласти протокол про адміністративне правопорушення у сфері інтелектуальної власності [44, ч. 1 п. 1 ст. 255]. Протоколи про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності, які складають посадові особи органів внутрішніх справ, мають ряд особливостей, крім дотримання вимог ст. 256 КУпАП [44]. Особливості складання протоколу про адміністративне правопорушення у сфері інтелектуальної власності висвітлюватиметься нами у наступному підрозділі.

Іншим нормативно-правовим актом, який безпосередньо регулює діяльність органів внутрішніх справ у сфері адміністративно-правового захисту права інтелектуальної власності, є Закон України „Про міліцію”. Закон містить завдання, функції, принципи, права та обов’язки, та інші загальні засади діяльності усіх підрозділів міліції, у тому числі за напрямком захисту права інтелектуальної власності [134].

Безпосередньо завдання щодо виявлення та припинення фактів порушення права інтелектуальної власності закріплено Постановою Кабінету Міністрів України „Про утворення Державної служби боротьби з економічною злочинністю” і покладено на ДСБЕЗ МВС України [150]. Також закріплені загальні права, які має цей підрозділ і які виконує у тому числі у сфері інтелектуальної власності.

Більш детально визначив основні засади діяльності підрозділів органів внутрішніх справ у сфері захисту права інтелектуальної власності Наказ МВС України від 17.05.2006р. № 494 „Про затвердження деяких нормативно-правових актів, що регламентують діяльність підрозділів органів внутрішніх справ з протидії правопорушення у сфері інтелектуальної власності та інформаційно-телекомунікаційних технологій”, який затвердив Типове положення про підрозділи ДСБЕЗ по боротьбі з правопорушеннями у сфері інтелектуальної власності та високих технологій та Інструкцію з організації діяльності підрозділів внутрішніх справ, спрямованої на протидію правопорушенням у сфері інтелектуальної власності та інформаційно-

телекомунікаційних технологій [121]. Даний нормативний акт чітко визначив, що підрозділ Державної служби боротьби з економічною злочинністю по боротьбі з правопорушеннями у сфері інтелектуальної власності та високих технологій МВС, ГУМВС, УМВС, УМВСТ (далі — Підрозділ) має статус структурного підрозділу (управління, відділу, відділення, групи) ДДСБЕЗ МВС, У(В)ДСБЕЗ ГУ(У)МВС, ВДСБЕЗ УМІСТ [121].

Основними завданнями підрозділів ДСБЕЗ у сфері інтелектуальної власності є попередження і викриття правопорушень, пов'язаних з:

- порушенням авторського права і суміжних прав при відтворенні або розповсюдженні музичних та аудіовізуальних творів, фонограм і відеограм, на аудіо- та відеокасетах, компакт-дисках чи будь-яких інших носіях;
- незаконним публічним сповіщенням творів, виконань, їх записів у фонограмах і відеограмах, програм організацій мовлення;
- незаконним відтворенням комп'ютерних програм та баз даних;
- незаконним використанням та розповсюдженням творів науки, літератури і мистецтва;
- порушенням прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок, топографію інтегральної мікросхеми, сорт рослин, раціоналізаторську пропозицію;
- незаконним використанням знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару;
- незаконним обігом дисків для лазерних систем зчитування, матриць, обладнання та сировини для їх виробництва;
- незаконним розповсюдженням примірників аудіовізуальних творів, фонограм, комп'ютерних програм, баз даних [121].

Основними функціями підрозділів ДСБЕЗ по боротьбі з правопорушеннями у сфері інтелектуальної власності та високих технологій за напрямком протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності є:

- дійснення комплексного аналізу інформації про оперативну обстановку у сфері інтелектуальної власності; забезпечення прогнозування криміногенних процесів у цій сфері та своєчасне інформування про них керівництва ДДСБЕЗ МВС, У(В)ДСБЕЗ ГУ(У)МВС, ВДСБЕЗ УМВСТ;

- уживання необхідних заходів з метою попередження, своєчасного виявлення, припинення і розкриття злочинів у сфері інтелектуальної власності, викриття причин і умов, які сприяють їх учиненню;

- організація і здійснення оперативно-розшукової діяльності у сфері інтелектуальної власності;

- забезпечення належного оперативного обслуговування об'єктів сфери інтелектуальної власності, які знаходяться на території обслуговування підрозділу;

- проведення в установленому порядку дослідчих перевірок за матеріалами про протиправні діяння у сфері інтелектуальної власності;

- забезпечення взаємодії із спеціалістами оперативно-технічних підрозділів при впровадженні та застосуванні спеціальних технічних засобів для забезпечення якісного документування злочинів у сфері інтелектуальної власності;

- узагальнення позитивного досвіду оперативного документування злочинів у сфері інтелектуальної власності; розроблення та впровадження в практичну діяльність нових форм і методів боротьби зі злочинами у сфері інтелектуальної власності;

- надання методичної та практичної допомоги підрозділам ДСБЕЗ міськрайлінорганів, структурним підрозділами ГУМВС, УМВС, УМВСТ, іншим правоохоронним органам у розкритті злочинів у сфері інтелектуальної власності;

- здійснення взаємодії з іншими правоохоронними і державними органами, податковими інспекціями, державними контрольно-ревізійними службами та громадськими організаціями щодо протидії економічній злочинності у сфері інтелектуальної власності;

- здійснення взаємодії з навчальними та науковими установами з питань удосконалення науково-методичного забезпечення боротьби з економічною злочинністю у сфері інтелектуальної власності, а також підготовки та перепідготовки фахівців по боротьбі з даними видами правопорушень;

- інформування громадськості через засоби масової інформації про стан забезпечення правопорядку у сфері інтелектуальної власності; забезпечення висвітлення позитивних результатів своєї діяльності [121].

Крім того, створені структурні підрозділи (управління, відділи, відділення, групи) ДДСБЕЗ МВС, У(В)ДСБЕЗ ГУ(У)МВС, ВДСБЕЗ УМІСТ, які працюють у сфері інтелектуальної власності, мають свої посадові інструкції, що також регулюють їх діяльність. Так, у складі ДСБЕЗ ГУМВС України в Дніпропетровській області створено відділ по боротьбі з правопорушеннями у сфері інтелектуальної власності та високих технологій. У сфері адміністративно-правового захисту права інтелектуальної власності цей відділ виконує наступні функції:

- ужиття необхідних заходів з метою своєчасного виявлення, припинення і розкриття адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності, викриття причин і умов, які сприяють їх учиненню. Ініціювання, у разі потреби, подання керівникам місцевих державних органів влади про усунення причин та умов, що сприяють учиненню правопорушень у даній сфері;

- проведення в установленому порядку дослідних перевірок за матеріалами про протиправні діяння у сфері інтелектуальної власності;

- надання методичної та практичної допомоги підрозділам ДСБЕЗ міськрайорганів, іншим правоохоронним органам у сфері захисту права інтелектуальної власності;
- здійснення взаємодії з іншими правоохоронними і державними органами, податковими інспекціями, державними контрольно-ревізійними службами та громадськими організаціями у сфері захисту права інтелектуальної власності;
- здійснення взаємодії з навчальними та науковими установами з питань удосконалення науково-методичного забезпечення боротьби з правопорушеннями у сфері інтелектуальної власності, а також підготовки та перепідготовки фахівців по боротьбі з даними видами правопорушень;
- інформування громадськості через засоби масової інформації про стан забезпечення правопорядку у сфері інтелектуальної власності; забезпечення висвітлення позитивних результатів своєї діяльності [120].

У підрозділах ДСБЕЗ міськрайлінорганів обов'язок щодо виявлення та припинення, а також документування порушень у сфері інтелектуальної власності покладений на одного або кількох співробітників підрозділу. Ця обставина є фактором, який сприяє вчиненню адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності і заважає здійсненню покладених обов'язків у цій сфері співробітниками органів внутрішніх справ у повному обсязі, оскільки один або два співробітники ДСБЕЗ МВС України не в змозі охопити весь обсяг роботи щодо боротьби з адміністративними правопорушеннями та злочинами у сфері інтелектуальної власності на території району обслуговування. Тому, на наш погляд, потребує переосмислення відповідність напрямку роботи і кількості осіб, які працюють за цим напрямком.

Також для належного рівня виконання завдань щодо протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності залучаються підрозділи

кримінальної міліції, підрозділи міліції громадської безпеки, науково-дослідні експертно-криміналістичні центри та слідчі підрозділи [121].

Основними функціями ДСБЕЗ у сфері інтелектуальної власності МВС України визначило такі:

- здійснюють аналіз криміногенної ситуації на ринку об'єктів інтелектуальної власності, розроблення і запровадження комплексних організаційних та практичних заходів з метою декриміналізації цієї сфери економіки держави;

- уживають заходів щодо попередження, своєчасного виявлення, припинення та розкриття правопорушень, пов'язаних з незаконним виробництвом, розповсюдженням та використанням об'єктів авторського права і суміжних прав, а також неправомірним використанням торговельних знаків та об'єктів промислової власності;

- організовують та проводять загальнодержавні оперативно-профілактичні заходи з відпрацювання суб'єктів ринку інтелектуальної власності;

- викривають причини і умови, які сприяють учиненню правопорушень у сфері інтелектуальної власності, уживають заходів до їх усунення;

- інформують інші підрозділи внутрішніх справ, відповідно до компетенції, про виявлені факти готування або вчинення протиправних діянь загальнокримінальної спрямованості у сфері інтелектуальної власності, про осіб, причетних до цього.

- на підставі комплексного аналізу інформації про стан правопорядку у сфері інтелектуальної власності розробляють пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства у зазначеній сфері.

- надають методичну та практичну допомогу іншим підрозділам внутрішніх справ у розкритті злочинів у сфері інтелектуальної власності [121].

Отже, ДСБЕЗ є центральним підрозділом у системі органів внутрішніх справ, який здійснює захист права інтелектуальної власності. Під час проведеного нами опитування компетентних працівників органів внутрішніх справ було з'ясовано їх думку щодо того, якій службі органів внутрішніх справ необхідно передати право виявлення та припинення адміністративних правопорушень у названій сфері. 76% опитаних назвали таким підрозділом ДСБЕЗ, 20% - службу дільничних інспекторів міліції, 4% респондентів називали інші служби (див. Додаток Г). Дані анкетування підтверджують розподіл навантаження на підрозділи органів внутрішніх справ у сфері захисту права інтелектуальної власності, який існує сьогодні.

Підрозділи боротьби з організованою злочинністю у сфері інтелектуальної власності у межах своїх повноважень виконують такі функції:

- уживають заходів щодо попередження, своєчасного виявлення, припинення та розкриття злочинів у сфері інтелектуальної власності, що вчиняються учасниками організованих груп та злочинних організацій;

- викривають причини та умови існування організованої злочинності у сфері інтелектуальної власності, уживають заходів до їх усунення;

- інформують інші підрозділи внутрішніх справ, відповідно до компетенції, про виявлені факти готування або вчинення протиправних діянь без ознак організованості, у сфері інтелектуальної власності та інформаційно-телекомунікаційних технологій, про осіб, причетних до цього [121].

Підрозділи карного розшуку у сфері інтелектуальної власності у межах своїх повноважень виконують такі функції:

- уживають заходів щодо попередження, своєчасного виявлення, припинення та розкриття злочинів загальнокримінальної спрямованості у сфері інтелектуальної власності;

- спільно з працівниками інших служб відпрацьовують місця розповсюдження (оптового, роздрібного продажу) контрафактної продукції;
- викривають причини і умови, які сприяють учиненню злочинів загальнокримінальної спрямованості у сфері інтелектуальної власності, уживають заходів до їх усунення;
- інформують інші підрозділи внутрішніх справ, відповідно до компетенції, про виявлені факти готування або вчинення протиправних діянь у сфері інтелектуальної власності, про осіб, причетних до цього [121]

Підрозділи боротьби зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми, у сфері інтелектуальної власності у межах своїх повноважень виконують такі функції:

- уживають заходів щодо попередження, своєчасного виявлення, припинення і розкриття злочинів, пов'язаних з виготовленням та розповсюдженням за допомогою інформаційних та телекомунікаційних мереж творів, що пропагують культ насильства і жорстокості, та продукції порнографічного змісту;
- інформують інші підрозділи внутрішніх справ, відповідно до компетенції, про виявлені факти готування або вчинення протиправних діянь у сфері інтелектуальної власності, про осіб, причетних до цього [121].

Підрозділи кримінальної міліції у справах дітей у сфері інтелектуальної власності у межах своїх повноважень виконують такі функції:

- уживають заходів щодо попередження, своєчасного виявлення, припинення і розкриття злочинів, пов'язаних з виготовленням та розповсюдженням за допомогою інформаційних та телекомунікаційних мереж продукції порнографічного змісту за участю дітей;
- інформують інші підрозділи внутрішніх справ, відповідно до компетенції, про виявлені факти готування або вчинення протиправних діянь у сфері інтелектуальної власності, про осіб, причетних до цього [121].

Підрозділи міліції громадської безпеки у сфері інтелектуальної власності у межах своїх повноважень виконують такі функції:

- здійснюють аналіз інформації про місця виготовлення, зберігання і реалізації контрафактної або фальсифікованої продукції, визначають території, найбільш уражені зазначеними видами правопорушень, та забезпечують вплив патрульних нарядів на оздоровлення оперативної обстановки на цих територіях;

- уживають заходів щодо припинення адміністративних правопорушень, пов'язаних з незаконним розповсюдженням примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних, а також адміністративних порушень порядку заняття підприємницькою діяльністю з надання інформаційних та телекомунікаційних послуг, і здійснюють провадження у справах про них;

- здійснюють взаємодію з підрозділами ДСБЕЗ з питань виявлення, припинення та запобігання правопорушенням, пов'язаним з незаконним виготовленням, зберіганням та розповсюдженням контрафактної і фальсифікованої продукції;

- здійснюють систематичне відпрацювання ринків, прилеглої до них території, інших місць стихійної торгівлі контрафактною та фальсифікованою продукцією з метою протидії її розповсюдженню;

- інформують інші підрозділи внутрішніх справ, відповідно до компетенції, про виявлені факти готування або вчинення протиправних діянь у сфері інтелектуальної власності, про осіб, причетних до цього [121].

Науково-дослідні експертно-криміналістичні центри у сфері інтелектуальної власності у межах своїх повноважень виконують такі функції:

- забезпечують якісне проведення криміналістичних досліджень за матеріалами оперативно-розшукової діяльності та експертиз у кримінальних справах про злочини у сфері інтелектуальної власності;

— надають методичну і практичну допомогу оперативним підрозділам внутрішніх справ з питань виявлення, вилучення, фіксації та збереження доказової інформації в електронному вигляді [121]].

Слідчі підрозділи у сфері інтелектуальної власності у межах своїх повноважень виконують такі функції:

— забезпечують якісне розслідування кримінальних справ про злочини у сфері інтелектуальної власності;

— надають методичну і практичну допомогу оперативним підрозділам внутрішніх справ з питань якісного документування злочинів у сфері інтелектуальної власності [121].

Підсумовуючи, зазначимо, що практично кожен підрозділ органів внутрішніх справ має достатньо широкий комплекс повноважень юрисдикційного характеру щодо виявлення та припинення адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності, їх документування, застосування до винних осіб заходів адміністративного примусу та передачі матеріалів на розгляд до суду.

Реалізуючи ці повноваження, за останні три роки органи внутрішніх справ виявляють до 85 % від загальної кількості адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності. У 80,5 % направлених органами внутрішніх справ до місцевих судів справ про такі правопорушення прийнято рішення про притягнення особи до адміністративної відповідальності. Водночас у 10 % випадків судами прийнято рішення про закриття справи у зв'язку із закінченням строків накладення адміністративного стягнення, а у 9,5 % – про закриття справи за іншими обставинами (передача матеріалів справи на розгляд громадської організації або трудового колективу, звільнення від адміністративної відповідальності при малозначності правопорушення, передача справи прокурору, органу досудового слідства або дізнання, відсутність події і складу адміністративного правопорушення) [76]. Таким чином, підтверджується недосконалість механізму притягнення осіб до адміністративної

відповідальності за порушення права інтелектуальної власності місцевими судами, а вочевидь, і необхідність удосконалення норм КУпАП.

Враховуючи викладене, можна стверджувати, що головним завданням органів внутрішніх справ за напрямком адміністративно-правового захисту права інтелектуальної власності є своєчасне виявлення та припинення адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності та притягнення винних осіб до адміністративної відповідальності, а також виявлення причин та умов, які сприяють вчиненню адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності, та вжиття заходів до їх усунення.

Узагальнивши норми КУпАП [44], Закону України „Про міліцію” [134], Постанови Кабінету Міністрів України „Про утворення Державної служби боротьби з економічною злочинністю” [150], Наказу МВС України від 17.05.2006р. № 494 „Про затвердження деяких нормативно-правових актів, що регламентують діяльність підрозділів органів внутрішніх справ з протидії правопорушення у сфері інтелектуальної власності та інформаційно-телекомунікаційних технологій” [121], вважаємо за необхідне конкретизувати права та обов’язки, якими наділені ці підрозділи, наприклад, у КУпАП [44], Законі України «Про міліцію» [134] або Наказі МВС від 17.05.2006р. № 494 [121].

Необхідність деталізувати повноваження органів внутрішніх справ щодо захисту права інтелектуальної власності підтверджена результатами проведеного анкетування. Так, 56% респондентів позитивно відповіли на згадану пропозицію (див. Додаток Г). Крім того, на питання, в якому нормативно-правовому акті має бути закріплений порядок захисту права інтелектуальної власності органами внутрішніх справ, 58% опитаних назвали КУпАП, 30,5% - Закон України, 5,5% - наказ МВС України (див. Додаток Г). Дані проведеного нами анкетування свідчать про необхідність закріплення загальних повноважень органів внутрішніх справ у сфері захисту права інтелектуальної власності на загальнодержавному рівні (КУпАП), а потребу

деталізувати повноваження цих органів у даній сфері забезпечити за рахунок норм відомчих нормативно-правових актів (наприклад, Наказ МВС України).

Ми вважаємо, що нормативно-правового закріплення потребують такі права працівників органів внутрішніх справ у сфері захисту права інтелектуальної власності: за наявності даних про порушення права інтелектуальної власності, за яке настає адміністративна відповідальність, працівники органів внутрішніх справ мають право:

1) безперешкодно входити до приміщень підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності (крім іноземних дипломатичних представництв), до виробничих приміщень, складів, сховищ, що використовуються громадянами для заняття підприємництвом;

2) одержувати безкоштовно від підприємств, установ, організацій і громадян інформацію, за винятком випадків, коли законом встановлений спеціальний порядок її одержання;

3) проводити планові, позапланові (раптові) перевірки діяльності суб'єктів господарювання у сфері інтелектуальної власності, оформлювати матеріали таких перевірок;

4) давати доручення державним інспекторам з питань інтелектуальної власності Державного департаменту інтелектуальної власності (далі – державні інспектори з питань інтелектуальної власності) щодо проведення позапланових (раптових) перевірок суб'єктів господарювання;

5) проводити контрольні закупки у сфері інтелектуальної власності;

6) вимагати з метою забезпечення захисту інтересів суб'єкта права інтелектуальної власності припинення порушення або вчинення дій, що можуть призвести до порушення законодавства з питань інтелектуальної власності;

7) проводити огляд та вилучати у суб'єктів господарювання з метою вивчення об'єкти права інтелектуальної власності у випадках, коли є

обґрунтована підстава підозрювати, що порушені вимоги законодавства у сфері інтелектуальної власності, з метою захисту прав суб'єкта права інтелектуальної власності;

8) складати протоколи про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності;

9) передавати матеріали про адміністративні правопорушення у цій сфері на розгляд суддів місцевих судів;

10) вносити відповідним державним органам, громадським об'єднанням або службовим особам, підприємствам, установам, організаціям обов'язкові до розгляду подання про необхідність усунення причин і умов, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності;

11) взаємодіяти з державними інспекторами з питань інтелектуальної власності, а також з центральними та місцевими органами виконавчої влади, державними, громадськими та іншими організаціями чи фізичними особами, уповноваженими представляти інтереси суб'єкта права інтелектуальної власності.

Крім того, на наш погляд, необхідно визначити такі обов'язки органів внутрішніх справ у сфері адміністративно-правового захисту права інтелектуальної власності:

1) приймати і реєструвати заяви й повідомлення про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності, своєчасно приймати по них рішення;

2) припиняти адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності і здійснювати провадження у справах про них;

3) виявляти причини й умови, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності, вживати у межах своєї компетенції заходів до їх усунення; брати участь у правовому вихованні населення;

4) забезпечувати збереження вилучених об'єктів права інтелектуальної власності та інших речей та документів.

Розглядаючи органи внутрішніх справ як суб'єкт адміністративно-правового захисту права інтелектуальної власності необхідно звернути увагу на принципи, на яких будується така діяльність. Виходячи з міжнародних та європейських стандартів, в основу діяльності органів внутрішніх справ щодо захисту прав людини (а право інтелектуальної власності є одним з основних конституційно закріплених прав людини) покладено принципи верховенства права; законності; визнання людини найвищою соціальною цінністю; забезпечення прав і свобод людини як основного обов'язку правової демократичної держави, її правоохоронних органів зокрема; право людини на захист своїх прав; відповідність законодавства з прав людини міжнародним нормам і стандартам та інші [82, с. 321].

На законодавчому рівні принципи, на яких будується діяльність міліції, закріплені у ст. 3 Законі України „Про міліцію” [134], а саме на принципах законності, гуманізму, поваги до особи, соціальної справедливості, взаємодії з трудовими колективами, громадськими організаціями й населенням.

У сфері адміністративно-правового захисту права інтелектуальної власності можна виділити такі принципи, на яких заснована діяльність органів внутрішніх справ:

- принцип законності проявляється у неухильному дотриманні законів та підзаконних актів співробітниками органів внутрішніх справ під час здійснення заходів адміністративно-правового захисту права інтелектуальної власності;

- принцип оперативності, як основний принцип адміністративного процесу, притаманний і цій діяльності, а проявляється у коротких, порівняно з кримінальним процесом, термінах застосування заходів адміністративно-правового захисту;

- принцип забезпечення прав і свобод людини як основного обов'язку правової демократичної держави, її правоохоронних органів. Право інтелектуальної власності є конституційним правом [54, ст. 54] кожної людини, захист якого покладено і на органи внутрішніх справ у тому числі. Крім того, під час здійснення заходів адміністративно-правового захисту права інтелектуальної власності співробітники органів внутрішніх справ мають дотримуватися законних прав та свобод всіх суб'єктів провадження у справах про адміністративне правопорушення у цій сфері;

- принцип взаємодії з державними та недержавними організаціями України, а також населенням. Комплексна взаємодія усіх зацікавлених суб'єктів сприяє більш ефективному захисту права інтелектуальної власності, забезпечує відшкодування завданої адміністративним правопорушенням шкоди тощо.

Проаналізувавши викладене, слід наголосити, що органи внутрішніх справ у відповідній системі суб'єктів відіграють хоча і не головну (вони не вирішують справи про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності), однак все ж таки важливу роль (вони здійснюють дії юрисдикційного характеру на початковій стадії провадження у справах про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності за п'ятьма складами даних правопорушень з шести).

Завершуючи розгляд питання, необхідно підкреслити спорідненість систем суб'єктів адміністративно-правового захисту, адміністративної відповідальності та адміністративної юрисдикції, а також особливості системи суб'єктів адміністративної юрисдикції. Дана система суб'єктів фактично співпадає з системою владних суб'єктів адміністративної відповідальності, однак вона має свої особливості. По-перше, конкретизована компетенція зазначених суб'єктів у сфері адміністративно-правового захисту права інтелектуальної власності; по-друге, спостерігається звуження нормативної бази до норм КУпАП, Митного кодексу тощо.

Серед суб'єктів адміністративно-правового захисту права інтелектуальної власності особливе місце займають органи внутрішніх справ в особі МВС України та його підрозділів, які виявляють 85 % від загальної кількості порушень такого права. Основними підрозділами, що здійснюють виявлення та припинення фактів порушення права інтелектуальної власності в системі МВС України, є підрозділи по боротьбі з правопорушеннями у сфері інтелектуальної власності МВС, ГУМВС, УМВС, УМВСТ, ДСБЕЗ. Крім того, для належного виконання завдань щодо протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності залучаються підрозділи кримінальної міліції, міліції громадської безпеки, науково-дослідні експертно-криміналістичні центри та слідчі підрозділи. Вони здійснюють свою діяльність у даній сфері переважно шляхом виявлення та припинення адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності.

Розділ 2.

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ЮРИСДИКЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

2.1. Поняття та сутність адміністративно-юрисдикційної діяльності органів внутрішніх справ у сфері захисту права інтелектуальної власності

Україна за роки незалежності пройшла значний шлях у побудові демократичного суспільства, однак багато проблем у сфері забезпечення і дотримання основних прав і свобод людини залишаються невирішеними. Незважаючи на чинне демократичне законодавство, правоохоронні структури держави, що безпосередньо мають забезпечувати захист прав і свобод людини, часто діють неефективно, формально, а іноді самі грубо порушують права і свободи людини, які покликані захищати. Причинами цього є складність та неоднозначність процесів, що відбуваються в Україні у перехідний період, відсутність усталених демократичних традицій, що й призвело до вкрай негативних явищ у економіці та управлінні державою – корумпованості, загального падіння рівня культури та моралі.

Провідне місце у забезпеченні особистої безпеки громадян, захисті їх прав, свобод і законних інтересів посідають у системі державних правоохоронних органів саме органи внутрішніх справ України [165, с. 1].

Ефективна організація виконавчої влади у державі неможлива без постійного удосконалення діяльності її органів, у тому числі одного з найпоширенішого її виду – адміністративно-юрисдикційної діяльності. Як відомо, адміністративно-юрисдикційна діяльність органів виконавчої влади безпосередньо пов'язана з реалізацією їх повноважень по накладенню адміністративних санкцій на громадян та юридичних осіб.

Актуальність питань про сутнісні ознаки та оновлення змісту зазначеної діяльності підвищується в умовах радикальної зміни ідеології функціонування виконавчої влади. Адже оновлення українського адміністративного права пов'язане з виокремленням таких нових його функцій, як правозабезпечувальна (що спрямована на забезпечення реалізації прав і свобод людини) та правозахисна (захист порушених прав) [3; 4].

З огляду на це, сьогодні адміністративно-юрисдикційна діяльність повинна розглядатися не лише як діяльність каральної спрямованості, а в першу чергу як діяльність, призначення якої полягає у забезпеченні охорони адміністративно-правових відносин, включаючи правовий захист прав і свобод громадян та юридичних осіб [96, с. 26; 209]. У тому числі захист державними органами такого конституційного права людини, як право інтелектуальної власності. Так, нова стратегія МВС України ставить за мету переорієнтацію діяльності органів внутрішніх справ, головними критеріями оцінки яких мають стати надійний захист прав і законних інтересів людини і громадянина [40, с. 160; 137]. Забезпечення захисту права інтелектуальної власності було одним із пріоритетних напрямків діяльності МВС України за останні декілька років [124]. Повноваження щодо виявлення і припинення фактів порушення прав інтелектуальної власності покладено на Державну службу боротьби з економічною злочинністю МВС України [150]. Ці повноваження реалізуються органами внутрішніх справ безпосередньо під час виконання адміністративно-юрисдикційної діяльності у сфері захисту права інтелектуальної власності.

Визначення змістовних ознак адміністративно-юрисдикційної діяльності органів виконавчої влади взагалі та органів внутрішніх справ зокрема неможливе без з'ясування її природи. Адміністративно-юрисдикційна діяльність має особливості, які не дозволяють її ототожнювати з іншими видами діяльності органів внутрішніх справ (правоохоронної, адміністративної). Для визначення даних особливостей важливим є з'ясування поняття „адміністративно-юрисдикційна діяльність” як одного із

головних у визначені змісту діяльності органів внутрішніх справ, що досліджується.

Дане поняття не закріплено ані на законодавчому рівні, ані в енциклопедичних джерелах. У вітчизняній науці адміністративного права питання адміністративно-юрисдикційної діяльності досліджувалося у контексті здійснення її різними суб'єктами – працівниками міліції [50; 51; 80], зокрема дільничними інспекторами міліції [93], органами державного пожежного нагляду [78], судами [169] та іншими суб'єктами.

Вище було з'ясовано, що під адміністративною юрисдикцією у сфері захисту права інтелектуальної власності слід розуміти сукупність повноважень компетентних органів (посадових осіб) щодо розгляду та вирішення справ про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності, а також щодо застосування санкцій до осіб, винних у вчиненні даного виду правопорушень.

Крім того, з'ясовано, що адміністративна юрисдикція та адміністративно-юрисдикційна діяльність співвідносяться між собою як статична категорія та динамічна.

Також встановлено, що адміністративна юрисдикція – це вид правоохоронної діяльності. Тому для з'ясування особливостей адміністративно-юрисдикційної діяльності органів внутрішніх справ розглянемо її як вид правоохоронної діяльності органів внутрішніх справ. Правоохоронна діяльність, у свою чергу, є такою державною і суспільною діяльністю, що направлена на охорону суспільних відносин, які регулюються правом, спеціально уповноваженими на те органами через застосування юридичних засобів впливу на правопорушника у відповідності з вимогами матеріального і процесуального закону [180, с. 5]. Серед особливостей правоохоронної діяльності виділяють наступні:

- владний характер цієї діяльності, що полягає у захисті певних суспільних відносин компетентними органами. Саме необхідність владного забезпечення вказаних відносин у процесі правового регулювання

зумовлює застосування права. Організація та діяльність установ, які здійснюють правоохоронну діяльність, детально регламентується у законодавчому порядку. Це певний різновид суспільної і державної діяльності, яка здійснюється від імені та за дорученням держави відповідними (уповноваженими) посадовими особами, їх приписи є обов'язковими для адресатів;

- підзаконність діяльності, що передбачає здійснення повноважень у чітко регламентованих законом процесуальних (процедурних) межах і формах. Як правило, процес застосування правових норм у правоохоронній діяльності складається з низки чітко визначених і детально регламентованих стадій, по завершенню яких видається певний правозастосовчий акт, де фіксуються індивідуально-конкретні правові приписи;

- правозастосовчий характер рішень, що приймаються, відмінність яких полягає не у встановленні нових норм права, а лише у застосуванні відповідних чинних норм, характерних своїм правоохоронним спрямуванням. Дії та їх результати (індивідуально-конкретні приписи) суб'єктів правоохоронної діяльності спрямовані не на себе, а на інші суб'єкти, створюючи, змінюючи, підтверджуючи або припиняючи права і обов'язки останніх;

- використання примусу як запобіжного заходу з метою припинення протиправної діяльності та спроб уникнути відповідальності чи перешкодити провадженню встановленої законом процедури розслідування (розгляду справи). Саме необхідність використання державного примусу, головним чином, і обґрунтовує потребу в спеціальній (правоохоронній) діяльності [16, с. 18-19].

Названі ознаки притаманні і адміністративно-юрисдикційній діяльності, як різновиду правоохоронної діяльності. Відповідно, адміністративно-юрисдикційна діяльність так само має підзаконний, владний, правозастосовчий характер, а також здійснюється з використанням

заходів державного примусу. Крім того, адміністративно-юрисдикційна діяльність має специфічні ознаки:

- здійснюється органами виконавчої влади;
- здійснюється засобами адміністративного права;
- здійснюється, як правило, у межах адміністративного процесу [198, с. 140].

Адміністративну юрисдикцію характеризує перш за все швидкість реагування на правопорушення, її профілактична спрямованість. Забезпечити це можливо лише за наявності широкої мережі органів, які компетентно та оперативно здійснюють боротьбу з адміністративними проступками [202, с. 72].

Суб'єкти адміністративної юрисдикції – це органи держави та їх посадових осіб, а також органи місцевого самоврядування та їх внутрішні, колегіальні, організаційні структури (адміністративні комісії), що діють в межах делегованих їм повноважень органів виконавчої влади, які здійснюють адміністративно-юрисдикційну діяльність, пов'язану з вирішенням конкретної справи про адміністративне правопорушення та винесення відповідного правозастосовчого акту [9, с. 65].

Однією з центральних груп суб'єктів адміністративно-юрисдикційної діяльності є суб'єкти правосуддя та правоохоронної діяльності, тобто правоохоронні органи. У ст. 2 Закону України „Про державний захист працівників суду та правоохоронних органів” зазначено: правоохоронні органи – органи прокуратури, внутрішніх справ, служби безпеки, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, митні органи, органи охорони державного кордону, органи державної податкової служби, органи і установи виконання покарань, державної контрольно-ревізійної служби, рибоохорони, державної лісової охорони, інші органи, які здійснюють правозастосовчі або правоохоронні функції [118].

Серед повноважних суб'єктів адміністративної юрисдикції особливе місце займають органи внутрішніх справ, які являють собою

правоохоронні органи державної виконавчої влади, що беруть участь у здійсненні внутрішніх і зовнішніх функцій держави, що забезпечують дотримання законності та правопорядку, основною метою діяльності яких є захист від протиправних посягань на життя, здоров'я, права та свободи громадян, власність, природне середовище, інтереси суспільства і держави [180 с. 224]. Органи внутрішніх справ як різновид органів державної виконавчої влади покликані виконувати основне навантаження у сфері правоохоронної діяльності держави, у тому числі щодо боротьби з найбільш розповсюдженою категорією протиправних проявів, якими є адміністративні правопорушення [4, с. 139].

Таке особливе положення органів внутрішніх справ серед суб'єктів адміністративної юрисдикції обумовлюється насамперед двома важливими обставинами: більшим, порівняно з іншими суб'єктами, обсягом суспільних відносин, які охороняються цими органами, що відображається в значній кількості підвідомчих їм справ про адміністративні правопорушення, а також значно ширшими повноваженнями щодо застосування ними різних адміністративних стягнень та складання протоколів про адміністративні правопорушення [5, с. 139].

Органи внутрішніх справ як суб'єкт адміністративно-юрисдикційної діяльності, наділені широким колом повноважень, які закріплені у нормах КУпАП [44], Законі України „Про міліцію” [134] та інших законодавчих актах, і реалізує їх шляхом виконання дій юрисдикційного характеру. До таких дій відносяться: виявлення адміністративного правопорушення, збирання та перевірка доказів, процесуальне оформлення необхідних документів, розгляд підвідомчих справ, винесення відповідних постанов, здійснення виконавчого провадження у підвідомчих справах. Адміністративно-юрисдикційною діяльністю міліції визнається врегульована адміністративним законодавством діяльність уповноважених її посадових осіб, спрямована на виявлення адміністративних проступків і здійснення провадження у справах про них,

яке включає оформлення матеріалів про ці проступки, розгляд і вирішення справ про них, у тому числі застосування адміністративних стягнень, перегляд постанов по справах внаслідок оскарження або опротестування, а також їх виконання [51, с. 210]. Це загальне визначення, яке є основою для визначення адміністративно-юрисдикційної діяльності органів внутрішніх справ у різних сферах.

Наступною особливістю адміністративно-юрисдикційної діяльності є здійснення цієї діяльності засобами адміністративного права, які відповідають у даному випадку заходам адміністративного примусу. Особливості застосування заходів адміністративного примусу органами внутрішніх справ у сфері інтелектуальної власності будуть розкриті у межах даного дослідження у підрозділі 2.3.

Ще однією ознакою адміністративно-юрисдикційної діяльності є здійснення цієї діяльності у межах адміністративного процесу. Тобто, адміністративно-юрисдикційна діяльність ототожнюється з провадженням у справах про адміністративні правопорушення, а адміністративно-юрисдикційна діяльність органів внутрішніх справ у сфері інтелектуальної власності – із провадженням, яке здійснюють органи внутрішніх справ у цій сфері.

Завдання адміністративно-юрисдикційної діяльності, у тому числі завдання адміністративно-юрисдикційної діяльності органів внутрішніх справ, у цілому відповідають завданням провадження у справах про адміністративні правопорушення, що закріплені у ст. 245 КУпАП [44], відповідно до якої такими завданнями є: своєчасне, всебічне, повне і об'єктивне з'ясування обставин кожної справи, вирішення її у точній відповідності з законом, забезпечення виконання винесеної постанови, а також виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень, запобігання правопорушенням, виховання громадян у дусі додержання законів, зміцнення законності.

Крім викладеного, однією з особливостей адміністративно-юрисдикційної діяльності органів внутрішніх справ є те, що в процесі її здійснення ці органи реалізують деякі свої юрисдикційні повноваження не тільки щодо підвідомчих їм справ, але й виконують у значному обсязі інші адміністративно-процесуальні дії юрисдикційного змісту, які зрештою дозволяють розглядати і вирішувати по суті справи про адміністративні правопорушення, підвідомчі іншим суб'єктам адміністративної юрисдикції. Тобто у таких випадках органи внутрішніх справ здійснюють тільки певну частину необхідних юрисдикційних дій, як правило, забезпечуючого характеру, без яких компетентні суб'єкти не змогли розглядати і вирішувати ті чи інші справи [4, с. 142].

До подібних дій слід передусім віднести виявлення та установлення події правопорушення, збирання, дослідження та попередню оцінку обставин протиправних дій, здійснення заходів забезпечення адміністративного провадження, складання протоколу про адміністративне правопорушення, підготовку інших необхідних матеріалів у справі та прийняття рішення про її направлення по підвідомчості і, нарешті, виконання постанов про адміністративні стягнення інших правомочних органів з окремих категорій справ [4, с. 143].

У сфері захисту права інтелектуальної власності органи внутрішніх справ здійснюють дії юрисдикційного характеру на початковій стадії провадження, якою охоплюється комплекс першочергових процесуальних дій, що забезпечують згодом можливість розгляду справи по суті. У межах цієї стадії установлюється факт протиправної поведінки, особа правопорушника, інші фактичні обставини у справі, збираються і аналізуються докази, дається первісна права оцінка скоєному, тобто здійснюється повне адміністративне розслідування по справі з відповідним процесуальним оформленням результатів такого розслідування з метою підготовки справи для розгляду по суті. Закінчується ця стадія передачею матеріалів передачею справи для розгляду по підвідомчості [24 с. 62; 68,

с. 24]. А розгляд справ про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності віднесений законодавцем до компетенції суддів районних, районних у місті, міських та міськрайонних судів (ст. 221 КУпАП [44]).

Реалізація міліцією адміністративно-юрисдикційних повноважень також можлива шляхом прийняття актів адміністративного примусу. Це один із способів вирішення конфліктів, що виникають у сфері державного управління. Акти адміністративного примусу реалізуються у різних випадках, у яких працівники міліції виконують покладені на них обов'язки, нерідко можуть опинитися в таких екстремальних умовах, коли швидкість, активність, сміливість й рішучість як ніколи, відіграють вирішальну роль. Наприклад, коли потрібно приймати термінове рішення про застосування адміністративного затримання, припинення протиправної поведінки і т.п. Працівник міліції у таких випадках користується оперативною самостійністю, діє на свій розсуд, приймаючи певний варіант рішення, здебільшого в усній формі. Однією з умов правомірності акта є правосвідомість уповноваженої особи, яка проявляється не тільки у спроможності суб'єкта доказування правильно розуміти юридичний зміст громадських відносин та подій, але й у його умінні свідомо підкоряти свої суб'єктивні оцінки та бажання вимогам права [201, с. 8].

Адміністративно-юрисдикційну діяльність необхідно відрізнити від загальної адміністративної діяльності. Адміністративно-юрисдикційна діяльність органів внутрішніх справ є однією з важливих складових їх адміністративної діяльності у цілому. Адміністративно-юрисдикційну діяльність органів внутрішніх справ можна визначити як урегульовану нормами адміністративного права специфічну форму їх адміністративної діяльності, пов'язаної з розглядом та вирішенням по суті підвідомчих їм справ про адміністративні правопорушення, а також із здійсненням інших адміністративно-юрисдикційних дій забезпечуючого характеру [4, с. 143]. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ – це специфічна,

урегульована нормами адміністративного права виконавчо-розпорядча підзаконна державно-владна діяльність, спрямована на забезпечення особистої безпеки громадян, захист їх прав і свобод, законних інтересів, громадської безпеки громадян, захист їх прав і свобод, законних інтересів, громадського порядку, громадської безпеки і боротьбу з правопорушеннями [93, с. 8]. Адміністративно-юрисдикційна діяльність органів внутрішніх справ спрямована на реалізацію визначених законодавством повноважень щодо боротьби з адміністративними правопорушеннями, яка полягає, зокрема, у виявленні адміністративних правопорушень, збиранні та перевірці доказів, оформленні необхідних процесуальних документів, розгляді підвідомчих справ та винесенні щодо них відповідних постанов, скеруванні окремих справ для розгляду по підвідомчості, а також у виконавчому провадженні у таких справах [49, с. 242-243]. Отже, адміністративна діяльність органів внутрішніх справ є ширшою за змістом категорією, ніж адміністративно-юрисдикційна діяльність. Ці поняття співвідносяться як ціле та частина, як загальне та конкретне відповідно.

Узагальнюючи викладене, можна виділити такі основні ознаки адміністративно-юрисдикційної діяльності органів внутрішніх справ у сфері захисту права інтелектуальної власності, що характеризують зміст цієї діяльності:

1. суб'єктами такої діяльності є уповноважені посадові особи органів внутрішніх справ (п. 1 ч. 1 ст. 255 КУпАП [44]), а саме посадові особи підрозділів кримінальної міліції, підрозділи міліції громадської безпеки, науково-дослідні експертно-криміналістичні центри, слідчі підрозділи [121];

2. її підзаконний характер (така діяльність здійснюється відповідно до норм КУпАП [44], Закону України „Про міліцію” [134], Постанови Кабінету Міністрів України „Про утворення Державної служби боротьби з економічною злочинністю” [150] та інших законодавчих актів);

3. реалізація уповноваженими особами органів внутрішніх справ своїх повноважень лише на початковій стадії відповідного юрисдикційного провадження;

4. складовими елементами такої діяльності є визначені дії юрисдикційного характеру (виявлення події та дослідження обставин правопорушення, збір необхідних матеріалів для правильного і об'єктивного вирішення по справі, процесуальне оформлення матеріалів справи та скерування справи для розгляду по підвідомчості).

Відповідно ми пропонуємо під адміністративно-юрисдикційною діяльністю органів внутрішніх справ у сфері захисту права інтелектуальної власності розуміти врегульовану нормами адміністративного права сукупність дій юрисдикційного характеру, здійснюваних уповноваженими посадовими особами органів внутрішніх справ на початковій стадії провадження у справах про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності.

Крім того, нами встановлено, що зміст адміністративно-юрисдикційної діяльності органів внутрішніх справ у сфері захисту права інтелектуальної власності складають дії юрисдикційного характеру на початковій стадії провадження, у межах якої виділено три основних етапи. Перший етап характеризується виявленням відповідними підрозділами органів внутрішніх справ факту порушення права інтелектуальної власності, встановленням особи правопорушника. Другий етап полягає у встановленні фактичних обставин у справі, збиранні та аналізі доказів. На третьому етапі дається первісна правова оцінка вчиненим діям, процесуально оформлюються результати адміністративного розслідування, матеріали справи передаються для розгляду до місцевих судів або приймається рішення про порушення кримінальної справи чи про відсутність складу правопорушення у вчинених діях. Усі зазначені етапи пов'язані між собою і водночас мають свої особливості.

Перший етап такої діяльності складають дії уповноважених посадових осіб органів внутрішніх справ щодо виявлення ними фактів порушення права інтелектуальної власності, встановлення особи правопорушника.

Виявлення факту порушення права інтелектуальної власності починається з вивчення оперативної обстановки у регіоні, основних тенденцій у сфері порушення права інтелектуальної власності.

Аналіз ситуації на споживчому ринку країни свідчить про те, що протиправна діяльність суб'єктів господарювання у сфері використання об'єктів інтелектуальної власності набуває, як правило, таких форм:

1. Незаконне ввезення та подальше розповсюдження шляхом оптового продажу та у роздріб контрафактних компакт-дисків із записами музики, фільмів та комп'ютерних програм.

2. Незаконне виробництво з порушенням авторських прав аудіо касет, відеокасет і компакт-дисків та подальше їх розповсюдження шляхом оптової торгівлі у всіх регіонах України.

3. Дрібнооптова та роздрібна торгівля аудіовізуальною продукцією, немаркованою в установленому порядку голографічними контрольними марками, з лотків, кіосків, з рук на ринках та в місцях несанкціонованої торгівлі.

4. Порушення авторських прав на ринку комп'ютерного програмного забезпечення (так зване комп'ютерне піратство), яке набуло таких форм:

- незаконне відтворення та розповсюдження комп'ютерних програм на носіях інформації – дискетах, компакт-дисках тощо;
- незаконна інсталяція програмного забезпечення на комп'ютерну техніку, яка в подальшому реалізується у торговельній мережі;
- використання неліцензійного комп'ютерного програмного забезпечення при здійсненні господарської діяльності – у бухгалтерському обліку, виробничій діяльності, при наданні комп'ютерних послуг населенню.

5. Виробництво різного роду фальсифікованої продукції з незаконним використанням товарних знаків та фірмових найменувань відомих вітчизняних та зарубіжних виробників [36, с. 236-237].

З розвитком цивілізації, прогресом змінюється і структура адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності. Наприклад, разом з помітним зменшенням підрбок аудіо-, відеокасет значно збільшується незаконне розповсюдження продукції на компакт-дисках. Ці диски порівняно з аудіо-, відеокасетами мають значні переваги у користуванні – вони більш якісні і зручні. Водночас ліцензійні компакт-диски на українському ринку не є конкурентноздатними у зв'язку з тим, що піратський компакт-диск коштує приблизно 25 грн., а ліцензійний – приблизно 100-120 грн. При цьому якість ліцензійних і піратських дисків практично однакова: незначною мірою відрізняється переклад текстів [167, с. 45].

У той же час з'явилася тенденція до зменшення поширення неліцензійного програмного забезпечення на компакт-дисках. Серйозні користувачі – державні установи, банківські структури, більшість галузей економіки тощо почали системно легалізувати програмне забезпечення своїх підприємств [167, с. 46]. Хоча факти розповсюдження такої продукції мають місце.

Вивчення ситуації на території України у сфері порушення права інтелектуальної власності свідчить, що такі правопорушення найчастіше вчинюють на ринках та у місцях стихійного продажу товарів. На території України такими місцями є: київські ринки „Троєщина”, „Петрівка”, харківський ринок „Барабашова”, одеський – „7-й кілометр”, чернівецький „Калинівський” [163].

Аналіз адміністративно-юрисдикційної діяльності органів внутрішніх справ у сфері інтелектуальної власності та прогнозування тенденцій вчинення адміністративних правопорушень у цій сфері вимагає дослідження особливостей регіонів, в яких вчинюється даний вид

правопорушення. З огляду на можливості вчинення таких порушень у сільській, селищній місцевості кількість складених протоколів про адміністративне правопорушення у сфері інтелектуальної власності буде меншою, ніж у подібному за кількістю населення районі міста, а тим більше міста-мільйонера. Так, лише за 2005-2006р. співробітники Верхньодніпровського, Петропавлівського, Синельниківського, Юр'ївського та інших райвідділів ГУМВС України в Дніпропетровській області не направили у суд жодного протоколу про адміністративне правопорушення, передбачене ст.ст. 51², 164⁹ КУпАП. Водночас, найбільше таких протоколів направили до суду райвідділи Дніпропетровського МУ ГУМВС України в Дніпропетровській області (за ст. 51² КУпАП у 2005р. – 7, у 2006р. – 4; за ст. 164⁹ у 2005р. – 40, у 2006р. – 124 протоколи про адміністративне правопорушення).

Також відрізняється статистика вчинення адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності у різних областях України. Наприклад, за 2007р. співробітниками органів внутрішніх справ найбільше виявлено адміністративних правопорушень у м. Києві (1723), Донецькій (526) та Луганській (514) областях, найменше – у Чернігівській (21), Івано-Франківській (25) та Закарпатській (30) областях. І жодного протоколу не складено співробітниками Південно-західного лінійного управління УМВС на транспорті [73]. Дані статистики можна обґрунтувати співвідношенням кількості населення, що проживає у різних областях України, а також темпами розвитку технологій залежно від регіону.

Слід зазначити, що за окремими статтями КУпАП, які передбачають відповідальність за порушення права інтелектуальної власності (ст.ст. 164³, 164⁶, 164⁷ КУпАП [44]), не виявлено жодного правопорушення у Волинській, Івано-Франківській, Київській, Кіровоградській, Львівській, Тернопільській, Черкаській та Чернігівській областях, містах Києві та Севастополі [73]. Статистка свідчить про неефективність вказаних норм КУпАП на практиці, про їх формальну, а не

фактичну дію, а також необхідність вдосконалення самих норм права і діяльності органів внутрішніх справ, які уповноважені їх застосовувати.

Крім того, на ускладнення оперативної обстановки щодо порушення права інтелектуальної власності впливають зовнішні фактори у суспільстві. Співробітники органів внутрішніх справ мають враховувати їх специфіку та відповідно корегувати свої дії. Одним з таких факторів може бути підготовка та проведення в Україні фінальної частини Чемпіонату Європи 2012 року з футболу. За час підготовки до чемпіонату вже траплялися випадки порушення інтелектуальних прав UEFA, наприклад, використання самого позначення „EURO 2012” у рекламних цілях. Лише комерційні партнери UEFA мають право використовувати на своїй продукції офіційні знаки UEFA EURO™, так як це було, наприклад, під час EURO 2008 [152].

Згідно прогнозів МВС України найбільше правопорушень у сфері інтелектуальної власності під час Євро 2012 буде через незаконне використання знаків для товарів та послуг, пов'язаних з проведенням EURO; розповсюдження сувенірної продукції з незаконним використанням об'єктів інтелектуальної власності UEFA; незаконне публічне сповіщення програм мовлення, права на які належать UEFA; недобросовісна конкуренція, пов'язана з використанням об'єктів інтелектуальної власності UEFA [152]. Особливу увагу необхідно зосередити на місцях можливої торгівлі контрафактною та фальсифікованою продукцією. Така торгівля може здійснюватися на ринках, станціях метро, зупинках автотранспорту, біля стадіонів, готелів, вокзалів, аеропортів, у підземних переходах, місцях публічного перегляду та проживання команд-учасниць фінальної частини чемпіонату [155, с. 18].

Проведене нами дослідження дало підстави стверджувати, що у своїй діяльності підрозділи ДСБЕЗ міськрайлінорганів МВС України здійснюють виявлення адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності здебільшого під час реалізації оперативно-

розшукових заходів, проведення перевірок суб'єктів господарювання, а також у наслідок надання інформації суб'єктом, права інтелектуальної власності якого були порушені. Це було підтверджено результатами проведеного анкетування компетентних працівників органів внутрішніх справ, які працюють за напрямком боротьби з правопорушеннями у сфері інтелектуальної власності. Так, на питання, що найчастіше є джерелами виявлення фактів порушення права інтелектуальної власності, 42% респондентів назвали оперативну інформацію, 29% – інформацію власника права інтелектуальної власності, 19,5% – інформацію підприємств, установ, організацій всіх форм власності, посадових осіб, окремих громадян (див. Додаток Г).

Оперативна інформація про вчинення правопорушення у цій сфері зазвичай надходить під час виявлення злочинів у сфері інтелектуальної власності. Проте якщо кримінальну справу порушити неможливо через те, що завдана порушником шкода незначна, особу притягують до адміністративної відповідальності. Будь-яка оперативна інформація про вчинення порушення права інтелектуальної власності, що надійшла до співробітника органів внутрішніх справ, потребує перевірки. Перевірка інформації відбувається шляхом проведення контрольних закупок, застосування заходів забезпечення провадження у сфері інтелектуальної власності, а також шляхом опитування потерпілих, винних осіб, свідків, надіслання з метою отримання інформації відповідних запитів у різні державні органи, підприємства, установи організації всіх форм власності, тощо.

Найбільш ефективним засобом документування розповсюдження немаркованих примірників аудіовізуальних товарів та фонограм (ст. 164⁹ КУпАП [44]) є контрольна закупка, яку потрібно проводити у всіх випадках перевірки окремого підприємства. Обов'язковою вимогою проведення контрольної закупки є залучення представників громадськості (покупця) та осіб у якості понятих. Факт проведення контрольної закупки та її результати

відображаються у відповідному акті контрольної закупки. Акт контрольної закупки складається у двох примірниках і підписується продавцем, покупцем, свідками та працівником міліції. Перевірку бажано проводити у наступному порядку:

1. Після здійснення контрольної закупки представитись та призупинити торгівлю (якщо є можливість, запросити адміністратора, директора чи іншу посадову особу даного підприємства).

2. Запитати документи:

- свідоцтво про державну реєстрацію підприємства чи його засвідчену копію;

- дозвіл на право здійснення роздрібною торгівлі чи його засвідчену копію;

- документи, які відображають джерело отримання товару, а саме товарно-транспортні накладні, акти про закупку чи інші документи;

- товарну книгу, де ведеться облік оприбуткованого товару;

- патент про сплату фіксованого податку;

- документи, що підтверджують факт реалізації продукції (касовий чек, товарний чек, цінники, рекламні оголошення);

- паспорт, або інший документ, який засвідчує особу продавця, тощо.

3. Застосувати заходи до збереження об'єкта права інтелектуальної власності, розпочати зняття каси:

- підрахувати та зафіксувати кожну купюру готівкових грошей, скласти акт;

- вилучити контрольні стрічки та погашені чеки, скласти акт;

- вилучити касовий звіт про здачу грошової виручки.

4. Розпочати огляд касет, компакт-дисків, проведення інвентаризації та порівняння результатів з первинними обліковими документами.

5. Одночасно провести огляд торгівельного місця продавця. У випадку знаходження поліграфічних упаковок контрафактної продукції, записів про поставки, адреси постачальників тощо, відобразити це у протоколі огляду та вилучення речей та документів.

6. Опитати присутніх. У поясненні покупця обов'язково відобразити всі обставини придбання (час, місце, кількість, вартість та найменування) придбаних примірників. В поясненні продавця потрібно вказати всі його анкетні дані, місце його роботи, функціональні обов'язки, джерела походження товару, місце його зберігання та власника. Також слід відобразити всі обставини проведення контрольної закупки.

7. Скласти акт перевірки, в якому обов'язково відобразити факт контрольної закупки та вказати, які норми чинного законодавства порушені під час здійснення господарської діяльності даного підприємства.

8. Вилучити аудіовізуальну продукцію, упаковки яких містять порушення, скласти протокол огляду та вилучення, де чітко, зазначити кількість вилученої продукції та місце її зберігання.

9. Скласти протокол про адміністративне правопорушення за ст. 164⁹ КУпАП [44] відносно особи, яка здійснювала реалізацію аудіовізуальної продукції, немаркованої контрольними марками, або маркованої контрольними марками, що мають серію, або містять інформацію, які не відповідають носію цього примірника, або номер, який не відповідає даним Єдиного реєстру одержувачів контрольних марок [81, с. 72-73].

У випадку відсутності на торговому об'єкті будь-яких документів, підтверджуючих законність здійснення підприємницької діяльності, складається протокол про адміністративне правопорушення за ч. 2 ст. 160 або ст. 164 КУпАП [44]. Документування правопорушень за цими статтями не потребує складання додаткових актів, крім протоколу про адміністративне правопорушення [81, с. 73].

Повідомлення суб'єкта, права інтелектуальної власності якого порушені, часто є джерелом інформації про вчинення адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 51² КУпАП [44]. Відповідно відбувається цілеспрямована перевірка інформації про особу (фізичну або юридичну, яка порушує право інтелектуальної власності. У даному випадку перевірка проводиться у такій послідовності:

- відібрати пояснення від потерпілої особи – суб'єкта права інтелектуальної власності;
- зафіксувати факт порушення (незаконне використання об'єкта права інтелектуальної власності, привласнення авторства на такий об'єкт або інше умисне порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності, що охороняється законом) шляхом огляду та вилучення матеріалів, які підтверджують вчинення незаконних дій. За результатами огляду та вилучення матеріалів скласти відповідний протокол або зробити відповідний запис у протоколі про адміністративне правопорушення;
- відібрати пояснення від особи, винної у порушенні права інтелектуальної власності, та від інших осіб, які є свідками адміністративного правопорушення;
- визначити, яку статтю КУпАП та спеціального закону порушено під час здійснення незаконної діяльності;
- надіслати запит до Державного департаменту інтелектуальної власності Міністерства освіти та науки України (його регіональних відділень) про наявність (відсутність) зареєстрованого на території України суб'єкта права інтелектуальної власності, щодо об'єкта, незаконні дії з яким стали предметом правопорушення;
- скласти протокол про адміністративне правопорушення за ст. 51² КУпАП [44].

Отже, уповноважені особи органів внутрішніх справ з метою виконання завдань провадження у справах про адміністративні правопорушення (а саме: своєчасне, всебічне, повне і об'єктивне з'ясування

обставин справи [44, ст. 245]) мають дотримуватися відповідного прядку проведення перевірки повідомлення про вчинення адміністративного правопорушення у сфері інтелектуальної власності.

Другим етапом адміністративно-юрисдикційної діяльності органів внутрішніх справ у сфері захисту права інтелектуальної власності є встановлення фактичних обставин у справі, збирання та аналіз доказів.

Відповідно до чинного законодавства України доказами у справі про адміністративне правопорушення є будь-які фактичні дані, на основі яких у визначеному законом порядку орган (посадова особа) встановлює наявність чи відсутність адміністративного правопорушення, винність даної особи в його вчиненні та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи (ст. 251 КУпАП [44]). Ці дані встановлюються протоколом про адміністративне правопорушення, поясненнями особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, потерпілих, свідків, висновком експерта, речовими доказами, показаннями технічних приладів, які використовуються при нагляді за використанням правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху, протоколом про вилучення речей і документів, а також іншими документами (ст. 251 КУпАП [44]).

В адміністративному процесі виділяють наступні види доказів у справах про адміністративні правопорушення: протокол про адміністративне правопорушення; отримання пояснення осіб, які притягаються до адміністративної відповідальності; пояснення потерпілих; пояснення свідків; висновки експертів; речові докази; протокол вилучення речей і документів, а також інші документи [204, с. 49]. Ці докази мають бути і у справах про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності. У справах про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності обов'язково збирається весь пакет документів для повноти і об'єктивності прийняття рішення у справі, а саме: акт контрольної закупки; пояснення присутніх при перевірці (покупець, продавець); протокол огляду

та вилучення; протокол про адміністративне правопорушення та інші необхідні названі вище документи.

Речовими доказами у справах про адміністративне правопорушення у сфері інтелектуальної власності можуть бути підроблені етикетки (ярлики, наклейки), упакування, тара, на яких незаконно використовується чужий товарний знак (найменування місця походження товару, попереджувальне маркування), типографське устаткування, копіювально-множилна техніка [70, с. 6], примірники аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних, їх немарковане упакування, контрольні марки, що мають серію чи містять інформацію, які не відповідають носію цього примірника, або номер, який не відповідає даним Єдиного реєстру одержувачів контрольних марок, тощо. Вони так само долучаються до матеріалів справи і передаються до суду для вирішення справи.

Крім того, у якості доказів до матеріалів справи мають бути долучені:

- довідка Державного департаменту інтелектуальної власності (його регіональних відділень) про наявність (відсутність) зареєстрованого на території України суб'єкта права інтелектуальної власності щодо об'єкта, незаконні дії з яким стали предметом правопорушення;

- матеріали, які підтверджують вчинення незаконних дій (примірник контрафактної продукції, касовий чек, що свідчить про оплату за придбання, відтворення (на замовлення) підручника, аудіовізуального твору, фонограми, відеограми, комп'ютерної програми, бази даних, або повний перелік виявленої контрафактної продукції та їх кількість тощо) [35, с. 27-28, 32].

У випадках, коли для вирішення певних питань необхідні наукові, технічні або інші спеціальні знання, існує необхідність призначення експертизи і приєднання висновку експерта до справи. Під час розслідування злочинів, які посягають на право інтелектуальної власності, найчастіше

призначаються ідентифікаційні експертизи [70, с. 12-13]. Водночас у справі про адміністративне правопорушення у сфері інтелектуальної власності, експертиза може призначатися для встановлення матеріальної шкоди, завданої правопорушенням, з метою відмежування адміністративного правопорушення від злочину у такій сфері, а також в інших випадках, наприклад, для доведення незаконного використання або привласнення авторства.

В основному, для діяльності співробітників органів внутрішніх справ щодо виявлення адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності, а також щодо об'єктивного та професійного аналізу доказів у справах про такі правопорушення характерною є не процесуальна форма використання спеціальних знань – консультативна допомога фахівців [70, с. 9; 46, с. 4].

Проте, коли правопорушник не заперечує факт правопорушення і це підтверджується речовими доказами та показаннями свідків, можна не звертатися до складної процедури доказування, пов'язаної з проведенням експертизи, витребуванням документів, які підтверджують право суб'єкта права інтелектуальної власності, за умови наявності у справі доказів про повідомлення суб'єкта права інтелектуальної власності щодо порушення його права та його відповіді (заяви) з вимогами (або без таких) про відшкодування завданих незаконними діями збитків [35, с. 27-28, 32].

Як бачимо, процес збирання доказів, який здійснюють співробітники органів внутрішніх справ у сфері інтелектуальної власності, є достатньо ретельний і детальний, а вина правопорушника стає доведеною для остаточного прийняття правильного рішення судом.

Під час третього етапу відбувається первісна правова оцінка вчиненим діям, процесуально оформлюються результати адміністративного розслідування, матеріали справи передаються для розгляду до місцевих судів або приймається рішення про порушення кримінальної справи чи про відсутність складу правопорушення у вчинених діях

Процесуальне оформлення результатів адміністративного розслідування адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності на практиці свідчить про те, що з урахуванням деяких особливостей, оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності відбувається за загальними правилами, передбаченими Наказом МВС України від 22 лютого 2001 року № 185 [122].

Окремо слід зупинитися на повноваженнях посадових осіб органів внутрішніх справ щодо складання протоколів про адміністративні правопорушення. Протокол є єдиним процесуальним документом, який слугує підставою для подальшого провадження у справі про адміністративне правопорушення. Від того, наскільки кваліфіковано він складений, залежить правильність розгляду справи по суті та обґрунтованість застосування адміністративного стягнення. Вимоги до протоколу та порядку його складання закріплено у главі 19 КУпАП [44]. Уповноважені особи органів внутрішніх справ складають протоколи не тільки про правопорушення, розгляд справ, які віднесено до компетенції міліції, але і про значну кількість правопорушень, підвідомчих іншим суб'єктам адміністративної юрисдикції [49, с. 244]. До таких правопорушень відносяться і ті, які вчинені у сфері інтелектуальної власності, тобто ті, склади яких передбачені ст.ст. 51², 164³, 164⁶, 164⁷, 164⁹ КУпАП [44]. У даному випадку посадові особи органів внутрішніх справ мають право складати протоколи про адміністративні правопорушення, вчинені у сфері інтелектуальної власності (п. 1 ч. 1 ст. 255 КУпАП [44]), проте справи про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності розглядають судді районних, районних у місті, міських та міськрайонних судів (ст. 221 КУпАП [44]).

Так, підрозділами ГУМВС України в Дніпропетровській області лише у 2005р. направлено до суду 21 протокол про адміністративне правопорушення, передбачене ст. 51² КУпАП, а у 2006р. – 10. Таку ж кількість справ і розглянули суди області. Підрозділами ГУМВС України в Дніпропетровській області у 2005р. направлено до суду 159 протоколів про

адміністративне правопорушення, передбачене ст. 164⁹ КУпАП, а у 2006р. – 284. Водночас судами області прийняті рішення у 2005р. – по 147 справам, у 2006р. – по 265 справам.

На території України підрозділами органи внутрішніх справ за 2008р. виявлено 5662 адміністративних правопорушення у сфері інтелектуальної власності [74], а місцевими судами за той же період розглянуто 5865 справ про такі правопорушення [76]. Можна зробити висновок, що органи внутрішніх справ виявляють більшість адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності.

Протоколи про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності, які складають посадові особи органів внутрішніх справ, мають ряд особливостей, крім дотримання вимог ст. 256 КУпАП [44]. Так, у протоколі про адміністративне правопорушення у сфері інтелектуальної власності обов'язково мають бути зазначені:

- об'єкт правопорушення (назва об'єкта права інтелектуальної власності);
- які дії є незаконними і яку статтю спеціального закону вони порушують;
- хто є суб'єктом права інтелектуальної власності, права якого порушені; які документи це підтверджують;
- які вимоги висуває суб'єкт права інтелектуальної власності щодо припинення правопорушення чи відшкодування завданих збитків;
- чи визнається суб'єкт права інтелектуальної власності потерпілим у результаті вчинення правопорушення;
- яким особам (суб'єктам підприємницької, господарської діяльності) передано право на використання (відтворення, розповсюдження тощо) об'єкта права інтелектуальної власності [35, с. 27-28, 32].

У випадку, коли у діях особи не міститься склад адміністративного правопорушення у сфері інтелектуальної власності, то складається постанова про відмову у порушенні справи про адміністративне правопорушення. Якщо

ж у діях особи були виявлені ознаки злочину, вирішується питання про порушення кримінальної справи та притягнення особи до кримінальної відповідальності.

Останньою дією юрисдикційного характеру в адміністративно-юрисдикційній діяльності органів внутрішніх справ у сфері захисту права інтелектуальної власності є прийняття рішення про направлення справи для розгляду по підвідомчості, тобто до місцевого суду. Направлення матеріалів справи відбувається у визначений законодавством термін зазвичай самостійно оперуповноваженим ДСБЕЗ або дільничним інспектором міліції разом із супровідним листом.

Завершуючи розгляд даного питання, необхідно відмітити, що поняття адміністративно-юрисдикційної діяльності органів внутрішніх справ у сфері інтелектуальної власності у чинному законодавстві України не визначено. Нами запропоновано під адміністративно-юрисдикційною діяльністю органів внутрішніх справ у сфері захисту права інтелектуальної власності розуміти врегульовану нормами адміністративного права сукупність дій юрисдикційного характеру, здійснюваних уповноваженими посадовими особами органів внутрішніх справ на початковій стадії провадження у справах про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності.

Серед особливостей, що характеризують адміністративно-юрисдикційну діяльність органів внутрішніх справ у сфері захисту права інтелектуальної власності, визначено такі: суб'єктами такої діяльності є уповноважені посадові особи органів внутрішніх справ (п. 1 ч. 1 ст. 255 КУпАП [44]); вона має підзаконний характер; суб'єкти такої діяльності реалізують свої повноваження лише на початковій стадії провадження, у межах якої виділено три основних етапи.

2.2. Юридичний аналіз адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності, що підвідомчі органам внутрішніх справ

Адміністративна відповідальність є одним із найрозповсюдженіших і часто застосовуваних видів юридичної відповідальності у наслідок можливості оперативного реагування на неправомірні діяння, скоєні як фізичними, так і юридичними особами. Не дивлячись на це, на практиці часто виникають проблеми. Зокрема, однією з них є нечітке розмежування норм адміністративної і кримінальної відповідальності, а також підстав їх застосування [32, с. 91].

16 травня 2008р. Україна стала 152-м членом Світової організації торгівлі (СОТ), успішно завершивши багаторічний переговорний процес. За 14 років переговорів наша держава пройшла складний шлях економічних і структурних реформ, трансформації від адміністративно-планової до ринкової економіки, а також прийняла більше 50 необхідних для адаптації українського законодавства до вимог СОТ законів [194]. Серед цих законів є законодавчі акти, спрямовані на вдосконалення адміністративної відповідальності за порушення права інтелектуальної власності. Разом з цим, Україна продовжує розвиватися, і процес адаптації її законодавства до європейських і світових вимог триває, в тому числі у сфері захисту права інтелектуальної власності – стратегічному напрямку розвитку будь-якої держави.

Адміністративна відповідальність за порушення права інтелектуальної власності була встановлена законодавцем у КУпАП порівняно недавно – починаючи з 1994р. [117]. Відповідно, практика виявлення адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності та притягнення осіб, які їх вчинили, до відповідальності лише напрацьовується і потребує подальшого вивчення і вдосконалення.

Організаційні та практичні заходи, які вживають органи внутрішніх справ, дозволяють говорити про посилення ефективності протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності. За останні дев'ять років кількість виявлених органами внутрішніх справ адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності та осіб, які вчинили адміністративні правопорушення у цій сфері, збільшилася. У 2001р. було виявлено 1745 адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності, у 2002р. – 2690, у 2003р. – 988, у 2004р. – 1334, у 2005р. – 2310, у 2006р. – 5057, у 2007р. – 6809 [73], у 2008р. – 5662 [74], у 2009р. – 5694 адміністративних правопорушень у цій сфері (див. Додаток Б.1).

Відповідно збільшилася і кількість осіб, яких притягнуто до адміністративної відповідальності за вчинення адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності. Так, у 2001р. було виявлено 1613 осіб, які вчинили адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності, у 2002р. – 2351, у 2003р. – 945, у 2004р. – 1326, у 2005р. – 2211, у 2006р. – 4721, у 2007 – 6269 [73], у 2008р. – 5166 [74], у 2009р. – 5128 таких осіб (див. Додаток Б.2).

Зростання кількості виявлених адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності у 2002р. порівняно з 2001р. (див. Додаток Б.1) пояснюється декількома факторами:

- у 2001р. у структурі ДСБЕЗ МВС України створено спеціальні підрозділи по боротьбі з правопорушеннями у сфері інтелектуальної власності, діяльність яких безпосередньо спрямована на виявлення та припинення порушень у цій сфері [132, п. 2, абз. 10];

- у 2001р. змінено редакції статей 51-2 та 164-3 КУпАП [109], що розширило межі притягнення до адміністративної відповідальності.

Разом із зазначеними змінами у 2002р. КУпАП доповнений ст. 164¹³ „Порушення законодавства, що регулює виробництво, експорт, імпорту дисків для лазерних систем зчитування, експорт, імпорту обладнання чи сировини для їх виробництва” [138]. Органи внутрішніх справ не уповноважені

складати протоколи про адміністративні правопорушення за цією статтею (ст. 255 КУпАП [44]). Крім того, у 2003р. змінено редакцію ст. 164⁹ КУпАП [110].

Аналізуючи зміст змін, внесених до КУпАП, можна спостерігати тенденцію до диференціювання видів складів адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності, розширення кола об'єктів права інтелектуальної власності, які охороняються нормами КУпАП, а також посилення адміністративної відповідальності за порушення права інтелектуальної власності.

Також, одним із факторів, які обумовлюють нестабільність виявлення адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності є продовження становлення спеціального законодавства у цій сфері. Так, у 2000р. прийнято Закон України „Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних” [148], у 2001р. – Закон України „Про захист економічної конкуренції” [131], у 2002р. – Закон України „Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання, пов'язаної з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування” [138] та інші.

А офіційні роз'яснення суду щодо оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності взагалі були опубліковані у 2006р. [35, с. 26].

Постійні зміни до вітчизняного законодавства у сфері інтелектуальної власності свідчать про необхідність додаткового вивчення складів адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності. Актуальність проведення такого дослідження також обґрунтовується потребою уповноважених органів у теоретичних знаннях щодо правильної кваліфікації цих правопорушень та обранні адекватних заходів впливу до осіб, які їх вчиняють.

В Україні комплексне дослідження адміністративної відповідальності за порушення авторських та суміжних прав провів Г.В. Корчевний [55; 56]. У Росії, де адміністративна відповідальність за порушення права інтелектуальної власності так само запроваджена після розпаду СРСР, питанням адміністративної відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності присвячені роботи І.Л. Зайцевої [31], О.Є. Філімонова [196] та інших.

Загальні положення щодо правової характеристики елементів складів адміністративних правопорушень досліджували такі вітчизняні вчені, як Д.Н. Бахрах [13], Ю.П. Битяк [6; 7], Є.В. Додін [26], І.П. Голосніченко [3; 4], В.К. Колпаков [48], А.Т. Комзюк [50; 51], Є.В. Курінний [71; 72], О.Ф. Скакун [170] С.Г. Стеценко [178] та інші. Водночас недостатньо дослідженими залишаються питання, пов'язані із узагальненою характеристикою складів адміністративних порушень права інтелектуальної власності. Тому у даному підрозділі будуть з'ясовані особливості і уточнені характеристики складів адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності.

Конституція України гарантує громадянам України свободу літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності [54, ч. 1 ст. 54]. Фактичною підставою для настання адміністративної відповідальності є склад адміністративного правопорушення [170, с. 439]. Склад адміністративного правопорушення – це сукупність об'єктивних і суб'єктивних ознак, які характеризують діяння як адміністративне правопорушення. До таких ознак відносяться об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт, суб'єктивна сторона [3; 4; 6; 7; 13; 26; 48; 50; 51; 71; 72; 178].

Склади адміністративних правопорушень, які передбачають відповідальність за порушення права інтелектуальної власності, закріплені у

КУпАП, у ст.ст. 51² „Порушення прав на об’єкт права інтелектуальної власності”, 164³ „Недобросовісна конкуренція”, 164⁶ „Демонстрування і розповсюдження фільмів без державного посвідчення на право розповсюдження і демонстрування фільмів”, 164⁷ „Порушення умов розповсюдження і демонстрування фільмів, передбачених державним посвідченням на право розповсюдження і демонстрування фільмів”, 164⁹ „Незаконне розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп’ютерних програм, баз даних”, 164¹³ „Порушення законодавства, що регулює виробництво, експорт, імпорт дисків для лазерних систем зчитування, експорт, імпорт обладнання чи сировини для їх виробництва” [44].

За усіма названими складами адміністративних правопорушень, крім останнього, який міститься у ст. 164-13 КУпАП, органи внутрішніх справ уповноважені вчиняти дії юрисдикційного характеру на початковій стадії провадження у справах про адміністративні правопорушення. Так, за ст. 51-2 КУпАП органами внутрішніх справ у 2001-2009 роках виявлено 11% адміністративних правопорушень від загальної кількості виявлених ними адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності, за ст. 164-3 КУпАП – 0,3%, за ст. 164-6 КУпАП – 1%, за ст. 164-7 КУпАП – 0,1%, за ст. 164-9 КУпАП – 87,6% (див. Додаток В).

Розглянемо склади адміністративних порушень права інтелектуальної власності у комплексі за визначеними вище ознаками.

Об’єктом адміністративного правопорушення є суспільні відносини, які охороняються нормами законодавства про адміністративні правопорушення [71, с. 50]. В основу виділення загального, родового, видового і безпосереднього об’єкта адміністративного правопорушення покладено ступінь узагальнення і рівень абстрагування охоронюваних адміністративним правом суспільних відносин. Як видно з наведеного, у загального об’єкта адміністративного правопорушення найбільший ступінь узагальнення і абстрагування – вся система охоронюваних адміністративним

законом суспільних відносин. У подальшому рівень узагальнення понижується при виділенні родових і видових відносин [55, с. 111].

Відповідно до вище сказаного загальним об'єктом адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності є вся система суспільних відносин, які охороняє законодавство про адміністративні правопорушення. Родовим об'єктом виступає група однорідних або тотожних відносин, які охороняє комплекс адміністративно-правових норм. Залежно від родового об'єкта, адміністративні правопорушення згруповано у главах Особливої частини розділу II КУпАП [44]. Адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності розташовані у різних главах КУпАП: главі 6 „Адміністративні правопорушення, що посягають на власність” (ст. 51² КУпАП) та главі 12 „Адміністративні правопорушення в галузі торгівлі, громадського харчування, сфері послуг, в галузі фінансів і підприємницької діяльності” (статті 164³, 164⁶, 164⁷, 164⁹, 164¹³ КУпАП) КУпАП [44].

Така невідповідність неодноразово зауважувалася науковцями (О.М. Головковою, Г.В. Корчевним та іншими [22, с. 13; 55, с. 111]), проте зміни до КУпАП не внесені досі. На наш погляд, доречним у даному випадку є виділення складів адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності в окрему главу 6¹ „Адміністративні правопорушення, що посягають на право інтелектуальної власності”. Тобто родовим об'єктом адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності є група суспільних відносин у сфері інтелектуальної власності, які охороняються нормами КУпАП [58, с. 67].

Нашу думку підтримують і практичні працівники органів внутрішніх справ, які працюють за напрямком захисту права інтелектуальної власності. Так, під час проведеного анкетування встановлено, що 60% респондентів вважають за доцільне розміщення статей, які передбачають адміністративну відповідальність за порушення права інтелектуальної власності, в окремій главі КУпАП; 20% респондентів не підтримують таку

думку; 20% – не змогли визначитися з відповіддю (див. Додаток Г). Тобто дана проблема існує, створює труднощі у застосуванні цих норм права, і потребує детального вивчення і законодавчого вдосконалення.

Видовий об'єкт – це відокремлена група суспільних відносин, спільних для декількох проступків, які охороняються нормами адміністративного права. У сфері інтелектуальної власності однорідна група суспільних відносин регулюється відносно відокремленими і пов'язаними між собою правовими нормами – інститутами права інтелектуальної власності. Виділяють такі інститути права інтелектуальної власності: авторське право; суміжні права; патентне право; право інтелектуальної власності на правові засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг; інститут прав на інші об'єкти права інтелектуальної власності [102]. Тобто, видовими об'єктами адміністративних порушень права інтелектуальної власності виступають суспільні відносини, які регулюються нормами інститутів права інтелектуальної власності і охороняються нормами адміністративного права.

Під безпосереднім об'єктом розуміють конкретні суспільні відносини, які охороняються законом, а у разі їх порушення набувають ознак конкретного складу проступку. Безпосередніми об'єктами адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності виступають суспільні відносини, які охороняються ст.ст. 51², 164³, 164⁶, 164⁷, 164⁹, 164¹³ КУпАП [44].

Ведучи мову про предмет адміністративного правопорушення, більшість авторів (Д.Н. Бахрах, В.Є. Севрюгін та інші) має на увазі лише предмети матеріального світу (речі). Не лише фізичні тіла, а й інші явища об'єктивного світу вважають предметом адміністративного правопорушення такі науковці, як Ю.М. Денисов, Л.В. Коваль та інші. На їх думку предметом адміністративного делікту є будь-які прояви об'єктивного буття (речі людська поведінка, енергія, інформація стани, особисті нематеріальні блага

тощо), покладені в основу правовідносин, охоронюваних санкціями адміністративно-деліктних норм. [25, с. 27]).

Ми підтримуємо останню позицію вчених, оскільки суспільні відносини у сфері інтелектуальної власності безпосередньо складаються навколо нематеріальних предметів. Предметами адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності виступають об'єкти права інтелектуальної власності (літературні та художні твори; комп'ютерні програми; компіляції даних (бази даних); виконання, фонограми, відеограми, передачі (програми) організацій мовлення; наукові відкриття; винаходи, корисні моделі, промислові зразки; компоновання (топографії) інтегральних мікросхем; раціоналізаторські пропозиції; сорти рослин, породи тварин; комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки (знаки для товарів і послуг), географічні зазначення; комерційні таємниці [199, ст. 420]).

Проте аналіз змісту статті 51² КУпАП [44] дає підстави визнати, що до неї включені не всі об'єкти права інтелектуальної власності, які потребують адміністративно-правової охорони, а норми даної статті не в змозі забезпечити відповідну адміністративно-правовому охорону об'єктів інтелектуальної власності, що говорить про її малу ефективність при застосування адміністративно-правових санкцій [162, с. 17].

Об'єктивна сторона адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності виявляється у зовнішній поведінці особи, яка вчинила адміністративне правопорушення у сфері інтелектуальної власності, за яке КУпАП передбачено настання адміністративної відповідальності. Склади адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності є формальними, проте існує питання розмежування адміністративної та кримінальної відповідальності за порушення права інтелектуальної власності залежно від завданої протиправними діями матеріальної шкоди, яке полягає у визначенні розміру шкоди, завданої особою, яка вчинила правопорушення. Об'єктивна сторона адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності виражена у таких діях, як:

- незаконне використання об'єкта права інтелектуальної власності, привласнення авторства на такий об'єкт або інше умисне порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності, що охороняється законом (ст. 51² КУпАП [44]);

- незаконне копіювання форми, упаковки, зовнішнього оформлення, а так само імітація, копіювання, пряме відтворення товару іншого підприємця, самовільне використання його імені; умисне поширення неправдивих або неточних відомостей, які можуть завдати шкоди діловій репутації або майновим інтересам іншого підприємця; отримання, використання, розголошення комерційної таємниці, а також конфіденційної інформації з метою заподіяння шкоди діловій репутації або майну іншого підприємця (ст. 164³ КУпАП [44]);

- демонстрування фільмів або розповсюдження фільмів шляхом продажу чи передачі в прокат фільмокопій без державного посвідчення на право розповсюдження і демонстрування фільмів; розповсюдження фільмів шляхом виготовлення фільмокопій без державного посвідчення на право розповсюдження і демонстрування фільмів з метою їх демонстрування, продажу, передачі в прокат (ст. 164⁶ КУпАП [44]);

- розповсюдження і демонстрування фільмів з порушенням умов, передбачених державним посвідченням на право розповсюдження і демонстрування фільмів (ст. 164⁷ КУпАП [44]);

- розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних, упаковки яких не марковані контрольними марками або марковані контрольними марками, що мають серію чи містять інформацію, які не відповідають носію цього примірника, або номер, який не відповідає даним Єдиного реєстру одержувачів контрольних марок (ст. 164⁹ КУпАП [44]);

- порушення законодавства, що регулює виробництво, експорт, імпорт дисків для лазерних систем зчитування, експорт, імпорт

обладнання чи сировини для виробництва дисків для лазерних систем зчитування (ст. 164¹³ КУпАП [44]).

Наведений перелік протиправних діянь не є вичерпним. Наприклад, диспозиція ст. 51² КУпАП [44] передбачає можливість вчинити „інше умисне порушення прав на об’єкт права інтелектуальної власності, що охороняється законом”, що є цілком доречним у контексті стрімкого розширення переліку нових об’єктів права інтелектуальної власності. Проте також це ускладнює кваліфікацію правопорушень посадовими особами уповноважених органів діянь, передбачених ст.ст. 164³, 164⁶, 164⁷, 164⁹, 164¹³ КУпАП [44] тощо.

Ще одним не зовсім вдалим положенням вважаємо конкретизацію у диспозиції ст. 164¹³ КУпАП [44] таких діянь, як порушення законодавства, що регулює виробництво, експорт, імпорт дисків для лазерних систем зчитування, експорт, імпорт обладнання чи сировини для їх виробництва, тому що поза увагою законодавця при цьому залишилися інші носії інформації (дискети, відеокасети, флеш-карти тощо) та інші незаконні дії (перевезення, пересилання, використання тощо).

Зважаючи на це, існує необхідність у проведенні аналізу складів адміністративних порушень права інтелектуальної власності з подальшим їх корегуванням з урахуванням інститутів, на які поділяється право інтелектуальної власності, і поділу права інтелектуальної власності на майнові та особисті немайнові права [199, ст.ст. 423, 424].

Наслідки у вигляді матеріальної шкоди мають значення для кваліфікації вчиненого діяння. Якщо порушенням права інтелектуальної власності завдано матеріальну шкоду у значному, великому або особливо великому розмірі, то за таке порушення передбачена кримінальна відповідальність (статті 176, 177, 203¹, 229, 230, 231 КК України [66]). Якщо розмір матеріальної шкоди, завданої порушенням права інтелектуальної власності, незначний (менше двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян), то особа притягується до адміністративної відповідальності (статті 51², 164³, 164⁶, 164⁷, 164⁹, 164¹³ КУпАП [44]). Не слід забувати також,

що під час вчинення адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності потерпілому завдається як матеріальна, так і моральна шкода, про відшкодування якої часто не згадують.

Водночас у практичній діяльності органів внутрішніх справ виникають проблеми щодо визначення розміру шкоди, завданої особою, яка вчинила адміністративне правопорушення, передбачене ст.ст. 51², 164⁹, 164¹³ КУпАП [44], що є необхідним для відмежування цих складів адміністративного правопорушення від складу злочину, передбаченого ст. 203¹ Кримінального кодексу України [66]. Проаналізуємо нормативно-правові акти, які регулюють дане питання. Відповідно до п. 8 „Порядку застосування фінансових санкцій до суб’єктів господарювання за порушення вимог Закону України „Про особливості державного регулювання діяльності суб’єктів господарювання, пов’язаної з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування”, затвердженого наказом Міністерства освіти та науки від 28.10.2002р. № 619 [128], вартість виробленої продукції визначається на підставі даних, вказаних в акті перевірки, документах, долучених до нього, або інших документах, наданих суб’єктом господарювання. Крім того, виділяють наступні шляхи визначення такої вартості [183, с. 54-56; 20, с. 43-47]:

1. Виходячи зі ст.7 „Вільні ціни і тарифи” Закону України „Про ціни та ціноутворення” від 03.12.1990р. [151], вільні ціни і тарифи встановлюються на всі види продукції, товарів і послуг, за винятком тих, по яких здійснюється державне регулювання цін і тарифів. Тобто фактично до уваги слід брати ті ціни, по яких суб’єкт злочину, наприклад, реалізує диски для лазерних систем зчитування.

2. Відповідно до Листа Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва № 2-221/6282 від 26.11.2002р. [75] зазначено, що згідно зі статтею 13 Указу Президента України від 23.07.98 р. № 817/98 (817/98) „Про деякі заходи з дерегулювання підприємницької діяльності” [119], індикативні або звичайні ціни на товари

(роботи, послуги) для застосування їх у податкових або митних цілях встановлюються на підставі статистичної оцінки рівня цін реалізації таких товарів (робіт, послуг) на внутрішньому ринку України, яка проводиться уповноваженим державним органом у визначеному ним порядку. Індикативні або звичайні ціни не можуть встановлюватися органами виконавчої влади, які використовують їх для нарахування та стягнення податків і зборів (обов'язкових платежів) та неподаткових платежів, крім випадків відсутності статистичних даних про рівень цін на окремі види товарів (робіт, послуг). Держпідприємництво України вважає, що для обґрунтування рівня звичайних цін реалізованої підприємством продукції необхідно використовувати ціни, установлені на підставі статистичної оцінки рівня цін реалізації товарів (робіт, послуг) на внутрішньому ринку України. У разі відсутності статистичних даних про рівень цін на конкретний товар обґрунтувати ціну можна оцінивши преїскуранти інших суб'єктів господарювання, які реалізують такий самий товар.

3. Згідно Закону України “Про оподаткування прибутку підприємств” №334/94-ВР від 28.12.1994р. [136] вартість товару може бути встановлена, виходячи із «звичайних цін» або «справедливих ринкових цін». Так, у п.1.20. «Звичайна ціна» зазначено, що:

- п. 1.20.1. Якщо цим пунктом не встановлено інше, звичайною вважається ціна товарів (робіт, послуг), визначена сторонами договору. Якщо не доведене зворотне, вважається, що така звичайна ціна відповідає рівню справедливих ринкових цін.

Справедлива ринкова ціна – це ціна, за якою товари (роботи, послуги) передаються іншому власнику за умови, що продавець бажає передати такі товари (роботи, послуги), а покупець бажає їх отримати за відсутності будь-якого примусу, обидві сторони є взаємно незалежними юридично та фактично, володіють достатньою інформацією про такі товари (роботи, послуги), а також ціни, які склалися на ринку ідентичних (а за їх відсутності – однорідних) товарів (робіт, послуг).

Ринок товарів (робіт, послуг) – сфера обігу товарів (робіт, послуг), яка визначається виходячи з можливості покупця (продавця) реально і без значних додаткових витрат придбати (продати) товар (роботу, послугу) на найближчій стосовно будь-якої із сторін договору території.

Ідентичні товари (роботи, послуги) – товари (роботи, послуги), що мають однакові характерні для них основні ознаки. Під час визначення ідентичності товарів беруться до уваги, зокрема, їх фізичні характеристики, які не впливають на їх якісні характеристики і не мають суттєвого значення для визначення ознак товару, якість і репутація на ринку, країна походження та виробник. Незначні відмінності в їх зовнішньому вигляді можуть не враховуватися.

Однорідні товари (роботи, послуги) – товари (роботи, послуги), які не є ідентичними, мають подібні характеристики і складаються зі схожих компонентів, що дозволяє їм виконувати однакові функції та (або) бути взаємозамінними. Під час визначення однорідності товарів (робіт, послуг) беруться до уваги, зокрема, їх якість, наявність товарного знака, репутація на ринку, країна походження та виробник.

- п.1.20.2. Для визначення звичайної ціни товару (робіт, послуг) використовується інформація про укладені на момент продажу такого товару (роботи, послуги) договори з ідентичними (однорідними) товарами (роботами, послугами) у співставних умовах.

Зокрема, враховуються такі умови договорів, як кількість (обсяг) товарів (наприклад, обсяг товарної партії), строки виконання зобов'язань, умови платежів, звичайних для такої операції, а також інші об'єктивні умови, що можуть вплинути на ціну. При цьому умови договорів на ринку ідентичних (у разі їх відсутності – однорідних) товарів (робіт, послуг) визнаються співставними, якщо відмінність між такими умовами суттєво не впливає на ціну, або може бути економічно обґрунтована. При цьому враховуються звичайні при укладанні угод між непов'язаними особами надбавки чи знижки до ціни. Зокрема, але не виключно, враховуються

знижки, пов'язані з сезонними та іншими коливаннями споживчого попиту на товари (роботи, послуги), втратою товарами якості або інших властивостей; закінченням (наближенням дати закінчення) строку зберігання (придатності, реалізації); збутом неліквідних або низьколіквідних товарів; маркетинговою політикою, у тому числі при просуванні товарів (робіт, послуг) на ринки; наданням дослідних моделей і зразків товарів з метою ознайомлення з ними споживачів.

- п. 1.20.3. Для товарів (робіт, послуг), які продаються шляхом прилюдного оголошення умов їх продажу, звичайною визнається ціна, що міститься у такому прилюдному оголошенні.

- п. 1.20.4. Якщо товари (роботи, послуги) продаються з використанням конкурсу, аукціону, біржової пропозиції або пропозиції на організованому ринку цінних паперів, або коли продаж (відчуження) товарів здійснюється у примусовому порядку згідно із законодавством, звичайною є ціна, отримана при такому продажі.

- п. 1.20.5-1. Якщо звичайна ціна не може бути визначена з використанням норм попередніх підпунктів цього пункту, то для доказів обґрунтування її рівня застосовуються правила, визначені національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, а також національними стандартами з питань оцінки майна та майнових прав. З метою оподаткування терміни “справедлива вартість”, “ринкова вартість” та “чиста вартість реалізації”, які використовуються в національних положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку та національних стандартах з питань оцінки майна і майнових прав, прирівнюються до терміну “звичайна ціна”, визначеного цим Законом.

- п. 1.20.6. У разі коли на відповідному ринку товарів (робіт, послуг) не здійснюються операції з ідентичними (у разі їх відсутності – однорідними) товарами (роботами, послугами), або якщо неможливо визначити їх ціну через відсутність або недоступність відповідної інформації, звичайною ціною вважається ціна договору.

4. Вартість предметів (товарів), які зазначені у диспозиції ч. 1 ст. 164⁹ КУпАП, також може бути встановлена на підставі поведення товарознавчої експертизи (Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз, затверджена наказом Міністерства юстиції України від 08.10.1998р. № 53/5 [123]).

Отже, встановлення розміру завданої правопорушником шкоди є необхідною умовою для правильної кваліфікації протиправного діяння у сфері інтелектуальної власності, а також відмежування складів адміністративних правопорушень та злочинів у цій сфері.

Місце, час, обстановка, спосіб, знаряддя, засоби вчинення адміністративного правопорушення можуть бути обов'язковими ознаками, якщо їх включено до складу адміністративного правопорушення. Дана теза стосується і адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності. Так, місце вчинення адміністративного правопорушення має обов'язкове значення для демонстрування фільмів (статті 164⁶, 164⁷ КУпАП [44]), оскільки виходячи з визначення, демонстрування фільмів відбувається у призначених для цього приміщеннях (кінотеатрах, інших кіновидовищних закладах) [133].

Кваліфікуючою ознакою для аналізованих правопорушень є повторність – повторне протягом року вчинення однорідного правопорушення, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню (п. 2 ст. 35 КУпАП [44]). Така ознака характерна для складів адміністративних правопорушень, передбачених ст.ст. 164⁶, 164⁷, 164⁹ КУпАП [44]. Разом з цим, ми вважаємо, що слід розглянути можливість доповнити кваліфікуючою ознакою „повторність” склади адміністративних правопорушень, передбачені ст.ст. 51² та 164¹³ КУпАП [44].

Суб'єкт адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності загальний (фізична осудна особа, що досягла віку, з якого настає

адміністративна відповідальність (відповідно до ст. 12 КУпАП – 16-річного віку [44])).

Поряд із цим, суб'єкти адміністративних порушень права інтелектуальної власності можуть мати свої особливості, наприклад, бути посадовими особами підприємств, установ, організацій усіх форм власності (ст. 51², 164³, 164⁶, 164⁷, 164¹³ КУпАП [44]); особами, які займаються підприємницькою діяльністю (ст. 164³ КУпАП [44]); особами, які не мають державного посвідчення на право розповсюдження і демонстрування фільмів (ст. 164⁶ КУпАП [44]); особами, які мають державне посвідчення на право розповсюдження і демонстрування фільмів (ст. 164⁷ КУпАП [44]).

Досить новою для вітчизняного адміністративного законодавства є пропозиція розмежувати відповідальність фізичних, посадових і юридичних осіб (Проект Кодексу України про адміністративні проступки [154] (далі – Проект)). Дане положення стосується і норм Проекту, які передбачають настання адміністративної відповідальності за порушення права інтелектуальної власності (наприклад, ст.ст. 223 „Порушення права інтелектуальної власності”, 590 „Переміщення через митний кордон України товарів або предметів, виготовлених з порушенням прав на об'єкт права інтелектуальної власності” Проекту [154]). Диференціювання стягнень, що накладаються за порушення права інтелектуальної власності, є доречним, оскільки суспільна шкідливість проступку безпосередньо залежить від суб'єкта адміністративного правопорушення. Посадові особи, а також фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності, насамперед ті, які здійснюють свою діяльність з найманими працівниками, повинні нести адміністративну відповідальність не тільки за порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності своїми діями, вони також повинні забезпечити дієвий контроль за своїми підлеглими від таких порушень, а у разі їх вчинення нести адміністративну відповідальність [162, с. 17].

Зазначена практика не є новою. Кодекс Російської Федерації про адміністративні правопорушення [43] вже містить подібні положення. За

вчинення адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності законодавець передбачає різні розміри стягнень залежно від суб'єкта (фізична, посадова або юридична особа). Наприклад, ст. 7.12 Кодексу Російської Федерації про адміністративні правопорушення „Порушення авторських та суміжних прав, винахідницьких та патентних прав” [43].

Суб'єктивна сторона характеризує внутрішнє ставлення особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, до вчиненого нею діяння і його наслідків. Ознаками суб'єктивної сторони є вина, мотив, мета, при чому наявність вини завжди є обов'язковою, а мотив і мета – якщо їх включено до складу адміністративного правопорушення.

Для адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності характерним є наявність вини у двох формах: умисел і необережність. Вина у формі умислу безпосередньо вказана у диспозиції ст. 51² та ч.2 ст. 164³ КУпАП [44]. Інші склади адміністративних правопорушень не містять цієї ознаки, як обов'язкової, тому можна зробити висновок, що вчинюються як у формі умислу, так і у формі необережності. Слід зауважити, що диспозиція ст. 51² КУпАП [44] містить три дії, за які передбачена адміністративна відповідальність, а форма вини умисел прямо передбачена лише третьою з них (інше умисне порушення). Відповідно виникає питання щодо перших двох дій: для їх кваліфікації так само обов'язковою ознакою є наявність вини у формі умислу чи ні? На наш погляд, даний склад потребує наукового вивчення та доопрацювання.

Водночас, з травня 2009р. у Верховній Раді України перебуває на розгляді Проект Закону про внесення змін до статей 51-2 і 164-9 Кодексу України про адміністративні правопорушення (щодо порушення права інтелектуальної власності), в якому запропоновано внести зміни до ст. 51² КУпАП, а саме: в абзаці першому ст. 51² слово “умисне” виключити [153]. Відповідно, такі зміни визначають, що адміністративне правопорушення, передбачене ст. 51² КУпАП [44], може бути вчинене як умисно, так і з необережності. Ці зміни розширюють коло діянь, відповідальність за які

передбачена ст. 51² КУпАП [44], та одночасно виключають непорозуміння, які існують у чинному КУпАП [44].

Мотив не є обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності. У той же час, мета в окремих випадках має обов'язкове значення. Наприклад, ч. 3 ст. 164³ КУпАП [44] обов'язковою ознакою має мету заподіяння шкоди діловій репутації або майну іншого підприємця; ч. 3 ст. 164⁶ КУпАП [44] – мету демонстрування, продаж, передачу в прокат фільмів.

Особливістю складів адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності є обов'язкова наявність потерпілого. Потерпілий у даному випадку є суб'єктом права інтелектуальної власності (творець (творці) об'єкта права інтелектуальної власності (автор, виконавець, винахідник тощо) та інші особи, яким належать особисті немайнові та (або) майнові права інтелектуальної власності відповідно до Цивільного кодексу України, інших законів чи договорів [199, ст. 421]). Наявність потерпілого є обов'язковою ознакою даного виду адміністративних правопорушень. Під час провадження у справах про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності наявність потерпілого слід підтверджувати відповідними документами (довідкою з Державного департаменту інтелектуальної власності (його регіональних відділень) про наявність зареєстрованого на території України суб'єкта права інтелектуальної власності щодо об'єкта, незаконні дії з яким стали предметом правопорушення [35, с. 28, 32]). На жаль, у більшості випадків потерпілий у справах про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності не є встановленим. Це підтверджено матеріалами вивчених нами справ. Так, у 94% вивчених справ потерпілий не встановлений, і лише у 6% справ потерпілий встановлений (див. Додаток Д).

Ще однією особливістю норм КУпАП, які здійснюють захист права інтелектуальної власності, є їх фактична бланкетність. Тобто статті 51², 164³, 164⁶, 164⁷, 164⁹ КУпАП [44], хоча чітко не містять посилання на конкретні

нормативно-правові акти, проте без застосування норм спеціальних законів України [104; 106; 131; 133; 139; 140; 141; 142; 143; 144; 148 тощо] неможливе застосування зазначених статей КУпАП [44]. Наприклад, ст. 51² КУпАП [44] передбачає настання адміністративної відповідальності за привласнення авторства на об'єкт права інтелектуальної власності. Водночас, поняття «автор», перелік та визначення об'єктів права інтелектуальної власності, питання виникнення та здійснення авторства розкриті у Законі України «Про авторське право і суміжні права» [104].

Відповідно, бланкетний характер норм КУпАП, які передбачають адміністративну відповідальність за порушення права інтелектуальної власності, під час їх застосування зумовлює необхідність звернення до ряду спеціальних законів України. Посилання на відповідні статті цих законів також мають міститися і у протоколі про адміністративне правопорушення [45, с. 49]. Водночас, під час вивчення матеріалів справ про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності встановлено, що 87,5% справ таких посилань не містять. І лише у 12,5% вивчених матеріалів справ уповноважені особи посилалися на відповідні норми спеціальних законів України (див. Додаток Д).

Вважаємо, що система правових норм, які складають адміністративне законодавство у сфері захисту права інтелектуальної власності, ще не набуло своєї остаточної редакції. Зміни, доповнення, редакції до них вносяться і сьогодні. Так, вдосконалення існуючих диспозицій статей 51² ат 164⁹ КУпАП [44] стосується Проект Закону про внесення змін до статей 51² і 164⁹ Кодексу України про адміністративні правопорушення (щодо порушення права інтелектуальної власності) [153].

Також у Верховній Раді України на розгляді перебуває Проект Кодексу України про адміністративні проступки [154], який так само, як і діючий КУпАП, містить норми, що передбачають адміністративну відповідальність за порушення права інтелектуальної власності. Дослідивши редакцію складів адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної

власності, яка запропонована у Проекті Кодексу України про адміністративні проступки, слід виділити декілька особливостей:

- поряд із дублюванням норм, які містить КУпАП, відсутні окремі склади адміністративних правопорушень (недобросовісна конкуренція; порушення законодавства, яке регулює виробництво, експорт, імпорт дисків для систем зчитування, експорт, імпорт обладнання чи сировини для їх виробництва);

- Проект Кодексу України про адміністративні проступки містить ряд норм, які окремо захищають права творчих працівників телерадіоорганізацій, телеглядачів та радіослухачів (ст.ст. 273, 274, 275, 277 Проекту [154] тощо);

- ст. 590 Проекту Кодексу України про адміністративні проступки [154] дублює склад ст. 476 Митного кодексу України [113], який передбачає відповідальність за переміщення товарів через митний кордон України з порушенням прав інтелектуальної власності, чого бракує у КУпАП;

- санкції більшості норм, які передбачають відповідальність за вчинення адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності (ст.ст. 223, 279, 280, 590 Проекту Кодексу України про адміністративні проступки [154]), є диференційованими залежно від суб'єкта адміністративного правопорушення: різні розміри стягнень передбачені для фізичних та юридичних осіб [63, с. 115-116].

Диференціювання санкцій залежно від суб'єкту адміністративного правопорушення є справедливим відповідно до загальних правил накладення стягнення, адже при накладенні стягнення враховуються характер вчиненого правопорушення, особа правопорушника [44, ч.2 ст. 33]. Слід зазначити, що редакція статей Проекту Кодексу України про адміністративні проступки, які передбачають адміністративну відповідальність не є остаточною. На наш погляд, слід кардинально переглянути склади цих статей, залишивши

позитивні сторони складів статей КУпАП [44] та Проекту Кодексу України про адміністративні проступки [154].

Досвід України у сфері захисту права інтелектуальної власності є незначним порівняно з іншими європейськими державами, які напрацьовували його десятиріччями (Англія, Німеччина, Франція тощо). Серед усіх європейських держав особливо виокремлюється Франція, основи захисту права інтелектуальної власності якої містяться у Кодексі інтелектуальної власності Франції [210]. Це єдина країна, в якій норми, що регулюють і захищають суспільні відносини у сфері інтелектуальної власності, кодифіковані. Вважаємо такий зарубіжний досвід сприятливим підвищенню рівня захисту права інтелектуальної власності. Тому для українського законодавства доцільним є об'єднання норм, які регулюють суспільні відносини у сфері інтелектуальної власності, та норм, які встановлюють відповідальність за порушення регулятивних норм у цій сфері, в єдиний кодифікований акт України, наприклад, Кодекс інтелектуальної власності України.

Проаналізуємо положення Кодексу інтелектуальної власності Франції [210] щодо захисту права інтелектуальної власності і порівняємо їх з аналогічними нормами КУпАП [44]. Кодекс інтелектуальної власності Франції визначає, що будь-яке видання письмових творів, музичних композицій, малюнків, картин або іншої друкованої продукції чи гравюри повністю або частково всупереч законам та нормативно-правовим актам, які стосуються власності авторів, є порушенням; будь-яке порушення складає правопорушення (злочин) (ст. L. 335-2 [210]). Порушенням також визнаються такі діяння, як порушення у Франції прав на твори, опубліковані у Франції та за її межами; продаж, експорт та імпорт творів з порушенням прав інтелектуальної власності (ст. L. 335-2 [210]); будь-яке відтворення, виконання або розповсюдження будь-якими засобами творів з порушенням авторських прав, які закріплені і регулюються законом; порушення будь-яких прав авторів програмного забезпечення (ст. L. 335-3 [210]); будь-яка фіксація,

відтворення, повідомлення або виготовлення для публіки, за гроші або безкоштовно, або будь-яка передача в ефір виконання, фонограми, відеограми або програми, виконаної без дозволу, який має бути у виконавця, виробника фонограми або відеограми або організації ефірного мовлення; будь-який імпорт або експорт фонограм чи відеограм без дозволу виробника чи виконавця, коли такий дозвіл потрібен; несплата винагороди авторів, виконавцеві або виробникові фонограми чи відеограми за приватне копіювання або публічний показ або телерозповсюдження (ст. L. 335-4 [210]).

З наведеного вище виходить, що у Франції немає розмежування між кримінальною та адміністративною відповідальністю [57, с.10]. В Україні за порушення права інтелектуальної власності передбачена як адміністративна (ст.ст. 51², 164³, 164⁶, 164⁷, 164⁹, 164¹³ КУпАП [44]), так і кримінальна (ст.ст. 176, 177, 203¹, 229, 231, 232 КК України [66]) відповідальність.

Крім того, у Кодексі інтелектуальної власності Франції діяння у сфері інтелектуальної власності, за які передбачена відповідальність деталізовані. Особливо виокремлено способи порушення (копіювання, розповсюдження, експорт, імпорт тощо), а також зосереджено увагу на окремих об'єктах права інтелектуальної власності (програмне забезпечення, фонограми, відеограми тощо). Водночас не згадано про такий особливий об'єкт права інтелектуальної власності, як недобросовісна конкуренція. Український законодавець пішов іншим шляхом, запровадивши спочатку у КУпАП адміністративну відповідальність за порушення прав на об'єкти права інтелектуальної власності (ст. 51² КУпАП [44]) взагалі, а потім виділив в окремі склади відповідальність за діяння, які посягають на деякі об'єкти та вчинені визначеними способами (ст.ст. 164³, 164⁶, 164⁷, 164⁹, 164¹³ КУпАП [44]).

Ще одним не зовсім вдалим положенням вважаємо конкретизацію у диспозиції ст. 164¹³ КУпАП [44] таких діянь, як порушення законодавства, що регулює виробництво, експорт, імпорт дисків для лазерних систем

зчитування, експорт, імпорт обладнання чи сировини для їх виробництва, тому що поза увагою законодавця при цьому залишилися інші носії інформації (дискети, відеокасети, флеш-карти тощо) та інші незаконні дії (перевезення, пересилання, використання тощо). Законодавство Франції містить розширений перелік об'єктів, за експорт та імпорт яких з порушенням прав інтелектуальної власності передбачена відповідальність (твори, фонограми, відеограми). Тобто фонограми і відеограми можуть бути закріплені у будь-якій формі, на будь-яких носіях інформації, не лише дисках для лазерних систем зчитування. Впорядкування аналізованої вітчизняної норми є необхідним у контексті стрімкого розвитку світової цивілізації.

Також норми Кодексу інтелектуальної власності Франції [210] не передбачають відповідальності за порушення особистих немайнових прав суб'єктів права інтелектуальної власності. У КУпАП [44] містяться норми, які передбачають настання адміністративної відповідальності за привласнення авторства на об'єкт права інтелектуальної власності, умисне поширення неправдивих або неточних відомостей, які можуть завдати шкоди діловій репутації підприємця тощо. Це свідчить про захист французьким законодавцем лише майнових прав суб'єктів права інтелектуальної власності, а українським – і майнових, і особистих немайнових прав. Це, на наш погляд, свідчить про розширення кола суспільних відносин, які підлягають захисту адміністративно-правовими нормами [57, с. 11-12].

Особливістю відповідальності за порушення права інтелектуальної власності у Франції є те, що для кваліфікації діяння як порушення не має значення розмір завданої матеріальної шкоди. Для України ж характерним є диференціювання відповідальності залежно від завданої матеріальної шкоди. Для притягнення до кримінальної відповідальності необхідні наслідки відповідного діяння у вигляді матеріальної шкоди у значному (великому, особливо великому) розмірі (ст.ст. 176, 177, 229 КК України [66]) або істотної шкоди суб'єкту господарської діяльності (ст. 232 КК України [66]). Для притягнення до адміністративної відповідальності відповідно достатньо

завдання незначної шкоди (менше двадцяти неоподаткованих мінімумів доходів громадян (Примітка до ст. 176 КК України [66]).

Кваліфікуючими ознаками під час притягнення до відповідальності у Франції є повторність та той факт, що правопорушник є або був зобов'язаний умовами відповідного договору перед постраждалою стороною (ст. L. 335-9 Кодексу інтелектуальної власності Франції [210]). Повторність так само є кваліфікуючою ознакою для окремих складів адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності КУпАП (ст.ст. 164⁶, 164⁷, 164⁹ КУпАП [44]). Разом з цим, ми вважаємо, що слід розглянути можливість доповнити кваліфікуючою ознакою „повторність” склади адміністративних правопорушень, передбачені ст.ст. 51² та 164¹³ КУпАП [44]. Договірні зобов'язання не є кваліфікуючою ознакою в українському законодавстві. Така обставина заслуговує на увагу вітчизняних науковців, але її впровадження потребує ґрунтовного і детального дослідження в подальшому [57, с. 12].

Покарання за вчинення адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності в Україні передбачені у вигляді штрафу, штрафу з конфіскацією предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення; грошей, одержаних внаслідок вчинення адміністративного правопорушення. У Франції за порушення права інтелектуальної власності передбачене покарання у вигляді ув'язнення та штрафу (ст. L. 335-2, L. 335-4 Кодексу інтелектуальної власності Франції [210]). Як бачимо, не розмежовується міра відповідальності залежно від виду порушення та завданої правопорушенням шкоди. Лише вказано, що покарання подвоюється за обтяжуючих обставин (ст. L. 335-9 Кодексу інтелектуальної власності Франції [210]).

Необхідно зазначити, що КУпАП [44] та Кодекс інтелектуальної власності Франції [210], встановлюючи відповідальність за порушення права інтелектуальної власності, мають як спільні, так і відмінні риси. Українське законодавство не має єдиного кодифікованого акту у сфері інтелектуальної

власності, який би об'єднав норми, які регулюють суспільні відносини у сфері інтелектуальної власності, а також норми, які встановлюють відповідальність за порушення регулятивних норм у цій сфері. Також цікавою є позиція французького законодавця щодо такої кваліфікуючої ознаки, як договірні зобов'язання між потерпілим і правопорушником, якої бракує у КУпАП. Порушені у роботі питання є достатньо актуальними для України і потребують подальшого наукового дослідження і обґрунтування.

Слід підсумувати, що склади адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності поряд із ознаками, властивими усім складам адміністративних правопорушень, мають свої особливості:

- усі зазначені склади мають один родовий об'єкт – суспільні відносини у сфері інтелектуальної власності, які охороняються нормами КУпАП. Проте у даному нормативно-правовому акті спостерігається несистематизованість норм, які регулюють суспільних відносин у сфері інтелектуальної власності. Для належного упорядкування було запропоновано склади адміністративних правопорушень розмістити в окремій главі б¹ „Адміністративні правопорушення, що посягають на право інтелектуальної власності” Особливої частини розділу II КУпАП;

- особливість складів адміністративних правопорушень, що аналізуються, полягає також у їх предметі, яким виступають нематеріальні носії (літературні та художні твори; комп'ютерні програми; компіляції даних (бази даних); виконання, фонограми, відеограми, передачі (програми) організацій мовлення; наукові відкриття; винаходи, корисні моделі, промислові зразки, тощо);

- склади адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності формальні. Проте існує проблема встановлення завданої шкоди особою, яка вчинила адміністративне правопорушення, з метою відмежування адміністративної та кримінальної відповідальності у цій сфері. Першим кроком для вирішення цієї проблеми є наведені у роботі чотири шляхи визначення вартості дисків для лазерних систем зчитування;

- бланкетний характер норм КУпАП, які передбачають адміністративну відповідальність за порушення права інтелектуальної власності.

Також слід звернути увагу на структурні елементи норм права, що закріплені у статтях 51², 164³, 164⁶, 164⁷, 164⁹ КУпАП [44]. Як уже зазначалося, вказані норми права є охоронними і відповідно містять лише два структурні елементи – диспозицію та санкцію. Тобто, дані норми права складаються з двох частин: диспозиція, у якій формулюється саме правило поведінки, права і обов'язки, та санкція, яка встановлює заходи (вид та обсяг) державного примусу, застосовувані у разі її порушення [170, с. 286]. Наприклад, ст. 51² КУпАП «Порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності» [44]: незаконне використання об'єкта прав інтелектуальної власності (літературного чи художнього твору, їх виконання, фонограми, передачі організації мовлення, комп'ютерної програми, бази даних, наукового відкриття, винаходу, корисної моделі, промислового зразка, зразка для товарів і послуг, топографії інтегральної мікросхеми, раціоналізаторської пропозиції, сорту рослин тощо), привласнення авторства на такий об'єкт або інше умисне порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності, що охороняється законом (диспозиція), - тягне за собою накладення штрафу від десяти до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією незаконно виготовленої продукції та обладнання і матеріалів, які призначені для її виготовлення (санкція).

На завершення, необхідно зробити висновок про те, що адміністративна відповідальність за порушення права інтелектуальної власності передбачена статтями 51², 164³, 164⁶, 164⁷, 164⁹, 164¹³ КУпАП [44]. За всіма з них (окрім ст. 164¹³ КУпАП) органи внутрішніх справ мають право складати протоколи про адміністративні правопорушення. У своїй діяльності вони застосовують диспозицію відповідної статті КУпАП, а також відповідні норми спеціальних законів, посилення на які є обов'язковим під час складання протоколів про адміністративні правопорушення. Органи

внутрішніх справ не застосовують санкції визначених статей КУпАП [44], такими повноваженнями наділені виключно місцеві суди.

2.3. Застосування заходів адміністративного примусу органами внутрішніх справ у сфері охорони права інтелектуальної власності

Закріплення Конституцією України принципу, відповідно до якого утвердження та забезпечення прав і свобод людини є основним обов'язком держави, потребує наявності дієвого механізму його реалізації [54, ст. 3]. У такій редакції конституційний принцип вимагає дослідження методів управління, що використовуються державними органами, які мають розглядатися через призму забезпечення прав та свобод людини [103, с. 337]. Таким підходом потрібно скористатись і для дослідження проблеми методів адміністративної діяльності органів внутрішніх справ у сфері захисту права інтелектуальної власності.

За загальнотеоретичною традицією виділяють два універсальні методи: переконання та примус [6; 14; 42; 48; 50; 86]. Ці методи являють собою певну систему заходів державного управлінського впливу, спрямованих на забезпечення правомірної поведінки суб'єктів адміністративного права та правопорядку в цілому. Саме вони відіграють істотну роль у боротьбі з порушеннями права інтелектуальної власності.

Враховуючи, що Україна є демократичною та правовою державою [103, ст. 1], а людина визнається в Україні найвищою соціальною цінністю, її права і свободи та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави [103, ст. 3], основним методом досягнення цілей, реалізації завдань і здійснення функцій держави, в тому числі і у сфері захисту права інтелектуальної власності, має бути переконання.

Це, зокрема, пов'язано з тим, що переконання, по-перше, можна здійснювати регулярно відносно необмеженого кола осіб; по-друге, воно прямо не пов'язано з обмеженням прав та інтересів громадян з боку держави;

по-третє, воно засновано на роз'ясненні суб'єктам адміністративного права необхідності та правильності нормативних приписів, а також спонуканні добровільно виконувати ці приписи [196, с. 19].

У сфері адміністративно-правового захисту права інтелектуальної власності цей метод може полягати у використанні таких засобів, як виховування поваги до результатів чужої інтелектуальної праці, формування суспільної правової свідомості та культури, роз'яснення суспільної шкідливості інтелектуального піратства, пропагування купівлі ліцензійної продукції та свідомої відмови від придбання і використання контрафактних товарів, державне стимулювання зниження цін на легальну продукцію аудіовізуальної індустрії, застосування різних заохочувальних заходів до громадян, які сприяли припиненню порушень права інтелектуальної власності [196, с. 19-20].

Крім цього до використання методу переконання відноситься активна роз'яснювальна робота серед співробітників правоохоронних органів, у тому числі серед співробітників органів внутрішніх справ, а також різноманітні форми взаємодії усіх зацікавлених структурних елементів виконавчої влади [196, с. 21].

Прикладами можуть бути організовані на регулярній основі Департаментом інтелектуальної власності Міністерства освіти та науки України конференції, круглі столи та семінари, спрямовані на узагальнення матеріалів у сфері охорони права інтелектуальної власності, виявлення недоліків та удосконалення адміністративно-юрисдикційної діяльності компетентних органів [91].

Також представники Міністерства внутрішніх справ України залучаються до обговорення на загальнодержавному рівні питання захисту права інтелектуальної власності у Верховній Раді України, визначення проблем законодавчого забезпечення та правозастосування норм права у сфері захисту права інтелектуальної власності, а також розроблення

пропозицій до удосконалення вітчизняного законодавства у цій сфері [36; 145; 147].

На відміну від переконання, що засноване на пропагуванні певної поведінки, роз'яснення необхідності або бажаності такої поведінки, примус – це жорстке підкорення поведінки людини волі держави.

З'ясовано, що поняття „адміністративний примус” перебуває в обігу лише у наукових колах. На законодавчому рівні такий термін не визначено і не застосовується. Тому звернімося спочатку до енциклопедичних джерел.

Тлумачний словник розкриває загальний зміст слова „примус”, а саме: натиск із чийогось боку; примушування // зусилля над собою // зумовлена кимось або чимось необхідність діяти певним способом, незалежно від бажання // натиск, обумовлений законом [19, с. 940].

Юридична енциклопедія надає таке визначення поняттю „адміністративний примус”: один із видів державного примусу, спрямований на забезпечення законності і правопорядку, прав і свобод громадян [205, с. 52]. Таке визначення є достатньо узагальненим і не розкриває усієї суті цього поняття і його особливостей.

Також адміністративний примус визначено, як вжиття органами державного управління, судами (суддями) встановлених законом заходів, що містять спонукання до виконання громадянами або посадовими особами юридичних обов'язків з метою припинення протиправних діянь, притягнення до відповідальності за адміністративні проступки або забезпечення суспільної безпеки [208, с. 21-22]. Зазначене тлумачення терміну є недостатньо повним, оскільки не охоплює таку групу заходів адміністративного примусу, як адміністративно-запобіжні. Поняття адміністративного примусу звужується у ньому до застосування заходів адміністративного припинення та адміністративної відповідальності.

У науці адміністративного права провідні вчені досить детально дослідили поняття „адміністративний примус”. Пропонуємо основні підходи до його розуміння.

Ю.П. Битяк дає визначення адміністративного примусу як системи засобів психологічного або фізичного впливу на свідомість та поведінку людей з метою досягнення чіткого виконання встановлених обов'язків, розвитку суспільних відносин у рамках закону, забезпечення правопорядку і законності [6, с. 194].

Під адміністративним примусом Є.О. Безсмертний розуміє застосування передбачених адміністративно-правовими нормами заходів впливу щодо правозобов'язаних суб'єктів, які піддаються дії їх негативних наслідків морального, особистого, майнового, організаційного чи іншого характеру з метою покарання за вчинене правопорушення в інтересах припинення чи попередження протиправних дій, подолання їх шкідливих наслідків, а також з метою забезпечення громадської безпеки і охорони правопорядку [14, с. 19]

На думку В.К. Колпакова, адміністративний примус – це владне, здійснюване в односторонньому порядку і в передбачених правовими нормами випадках застосування від імені держави до суб'єктів правовідносин, по-перше, заходів попередження правопорушень, по-друге, заходів припинення правопорушень, по-третє, заходів відповідальності за порушення нормативно-правових установлень [48, с. 190].

Коваль Л.В. розглядає адміністративний примус, як різновид державного примусу, окремий інститут адміністративного права, за своєю суттю є втручанням у сферу правових інтересів правопорушника, інших суб'єктів права, включає заходи припинення адміністративних правопорушень, адміністративного попередження та адміністративні стягнення [42, с. 115].

Комзюк А.Т., Мельник І.В. визначають, що адміністративний примус – це застосування відповідними суб'єктами до осіб, які не перебувають в їх підпорядкуванні, незалежно від волі і бажання останніх передбачених адміністративно-правовими нормами заходів впливу морального, майнового, особистісного та іншого характеру з метою охорони

суспільних відносин, що виникають у сфері державного управління, шляхом попередження і припинення правопорушень, покарання за їх вчинення. Таке визначення відображає і зміст адміністративного примусу, який застосовується співробітниками міліції під час здійснення ними правоохоронної діяльності [50, с. 45; 80, с. 18].

Наведені визначення не є вичерпаними у науці адміністративного права України. Водночас, найбільш повним та сучасним вважаємо тлумачення адміністративного примусу, запропоноване А.Т. Комзюком.

Проаналізувавши підходи до розуміння науковцями поняття „адміністративний примус”, можна виділити загальні ознаки адміністративного примусу, притаманні водночас і адміністративному примусу, застосовуваному співробітниками органів внутрішніх справ.

По-перше, застосування заходів адміністративного примусу повністю засноване на правових нормах. Регулювання адміністративного примусу, підстав, умов і порядку застосування заходів впливу здійснюється нормами адміністративного права, причому, застосування зазначених заходів регулюється не тільки законодавчими актами, але і рядом підзаконних актів [50, с. 43; 196, с. 23].

По-друге, заходи адміністративного примусу застосовуються уповноваженими на те органами виконавчої влади та їх посадовими особами. Чільне місце серед таких органів займає міліція [50, с. 41; 196, с. 23].

По-третє, примус завжди проявляється через психологічний чи фізичний вплив на свідомість та поведінку людини, що відображається у певних обмеженнях чи негативних наслідках організаційно-правового, майнового, особистісного чи іншого характеру. Особливо це виражено під час застосування міліцією заходів адміністративного примусу [50, с. 43; 196, с. 23].

По-четверте, такі заходи мають застосовуватися лише для забезпечення прав і законних інтересів громадян, охорони правопорядку [196, с. 23]

Крім загальних ознак, притаманних будь-якому державному примусу, адміністративний примус має лише властиві йому особливості. До них відноситься, по-перше, те, що основною метою адміністративного примусу є охорона суспільних відносин, що виникають у конкретній сфері державної діяльності, перш за все у сфері державного управління. Адміністративний примус в діяльності міліції використовується у відносинах управлінського характеру, тобто в її адміністративній діяльності [50, с. 41; 196, с. 23].

Другою важливою особливістю виокремлюють владно-примусовий характер заходів адміністративного примусу. Тобто вони застосовуються саме у примусовому порядку, незалежно від волі і бажання суб'єкта, до якого застосовується, часто з можливістю використання для його реалізації інших примусових заходів [47, с. 16; 50, с. 44; 196, с. 23].

По-третє, адміністративний примус може застосовуватися як у судовому, так і у позасудовому порядку досить широким колом уповноважених органів та посадових осіб [196, с. 24; 79, с. 11].

Адміністративний примус також характеризується тим, що застосовується компетентними органами і посадовими особами відносно осіб, що не перебувають у прямому службовому підпорядкуванні. Такий примус не може здійснюватися усередині тієї або іншої системи управління, а завжди має зовнішнє виявлення [47, с. 16; 50, с. 43; 196, с. 24].

Ще однією істотною особливістю адміністративного примусу є його підстави. Адміністративно-примусові заходи можуть застосовуватися не тільки у зв'язку із вчиненням правопорушень, але і за їх відсутності, коли необхідно їх попередити [50, с. 42; 196, с. 24].

Наведені особливості, притаманні адміністративному примусу, характеризують також і адміністративний примус, що застосовується органами внутрішніх справ у сфері захисту права інтелектуальної власності.

Не має єдиної думки серед вітчизняних науковців щодо класифікації заходів адміністративного примусу. Проте більшість вчених-

адміністративістів (О.М. Бандурка, Л.Р. Біла, Ю.П. Битяк, В.В. Зуй, М.І. Єропкін, С.В. Ківалов, Л.В. Коваль, А.Т. Комзюк та інші [6; 7; 11; 12; 30; 42; 50; 51; 178]) підтримує класичну думку, запропоновану вперше у 50-х роках М.І. Єропкіним [30, с. 119], і яка полягає у класифікації заходів адміністративного примусу за метою застосування. За цією класифікацією заходи адміністративно-правового примусу поділяють на три групи: адміністративно-запобіжні заходи, заходи адміністративного припинення, адміністративні стягнення (адміністративна відповідальність) [30, с. 119]. Для аналізу заходів адміністративного примусу у сфері захисту права інтелектуальної власності беремо за основу саме вказаний традиційний підхід поділу заходів адміністративного примусу.

Співробітники органів внутрішніх справ поряд з іншими правоохоронними органами покликані приводити в дію механізм правової охорони. Вони забезпечують застосування заходів державного примусу, маючи на меті усунення перешкод реалізації прав та обов'язків, поновлення порушеного права, притягнення винних осіб до юридичної відповідальності [209].

Органи внутрішніх справ мають право застосовувати вище названі групи заходів адміністративного примусу у межах своєї компетенції у повному обсязі. Під час здійснення адміністративно-юрисдикційної діяльності у сфері захисту права інтелектуальної власності органи внутрішніх справ мають право застосовувати лише адміністративно-запобіжні заходи та заходи адміністративного припинення.

Адміністративно-запобіжні заходи, що застосовуються органами внутрішніх справ, становлять комплекс заходів впливу морального, фізичного, організаційного та іншого характеру, які дозволяють виявляти і не допускати правопорушення, забезпечувати громадський порядок і громадську безпеку за різних надзвичайних обставин [14, с. 31; 50, с. 95-96]. Звідси можна зробити висновок, що підставою для застосування даного виду заходів є не саме адміністративне правопорушення, а настання особливих,

встановлених законодавством обставин як пов'язаних, так і не пов'язаних з діями людини.

Такі заходи широко застосовуються органами внутрішніх справ у сфері інтелектуальної власності. Особливістю застосування органами внутрішніх справ адміністративного запобігання є висування високих вимог щодо дотримання законності, що безпосередньо сформульовано у Законі України “Про міліцію” [134]. Діяльність органів внутрішніх справ щодо застосування адміністративно-запобіжних заходів здійснюється тільки на підставі закону і в рамках закону. Законність у діяльності співробітників органів внутрішніх справ знаходить своє конкретне відображення у підзаконному характері всіх дій, які ними виконуються, повній відповідності актів управління законам та підзаконним актам, у суворій відповідальності за невиконання вимог законності кожним працівником. Законність, таким чином, є невід'ємною вимогою функціонування органів внутрішніх справ в цілому та у процесі застосування ними адміністративно-запобіжних заходів зокрема [14, с. 55], у тому числі у сфері захисту права інтелектуальної власності.

У системі органів внутрішніх справ безпосередня роль у профілактиці адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності та застосуванні адміністративно-запобіжних заходів щодо їх вчинення належить підрозділам та службам охорони громадського порядку. Найчастіше такі заходи вживаються дільничними інспекторами міліції. Вони є найбільш обізнаними посадовими особами на своїй дільниці щодо вчинюваних її мешканцями протиправних діянь. Тому саме вони виявляють осіб, схильних до вчинення адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності, до яких необхідно застосувати адміністративно-запобіжні заходи, і застосовують їх. Крім того, співробітники ДСБЕЗ МВС України у своїй діяльності також застосовують зазначені заходи.

Вказані підрозділи та служби органів внутрішніх справ свою діяльність здійснюють відповідно до Конституції України [54], Закону

України “Про міліцію” [134], інших законодавчих актів, Положення про Міністерство внутрішніх справ [213], інших актів Президента та Уряду України, наказів Міністерства внутрішніх справ України [120; 121; 122; 125; 128; 137; 150; 132; 135 та інші].

На підставі аналізу нормативних актів, практики їх реалізації, результатів опитування працівників органів внутрішніх справ встановлено, що найчастіше працівниками міліції застосовуються такі заходи запобігання: взяття на облік осіб, які протягом року притягалися до адміністративної відповідальності за вчинення правопорушення у сфері інтелектуальної власності; проведення індивідуальних бесід про неприпустимість протиправної поведінки; внесення подання у державні та інші органи, підприємства, установи, організації, посадовим особам про необхідність усунення причин та умов, які сприяють вчиненню правопорушень у сфері інтелектуальної власності тощо.

Одним з найпоширеніших заходів адміністративного запобігання є перевірка документів. Відповідно до п. 2 ст. 11 Закону України “Про міліцію” [134] працівники міліції при підозрі у вчиненні правопорушення мають право перевіряти у громадян документи, які засвідчують їх особу, а також інші документи, необхідні для з’ясування питання щодо додержання правил, нагляд і контроль за виконанням яких покладено на міліцію.

У сфері інтелектуальної власності уповноважені особи органів внутрішніх справ мають звертати увагу зокрема на документи, що підтверджують право інтелектуальної власності суб’єкта на відповідний об’єкт; документи, які засвідчують особу, яку підозрюють у вчиненні правопорушення у сфері інтелектуальної власності; свідоцтво про державну реєстрацію підприємства; дозвіл на право здійснення роздрібною торгівлі; документи, які відображають джерело отримання товару, що містить ознаки порушення права інтелектуальної власності та інші подібні документи.

З цим заходом адміністративного запобігання тісно пов’язані такі заходи, як відвідування підприємств, установ та організацій, входження на

земельні ділянки, в жилі та інші приміщення громадян. Уповноважені особи органів внутрішніх справ мають право безперешкодно входити на території цих об'єктів [134, п. 15 ст. 11] з метою запобігти вчиненню адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності.

Відповідно до п. 14 ст. 11 Закону України „Про міліцію” [134] працівники міліції мають право проводити огляд ручної поклажі, багажу і пасажирів цивільних повітряних, морських, річкових суден, засобів залізничного транспорту згідно з чинним законодавством. Під час даної перевірки увага звертається зокрема на об'єкти права інтелектуальної власності та документи, які підтверджують такі права.

Особистий огляд і огляд речей, як адміністративно-запобіжний захід [158, с. 160], який застосовується у передбачених пунктами 15, 21, 22, 24 ст. 11 Закону України „Про міліцію” [134] і полягає у безпосередньому зовнішньому обстеженні уповноваженими посадовими особами міліції матеріальних об'єктів з метою виявлення та запобігання правопорушенням за встановленою процедурою. Загальні правила проведення особистого огляду та огляду речей та документів визначені у ст. 264 КУпАП [44].

Не менш важливим є такий запобіжний захід, як внесення подання у державні та інші органи, підприємства, установи, організації, посадовим особам про необхідність усунення причин та умов, які сприяють вчиненню правопорушень у сфері інтелектуальної власності [134, п. 19 ст. 11].

Причини та умови, які сприяють вчиненню адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності умовно можна поділити на дві групи: організаційно-правові і соціально-економічні.

До першої групи можна віднести такі:

- недостатня координація роботи державних органів, громадських організацій і правовласників щодо протидії порушенню права інтелектуальної власності;

- зосередження зусиль органів внутрішніх справ на виявленні злочинів у сфері інтелектуальної власності (гонка за статистичним

показником) і формальне ставлення до їх профілактики шляхом складання протоколів про адміністративні правопорушення;

- недостатня практика вживання заходів запобігання адміністративним правопорушенням у сфері інтелектуальної власності;

- недосконалість законодавчого забезпечення адміністративно-правового захисту права інтелектуальної власності.

Серед соціально-економічних факторів найхарактернішими є:

- поєднання низьких цін на продукцію, яка містить ознаки підробки, з загальним середнім і низьким рівнем доходів більшості населення України;

- недостатній рівень правового виховання населення держави;

- стрімкі темпи світової глобалізації, у тому числі технічних досягнень, які спрощують механізми порушення права інтелектуальної власності;

- розповсюдження немагазинних (а значить – неконтрольованих) форм торгівлі;

- лояльне ставлення населення до порушення права інтелектуальної власності.

Недостатня координація діяльності державних органів, громадських організацій і правовласників щодо протидії порушенням права інтелектуальної власності є однією з основних умов, які безпосередньо впливають на рівень захисту права інтелектуальної власності від протиправних посягань. Зазначені суб'єкти мають самостійно вживати заходи профілактики у сфері інтелектуальної власності у процесі здійснення своєї діяльності. Крім того, вони мають тісніше взаємодіяти з органами внутрішніх справ, державними інспекторами з питань інтелектуальної власності та іншими зацікавленими особами у цьому напрямку.

Також зазначимо, що розгалужена система, неповнота та суперечливість нормативно-правових актів у сфері інтелектуальної власності

ускладнює діяльність суб'єктів, уповноважених застосовувати їх на практиці. Найбільш актуальним вважаємо досвід Франції щодо регулювання та захисту суспільних відносин у сфері інтелектуальної власності. Кодекс інтелектуальної власності Франції розкриває питання набуття, охорони та захисту права інтелектуальної власності взагалі та окремих його інститутів зокрема, а також визначені наслідки порушення права інтелектуальної власності та роль поліції у забезпеченні його захисту [210]. З метою вдосконалення діяльності уповноважених осіб, які постійно працюють з великим обсягом нормативно-правових актів у сфері інтелектуальної власності, ми пропонуємо узагальнити норми цивільного, адміністративного та кримінального права різних рівнів щодо регулювання суспільних відносин у цій сфері та їх охорони в єдиному кодифікованому нормативно-правовому акті, наприклад, Кодексі інтелектуальної власності України.

Не менш важливим фактором, що сприяє порушенням права інтелектуальної власності, є відставання правового забезпечення у цій сфері від швидкості зростання професійного рівня порушників права інтелектуальної власності та необхідності посилення захисту цього права. Відбувається розвиток технічних досягнень, правопорушники постійно вдосконалюють способи порушення права інтелектуальної власності та розробляють нові. Тому законодавець у взаємодії з практичними підрозділами органів внутрішніх справ має вчасно усувати прогалини у законодавстві. Органи внутрішніх справ повинні активніше ініціювати зміни до законодавства, які вважають необхідними для вдосконалення їх діяльності.

Причиною недостатньої ефективності захисту права інтелектуальної власності також є брак досвіду, достатньої кількості підготовлених працівників, низькі моральні якості, відтік співробітників міліції, в основному старшого офіцерського складу з практичних підрозділів [95, с. 58]. Часто уповноваженим особам органів внутрішніх справ не вистачає спеціальних знань у сфері інтелектуальної власності під час

здійснення ними своїх функціональних обов'язків. Спеціального навчання співробітників органів внутрішніх справ щодо захисту права інтелектуальної власності в Україні не проводиться. Існування зазначеної проблеми підтверджується результатами проведеного анкетування. Так, на питання, чи вистачає співробітникам органів внутрішніх справ спеціальних знань при виявленні та документуванні адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності, 37% опитаних респондентів відповіли, що таких знань їм не вистачає, а 13% не змогли відповісти однозначно (див. Додаток Г).

У зв'язку з цим пропонується разом з вивченням вже запроваджених спецкурсів – „Фінансове право”, „Податкове право”, „Економіка підприємства”, „Основи боротьби зі злочинами у сфері економіки” тощо, на факультетах економічної безпеки у вищих навчальних закладах системи МВС України ввести у програму навчання такі спецкурси, як „Право інтелектуальної власності”, „Діяльність органів внутрішніх справ щодо захисту права інтелектуальної власності”, ґрунтуючись на тому, що у складі підрозділів ДСБЕЗ МВС України створені відділи по боротьбі з правопорушеннями в сфері інтелектуальної власності [132; п. 2, абз. 10], які потребують кваліфікованих фахівців.

Причиною вчинення порушення права інтелектуальної власності є низька правова культура особи, яка його вчинює, і поведінка потерпілої особи. У першому випадку це призводить до неналежного виконання своїх обов'язків, порушення прав суб'єктів інтелектуальної власності; у другому – до незнання механізмів і засобів захисту своїх прав, що робить її потенційним потерпілим у справах про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності. У зв'язку з цим пропонуємо розробити пам'ятки з рекомендаціями про основні засоби захисту цих прав, інформацією про стан злочинності у цій сфері в регіоні, державі, світі. На наш погляд, такі буклети слід роздавати при видачі свідоцтва на право інтелектуальної власності, а також членам спілки письменників України,

спілки художників України, у редакціях, в інших установах такого типу та на підприємствах, установах, організаціях всіх форм власності.

Залишається актуальною проблема лояльного ставлення населення до адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності, що впливає на розвиток латентності даного виду адміністративних правопорушень і продовження здійснення винними особами протиправної діяльності. Суспільна шкідливість вказаних діянь навіть не оцінюється у повному обсязі, аж доки не виникає безпосередня загроза щодо тотального пошкодження та/або перекручення та/або знищення інформації і винесення її у загальний доступ, та інші шкідливі наслідки. Проте коли вона виникає, це створює і скандали, і загрозу безпеки держави [41, с. 92].

На нашу думку, подоланню цієї проблеми сприятиме активна пропаганда у засобах масової інформації необхідності звернення в органи внутрішніх справ для захисту права інтелектуальної власності, а також підвищення авторитету органів внутрішніх справ на позитивних прикладах притягнення до адміністративної відповідальності осіб, винних у порушенні права інтелектуальної власності.

Слід наголосити на економічних чинниках, серед яких виокремлюють: середній і низький рівень доходів більшості населення України та водночас низькі ціни на продукцію, яка містить ознаки підробки. Низький рівень доходів населення спонукає громадян до зменшення своїх потреб за рахунок купівлі неліцензійних дисків, підроблених побутових та інших товарів, враховуючи, що ціна підробленої продукції є більш низькою, ніж ціна оригінальної. Особливо ця проблема є гострою у сучасних умовах економічної нестабільності держави.

Необхідно звернути увагу на необхідність підвищення рівня технічного забезпечення працівників органів внутрішніх справ для виявлення та документування порушень у сфері інтелектуальної власності (оснащення має бути сучасним, оскільки правопорушники застосовують переважно передові технології). На нашу думку, першочерговими кроками при

вирішенні цієї проблеми мають бути забезпечення доступу відповідних співробітників міліції до світової мережі Інтернет, а також до баз даних Державного департаменту інтелектуальної власності щодо зареєстрованих об'єктів права інтелектуальної власності.

Істотний вплив на рівень вчинення правопорушень у сфері інтелектуальної власності здійснює широке розповсюдження немагазинних форм торгівлі, зокрема, ринків, які залишаються однією з неблагополучних сфер, і де реалізується основна маса фальсифікованих товарів. На ринках, у силу їх специфіки, відбувається часта зміна торговельних підприємств, їх орендарів і, особливо, продавців. Торгівля в окремих випадках здійснюється без документів, що засвідчують їх особу, і свідоцтв про державну реєстрацію, без дозволу на тимчасове проживання, тобто випадковими людьми.

Усунувши зазначені вище обставини або хоча б зменшивши їх вплив на рівень вчинення адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності, можна стверджувати про зменшення кількості правопорушень у цій сфері, про зростання надходжень у державний і місцеві бюджети та бюджети власників права інтелектуальної власності.

Комплексне використання органами внутрішніх справ адміністративно-запобіжних заходів у сфері інтелектуальної власності, у тому числі й під час проведення оперативно-профілактичних операцій підвищує ефективність охорони права інтелектуальної власності. В ході проведення таких заходів основна увага приділяється запобіганню вчиненню злочинів у даній сфері шляхом притягнення винних осіб до адміністративної відповідальності [59, с. 218]. Так, при проведенні у 2009 р. працівниками служби боротьби з економічною злочинністю МВС України цільової оперативно-профілактичної операції «Інтелект», що спрямована на перевірку дотримання законодавства у зазначеній сфері суб'єктами господарювання, було складено 1695 протоколів про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності.

Територіальні підрозділи МВС України також активно реалізують завдання операції. Так, у 2008р. під час проведення оперативно-профілактичної операції «Інтелект» у Сумській області складено 43 протоколи про адміністративні правопорушення [171], що складає 52 % від загальної кількості виявлених адміністративних правопорушень у цій сфері в області у 2008р. (82 адміністративних правопорушення [74]). У цьому ж році під час проведення оперативно-профілактичної операції «Інтелект» в Одеській області складено 57 протоколів про адміністративні правопорушення [83] у сфері інтелектуальної власності, що складає 22,5 % від загальної кількості виявлених адміністративних правопорушень у цій сфері в області у 2008р. (253 адміністративних правопорушення [74]).

Водночас позитивним є досвід поліції зарубіжних держав, які у своїй діяльності використовують такі заходи попередження злочинів та інших правопорушень:

1. Проведення роз'яснювальної роботи та інформування населення про стан злочинності і про вчинення правопорушення, основні тенденції розвитку злочинності, боротьби з нею.

2. Розповсюдження та використання різних видань, буклетів, листівок та попереджень. Такі матеріали безкоштовно надсилаються поштою за рахунок поліції громадянам за місцем проживання, роздаються в поїздах, літаках та у міському транспорті.

3. Використання технічних засобів.

4. Використання засобів масової інформації (газети, радіо, телебачення), а також кінофільмів.

5. Робота з добровільними формуваннями громадян.

6. Перевірка документів [86, с. 139-140].

Подібні заходи адміністративного запобігання застосовуються органами внутрішніх справ у сфері інтелектуальної власності, проте вони мають несистематизований поодинокий характер, а відповідно і невисоку ефективність.

Необхідно підсумувати, що адміністративно-запобіжні заходи, які застосовуються органами внутрішніх справ у сфері інтелектуальної власності, у цілому відповідають загальним засадам їх застосування. Особливістю застосування таких заходів є те, що усі вони направлені на недопущення вчинення адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності.

Другою групою заходів адміністративного примусу, які застосовуються органами внутрішніх справ у сфері захисту права інтелектуальної власності є заходи адміністративного припинення, які можуть застосовуватися ними згідно покладених Законом України „Про міліцію” завдань [134; п. 2 ст. 2].

Під заходами адміністративного припинення розуміється засноване на законі, примусове переривання (припинення) діянь, які мають ознаки адміністративного правопорушення, а в окремих випадках – і кримінально-правовий характер, спрямоване на недопущення шкідливих наслідків протиправної поведінки, забезпечення провадження у справі про адміністративне правопорушення і притягнення винного до адміністративної, а у виняткових випадках – до кримінальної відповідальності [11, с. 26; 50, с. 157].

Метою застосування міліцією заходів адміністративного припинення є: припинення порушень правових норм (адміністративних проступків, злочинів і об’єктивно протиправних діянь); створення умов для подальшого притягнення винних до відповідальності; усунення шкідливих наслідків правопорушення; запобігання вчиненню нових правопорушень; відновлення попереднього правомірного стану [69, с. 174].

Серед заходів адміністративного припинення правопорушень у сфері інтелектуальної власності І.Г. Запорожець виділяє наступні, враховуючи специфіку напрямку: вимога припинити протиправну поведінку; доставлення порушника; особистий огляд; огляд речей; вилучення речей і документів; входження на земельні ділянки, в жилі та інші приміщення

громадян; зупинка транспортних засобів; застосування заходів фізичного впливу; використання спеціальних засобів; застосування вогнепальної зброї [34, с. 28]. Вважаємо дискусійною позицію автора щодо використання у цій сфері компетентними органами спеціальних засобів та застосування ними вогнепальної зброї у процесі адміністративного припинення.

Крім названих заходів адміністративного припинення, що вживаються при захисті прав на результати інтелектуальної діяльності, Головкова О.М. виокремлює адміністративне затримання, арешт товарів і інших речей, що є знаряддям здійснення або предметами адміністративного правопорушення, припинення й анулювання ліцензії на відтворення (виготовлення примірників) аудіовізуальних творів і фонограм на будь-яких видах носіїв, припинення діяльності громадських об'єднань, знищення конфіскованих контрафактних примірників творів чи фонограм тощо [23, с. 297]. Такий підхід до визначення заходів адміністративного припинення у сфері інтелектуальної власності перевищує повноваження органів внутрішніх справ у цьому напрямку.

Проаналізувавши нормативно-правові акти у сфері інтелектуальної власності, дослідивши практику їх реалізації, результати опитування працівників органів внутрішніх справ, ми прийшли до висновку, що здійснюючи адміністративне припинення правопорушень у сфері інтелектуальної власності, уповноважені особи органів внутрішніх справ можуть застосовувати такі заходи: здійснення планових та позапланових перевірок суб'єктів господарювання; вимога припинити протиправну поведінку; доставлення порушника; адміністративне затримання, особистий огляд; огляд речей; вилучення речей і документів; входження на земельні ділянки, у житлові та інші приміщення громадян; зупинка транспортних засобів; вжиття заходів фізичного впливу.

Планові та позапланові (раптові) перевірки суб'єктів господарювання органів внутрішніх справ можуть здійснювати самостійно або разом з державним інспектором з питань інтелектуальної власності.

Проведення планових перевірок узгоджується з самим суб'єктом господарювання, який планується перевірити, місцевими органами виконавчої влади та іншими зацікавленими особами. Позапланові (раптові) перевірки проводяться без попереднього повідомлення суб'єкта господарювання. Перевірки проводяться обов'язково у присутності керівника суб'єкта господарювання або особи, яка його заміщує. Під час проведення таких перевірок найчастіше відбувається витребування необхідних документів, які у подальшому можуть бути визнані доказами у справі, з метою виявлення та припинення адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності.

Так, працівниками УМВС України у Сумській області у 2008р. у ході проведення операції «Інтелект» було перевірено 184 об'єкта підприємницької діяльності. Порушено 5 кримінальних справ за ст.176 «Порушення авторського права і суміжних прав» Кримінального Кодексу України та за ст. 216 «Незаконне виготовлення, підроблення, використання або збут незаконно виготовлених, одержаних чи підроблених марок акцизного збору чи контрольних марок» КК України. Складено 43 адміністративних протоколів. Викрито один канал надходження контрафактної продукції. Було вилучено 974 незаконно виготовлених товарів на суму 22720 гривень. З них 13 аудіокасет, 126 відеокасет та 835 компакт-дисків. [35].

Проведення перевірок рекомендовано проводити шляхом здійснення рейдів. Заходи будуть виправданими, якщо вивчення криміногенної обстановки вказує на поширення фактів розповсюдження немаркованої продукції на території, що обслуговується. У цьому випадку рейд доцільно проводити стосовно підприємств торгівлі однієї фірми (підприємця), що дасть можливість виявити оптові склади, постачальників та виробників або більш цілеспрямовано документувати їх протиправну діяльність.

Елементи планування та проведення рейдів повинні здійснювати на підставі існуючої практики:

1. Визначити приблизну кількість підприємств торгівлі (торгових точок), які здійснюють розповсюдження немаркованої продукції на визначеній території.

2. Визначити кількість працівників міліції необхідних для проведення запланованих заходів.

3. Передбачити участь у перевітках представників громадськості.

4. Визначити розміщення сил і засобів.

5. Забезпечити необхідним пакетом документів (бланки актів контрольної закупки, акти огляду та вилучення, пояснення, паперові смужки (стрічки) для опечатування продукції, що вилучається, з відбитками печатки підрозділу, прозора липка стрічка, копіювальний папір, і т.д.). При проведенні широкомасштабних заходів доцільно розробити для кожної групи план-схему місця розташування торгових точок, на яких розповсюджується немаркована продукція, та підходів до них.

6. Підготувати місця зберігання вилученої продукції та автотранспорт для її перевезення.

7. Провести інструктаж учасників заходу, роз'яснити мету і задачі кожного, вимоги дотримання законності при його проведенні [81, с. 73-74].

Наступним заходом адміністративного припинення у сфері інтелектуальної власності, який ми виокремлюємо, є вимога припинити протиправну поведінку передбачає дії уповноважених осіб органів внутрішніх справ, які виражаються у вимозі припинити незаконно використовувати об'єкти права інтелектуальної власності, та інші умисні порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності; припинити незаконне розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм,

відеограм, комп'ютерних програм, баз даних та інші незаконні дії, передбачені КУпАП, які порушують права інтелектуальної власності.

Крім вимоги припинити протиправну поведінку, працівник міліції може доставити порушника до міськрайліноргану з метою складання протоколу про адміністративне правопорушення у разі неможливості скласти його на місці вчинення правопорушення, якщо складення протоколу є обов'язковим. Доставлення порушника відбувається відповідно до загальних вимог, передбачених ст. 259 КУпАП [44].

Особистий огляд порушника права інтелектуальної власності і огляд речей (а саме: літературні, художні, наукові твори, звукозапис, радіо- та телепередачі, винаходи у всіх областях людської діяльності, наукові відкриття, промислові зразки, товарні знаки, знаки обслуговування, фірмові найменування та комерційні позначення, а також інші об'єкти права інтелектуальної власності) провадиться відповідно до вимог ст. 264 КУпАП [44]. Основним завданням уповноважених осіб органів внутрішніх справ під час здійснення таких заходів є збереження доказової інформації, наприклад, аудіо, відео продукції, яка немаркована контрольними марками та знаходиться в реалізації.

У свою чергу порядок вилучення речей (об'єктів права інтелектуальної власності) та документів, які підтверджують належність права інтелектуальної власності або порушення цих прав, регламентований ст. 265 КУпАП [44]. Для цього необхідно, у присутності понятих та продавця, ретельно перерахувати немарковану продукцію, упакувати її таким чином, щоб забезпечити її зберігання до передачі матеріалів справи про адміністративне правопорушення у сфері інтелектуальної власності до суду. Кожен ящик, в який упакована вилучена продукція повинен бути опечатаний паперовою смужкою з підписами понятих, особи, у якої дана продукція вилучається та працівника міліції. Факт вилучення немаркованої продукції фіксується у окремому протоколі огляду та вилучення. Під час складання протоколу вилучення речей уповноважена особа органу внутрішніх справ

має зазначити і описати кожен з вилучених об'єктів, права інтелектуальної власності на який порушені. Протокол огляду та вилучення складається у двох примірниках та підписується особою, у якої вилучається немаркована продукція, свідками та працівником міліції.

Входження на земельні ділянки, в жилі та інші приміщення громадян, а також зупинка транспортних засобів [134, п. 15 ст. 11] під час припинення адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності відбувається у випадку наявності інформації, що на цих ділянках, у приміщеннях або транспортних засобах знаходяться об'єкти права інтелектуальної власності, права на які є порушеними, також у випадках, коли є відомості про вчинення адміністративного правопорушення у сфері інтелектуальної власності, до якого причетні особи, які перебувають на цих ділянках, у приміщеннях або транспортних засобах. В інших випадках цей захід має запобіжний характер, оскільки його застосування сприяє виявленню та запобіганню правопорушенням, у тому числі і правопорушенням у сфері інтелектуальної власності.

Порядок застосування заходів фізичного впливу є загальним і регламентується нормами Закону України „Про міліцію” (ст.ст. 12, 13) [134]. Зазвичай, такі заходи не застосовуються для припинення адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності. Особи, винні у порушенні права інтелектуальної власності, часто визнають свою вину і не намагаються чинити опір.

З метою припинення адміністративного правопорушення у сфері інтелектуальної власності, коли вичерпано інші заходи впливу, встановлення особи, складання протоколу про адміністративне правопорушення у разі неможливості скласти його на місці вчинення правопорушення, якщо складення протоколу є обов'язковим, забезпечення своєчасного і правильного розгляду справ та виконання постанов по справах про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності органи внутрішніх справ мають право здійснювати адміністративне затримання

особи [44, ст. 260], про що складається протокол відповідно до вимог ст. 261 КУпАП [44]. Адміністративне затримання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення у сфері інтелектуальної власності, може тривати не більше трьох годин [44, ст. 263]. Адміністративне затримання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення у сфері інтелектуальної власності відбувається за загальними правилами, передбаченими КУпАП [44].

Досить різноманітними є заходи припинення правопорушень, які використовує поліція зарубіжних держав. Це, зокрема:

- 1) затримання і арешт правопорушника;
- 2) особистий огляд та обшук, огляд і обшук речей та документів, які мають відношення до вчиненого правопорушення;
- 3) вилучення речей та документів, які мають відношення до вчиненого правопорушення;
- 4) затримання транспортних засобів у разі вчинення правопорушень та відсторонення водіїв від керування ними;
- 5) застосування сили та спеціальних засобів і вогнепальної зброї, якщо іншими заходами правопорушення припинити неможливо [86, с. 141].

Необхідно зазначити, що, наприклад, у практиці роботи поліції США немає такого терміна, як адміністративне затримання. Саме слово затримання (detention) означає, що людина позбавляється права вільно пересуватися і може це робити тільки з волі поліцейського чи іншої офіційної особи, яка має право здійснювати затримання [86, с. 141].

Після складання протоколу та допиту правопорушник доставляється до суду, якщо дозволяють обставини [86, с. 141].

У сфері захисту права інтелектуальної власності поліція зарубіжних країн застосовує практично весь комплекс заходів адміністративного припинення, зазначених вище, з урахуванням специфіки даного напрямку роботи.

Можна зробити висновок, що загальні заходи адміністративного припинення, а відповідно і заходи адміністративного припинення у сфері захисту права інтелектуальної власності, застосовувані підрозділами міліції України та поліції зарубіжних держав, є подібними, хоча і мають деякі відмінності. Вивчення позитивного досвіду розвинених зарубіжних держав дає змогу використовувати більш ефективні методи забезпечення прав і свобод людини, якими користуються правоохоронні органи у своїй повсякденній діяльності [86, с. 146].

Слід наголосити, що вивчення системи заходів адміністративного припинення, які вживаються міліцією України у сфері інтелектуальної власності, є одним з актуальних питань застосування адміністративного примусу працівниками органів внутрішніх справ. Сьогодні для припинення адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності здебільшого застосовуються загальні заходи, оскільки розглянута проблема є малодослідженою в Україні, а практика застосування вказаних заходів є недостатньою.

Третьою групою заходів адміністративного примусу є адміністративні стягнення (адміністративна відповідальність). Органи внутрішніх справ не мають права розглядати та вирішувати справи про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності [44, ст. 221], не застосовують адміністративні стягнення за ними. Після складання протоколу про адміністративне правопорушення у цій сфері уповноважені особи органів внутрішніх справ передають матеріали про адміністративне правопорушення до місцевих судів загальної юрисдикції. Суддя визначає міру покарання за вчинене винним діяння.

У виконанні постанов про накладення адміністративного стягнення за вчинення правопорушення у сфері інтелектуальної власності органи внутрішніх справ так само участі не беруть. Якщо винна особа протягом п'ятнадцяти днів добровільно не виконає рішення суду, то відповідно до

Закону України „Про виконавче провадження” [107] державний виконавець виконує це рішення у примусовому порядку.

Таким чином, можна підсумувати, що метод адміністративного примусу широко застосовується державою в особі її органів у сфері захисту права інтелектуальної власності. Одним із основних суб’єктів застосування заходів адміністративного примусу у сфері охорони права інтелектуальної власності є органи внутрішніх справ, які здійснюють адміністративно-запобіжні заходи та заходи адміністративного припинення. В ході застосування заходів адміністративного припинення працівники органів внутрішніх справ мають зауважувати ті ознаки об’єктів права інтелектуальної власності, у яких полягає порушення цього права. Головною особливістю є те, що за чинним законодавством уповноважені особи органів внутрішніх справ у сфері захисту права інтелектуальної власності не можуть застосовувати до винних третю групу заходів адміністративного примусу – адміністративні стягнення.

2.4. Удосконалення адміністративно-юрисдикційної діяльності органів внутрішніх справ у сфері захисту права інтелектуальної власності

Процеси, що відбуваються в Україні, багато в чому є складними і неоднозначними, настійно потребують реформування усіх галузей вітчизняного права для досягнення його головної мети – забезпечення прав і свобод людини і громадянина, підвищення добробуту та економічної незалежності держави [160, с. 1]. Однією з важливих ділянок такого реформування є діяльність органів внутрішніх справ, зокрема адміністративно-юрисдикційної діяльність органів внутрішніх справ у сфері захисту права інтелектуальної власності, яка перебуває на етапі свого становлення та трансформації. Серед основних векторів вдосконалення

адміністративно-юрисдикційної діяльності органів внутрішніх справ у сфері захисту права інтелектуальної власності можна виділити три основні:

- 1) вдосконалення нормативної бази, яка регулює діяльність органів внутрішніх справ шляхом розширення адміністративно-юрисдикційних повноважень цих органів у нормах КУпАП;
- 2) виокремлення основних напрямків взаємодії між окремими підрозділами органів внутрішніх справ, а також органів внутрішніх справ з іншими суб'єктами адміністративної юрисдикції у сфері інтелектуальної власності;
- 3) використання позитивного зарубіжного досвіду для вдосконалення адміністративно-юрисдикційної діяльності органів внутрішніх справ у сфері захисту права інтелектуальної власності.

Кожен із цих напрямків розвитку складає значну частину адміністративної діяльності органів внутрішніх справ і заслуговує на увагу та більш детальне дослідження.

Проаналізувавши статистичну інформацію, надану Департаментом інформаційних технологій МВС України та Державною судовою адміністрацією України щодо виявлених адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності та розглянутих місцевими судами України справ про такі правопорушення, нами зроблено висновок, що реалізуючи свої повноваження, за останні три роки органи внутрішніх справ виявляють до 85 % правопорушень від загальної кількості адміністративних правопорушень у цій сфері, розглянутих судами [73; 74; 76].

У 80,5 % направлених органами внутрішніх справ до місцевих судів справ про такі правопорушення прийнято рішення про притягнення особи до адміністративної відповідальності. Водночас у 10 % випадків судами прийнято рішення про закриття справи у зв'язку із закінченням строків накладення адміністративного стягнення, а у 9,5 % – про закриття справи за іншими обставинами (передача матеріалів справи на розгляд громадської організації або трудового колективу, звільнення від адміністративної

відповідальності при малозначності правопорушення, передача справи прокурору, органу досудового слідства або дізнання, відсутність події і складу адміністративного правопорушення) [76]. Таким чином, підтверджується недосконалість механізму притягнення осіб до адміністративної відповідальності за порушення права інтелектуальної власності місцевими судами, а вочевидь, і необхідність удосконалення норм КУпАП.

Відповідно, ми пропонуємо розширити адміністративно-юрисдикційні повноваження органів внутрішніх справ шляхом надання їм права розгляду відповідних справ, для чого необхідно внести відповідні зміни до ст. 222 КУпАП [44], а саме доповнити ч. 1 та п. 1 ч. 2 ст. 222 КУпАП словами «... статті 51-2 ... 164-3, 164-6, 164-7, 164-9», тим самим фактично запровадити альтернативну підвідомчість згаданої категорії справ.

Висловлена пропозиція підтверджується також наступним.

Залежно від особливостей суб'єкта застосування заходів примусового характеру до правопорушника розрізняють дві основні форми захисту права – юрисдикційну і неюрисдикційну. Юрисдикційну форму захисту прав людини поділяють на судову та несудову (адміністративну і громадську), нотаріальну форму захисту [87, с. 256]. Враховуючи, що суть адміністративної відповідальності полягає у позасудовому її характері [79, с. 11], цілком логічним є висловлена пропозиція щодо надання права розгляду справ про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності посадовим особам органів внутрішніх справ.

Крім того, більшість дій щодо доведення вини правопорушника посадова особа органів внутрішніх справ здійснює самостійно на початковій стадії провадження. Це свідчить про глибоке ознайомлення співробітника органів внутрішніх справ з матеріалами справи і може лише сприяти забезпеченню своєчасного, всебічного, повного і об'єктивного з'ясування обставин справи та вирішення її в точній відповідності до закону. Разом з тим, процедура притягнення до адміністративної відповідальності у

судовому порядку є більш тривалою, оскільки потребує застосування державою додаткових сил і засобів. Проте одним із основних принципів адміністративно-юрисдикційної діяльності є оперативність [87, с. 310], забезпечити який, на наш погляд, можна шляхом реалізації вказаної вище пропозиції.

Матеріальна шкода, завдана окремим адміністративним правопорушенням у цій сфері є незначною (менше двадцяти неоподатковуваних мінімуми доходів громадян, інакше за аналогічні склади настає кримінальна відповідальність [66]), а після проведення експертизи об'єктів інтелектуальної власності шкода, завдана порушником, є визначеною. Тому вирішення справи про адміністративне правопорушення у сфері інтелектуальної власності не вимагає від посадових осіб органів внутрішніх справ застосування додаткових знань щодо розмежування адміністративної та кримінальної відповідальності за порушення вказаного права, а також щодо розміру відшкодовуваних збитків.

За умови визнання правопорушником своєї вини, не заперечення його проти накладення стягнення та підтвердження цього факту доказами по справі факт вчинення адміністративного правопорушення у сфері інтелектуальної власності стає явним. За таких обставин розгляд справи про адміністративне правопорушення у зазначеній сфері у суді видається зайвим і підтверджує можливість її вирішення у позасудовому порядку посадовими особами органів внутрішніх справ.

У ході проведення дослідження висловлена позиція була підтримана 52% про анкетованих нами співробітників органів внутрішніх справ, які безпосередньо виявляють такі правопорушення та збирають матеріали для направлення у місцевий суд. Вони підтвердили, що передача права розгляду справ про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності від місцевих судів до органів внутрішніх справ вплине позитивно на рівень захисту цього права (див. Додаток Г).

Враховуючи вище викладене, ми пропонуємо ч. 1 ст. 222 КУпАП викласти у такій редакції:

„Органи внутрішніх справ (міліція) розглядають справи про такі адміністративні правопорушення: про порушення громадського порядку, за порушення права інтелектуальної власності, правил паспортної системи, правил дорожнього руху, правил, що забезпечують безпеку руху транспорту, правил користування засобами транспорту, правил, спрямованих на забезпечення схоронності вантажів на транспорті, а також про незаконний відпуск і незаконне придбання бензину або інших паливно-мастильних матеріалів (частина перша статті 44, статті 51-2, статті 80 і 81 (в частині перевищення нормативів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах транспортних засобів), частина друга статті 106-1, частини перша, друга, третя і четверта статті 109, статті 110, 111, частина третя статті 114, частина перша статті 115, стаття 116-2, частина друга статті 117, частини перша і друга статті 119, частини перша, друга, четверта і п'ята статті 121, статті 121-1, 121-2, частини перша і друга статті 122, частини перша і друга статті 123, статті 124-1 - 126, частини перша, друга і третя статті 127, частина перша статті 127-1, статті 128-129, частини перша, друга та п'ята статті 133, стаття 133-1, частина друга статті 135, стаття 136 (за винятком порушень на автомобільному транспорті), стаття 137, частини перша, друга і третя статті 140, статті 161, 164-3, 164-4, 164-6, 164-7, 164-9, 173, статтею 175-1 (за винятком порушень, вчинених у місцях, заборонених рішенням відповідної сільської, селищної, міської ради), статтями 176, 177, частини перша і друга статті 178, статті 189-2, 192, 194, 195, статті 197-201)”.

А також п. 1 ч. 2 ст. 222 КУпАП викласти у такій редакції:

„Від імені органів внутрішніх справ (міліції) розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право:

- за адміністративні правопорушення, передбачені частиною першою статті 44, статтею 51-2, частиною другою статті 106-1, частинами

першою, другою, третьою і четвертою статті 109, статтями 110, 111, частиною третьою статті 114, частиною першою статті 115, статтею 116-2, частиною другою статті 117, частинами першою і другою статті 119, частинами першою, другою і п'ятою статті 133, частиною другою статті 135, статтею 136 (за винятком порушень на автомобільному транспорті), статтями 137, 161, статтями 164-3, 164-4, 164-6, 164-7, 164-9, 173, статтею 203 цього Кодексу, - начальники органів внутрішніх справ та їх заступники, а статтею 175-1 (за винятком порушень, вчинених у місцях, заборонених рішенням відповідної сільської, селищної, міської ради), статтями 176, 177, частинами першою і другою статті 178, статтями 189-2, 192, 194, 195, 197-201 цього Кодексу - начальники або заступники начальників районних, міських, районних у містах відділів (управлінь) внутрішніх справ”.

Санкціями, які застосовуються до правопорушників у сфері інтелектуальної власності, є штраф і конфіскація: предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення. Штраф можуть накладати посадові особи органів внутрішніх справ у позасудовому провадженні [61, с. 130]. Конфіскація предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення, полягає у примусовій безоплатній передачі цього предмета у власність держави за рішенням суду (ч. 1 ст. 29 КУпАП [44]). Відповідно, на відміну від судових органів, органи внутрішніх справ не зможуть застосовувати такий вид адміністративного стягнення, як конфіскація.

Такі зміни сприятимуть більш ефективному застосуванню норм адміністративного законодавства у сфері інтелектуальної власності, а також матимуть позитивний результат у процесі захисту права інтелектуальної власності. Звичайно, може виникнути ряд проблем із впровадженням такої практики (факти корупції посадових осіб органів внутрішніх справ, зберігання конфіскованих предметів тощо), проте це не причина, щоб не застосовувати адміністративну відповідальність в її традиційному вигляді.

Другим вектором вдосконалення адміністративно-юрисдикційної діяльності органів внутрішніх справ у сфері захисту права інтелектуальної власності ми визначили виокремлення основних напрямків взаємодії між окремими підрозділами органів внутрішніх справ, а також органами внутрішніх справ та іншими суб'єктами адміністративної юрисдикції у сфері інтелектуальної власності.

Роль окремих суб'єктів у сфері захисту права інтелектуальної власності є неоднаковою, що обумовлюється відмінністю функцій, компетенцією, відомчою приналежністю, форм, методів, умов роботи, а також наявністю сил і засобів, якими ці суб'єкти наділені. Для координації їх діяльності по забезпеченню охорони права інтелектуальної власності можна виділити принципи, напрямки та форми взаємодії [179, с. 139].

Координація діяльності суб'єктів адміністративної юрисдикції у сфері захисту права інтелектуальної власності відбувається на основі додержання принципів законності; рівності всіх учасників координаційної діяльності; самостійності кожного суб'єкта в межах наданих йому законодавством повноважень при виконанні узгоджених рішень і проведенні заходів; гласності у тій мірі, в якій вона не суперечить законодавству про захист прав і свобод людини і громадянина, про державну таємницю; відповідальності керівника кожного суб'єкта адміністративної юрисдикції за виконання узгоджених рішень [179, с. 140].

Проаналізувавши досвід роботи органів внутрішніх справ щодо захисту права інтелектуальної власності, можна зробити висновок, що основним суб'єктом такого захисту є органи внутрішніх справ (див. Додаток Д) в особі ДСБЕЗ МВС України. Так, Комунарський районний суд м. Запоріжжя розглянув справу про адміністративне правопорушення № 3-2367/08 [175] за ч. 1 ст. 51² КУпАП відносно громадянина П., який 11.10.2008р. об 11 год. 47 хв. в аптеці ПП «Кассія», яка знаходиться за адресою Х., була здійснена реалізація засобу для схуднення «Li Da» з незаконним використанням промислового зразка – розгортки упаковки для

профілактичного засобу для схуднення «Li Da», захищеного патентом № 16322 від 10.04.2008р., промислового зразка – упаковки для капсул для схуднення «Li Da», захищеного патентом № 16690 від 26.05.2008р., виключне право на використання яких належить ТОВ «ДВС-Україна». Протокол про адміністративне правопорушення склав оперуповноважений УДСБЕЗ ГУМВС України в Запорізькій області. Крім того, оперуповноважений склав рапорт, акт контрольної закупки, протокол огляду та вилучення, пояснення винної особи та свідків, представив таблиці основних характеристик відмінностей оригінальної продукції від закупленої продукції невідомого походження і речові докази.

Безумовно, здійснення покладених на підрозділи МВС України завдань у сфері захисту права інтелектуальної власності відбувається більш оперативно та ефективно у процесі взаємодії зазначених підрозділів з іншими державними та недержавними організаціями. Інструкція МВС України „Про взаємодію правоохоронних та інших державних органів України у боротьбі із злочинністю” від 10.08.1994р. № 4348 [105] визначає основні напрямки такої взаємодії, одним з яких є виявлення, припинення правопорушень.

На жаль, сьогодні працівники органів внутрішніх справ не достатньо зрозуміли позитивні боки взаємодії і тому не застосовують або рідко застосовують такі заходи у своїй практичній діяльності. Так, у процесі дослідження нами було проведено анкетування працівників органів внутрішніх справ Запорізької, Дніпропетровської, Кіровоградської, Київської, Полтавської, Тернопільської областей, які безпосередньо виявляють адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності та збирають за ними матеріали. На питання, з ким найчастіше взаємодіє Ваш підрозділ у сфері захисту права інтелектуальної власності, 40% респондентів відповіли, що їх підрозділ ні з ким не взаємодіє. Водночас, 41% опитаних зазначили, що найчастіше взаємодіють з підприємствами, установами, організаціями всіх форм власності, а 18% – з державними інспекторами з питань інтелектуальної власності (див Додаток Г). З числа

тих, хто здійснює взаємодію з різними державними та недержавними організаціями, 51,5% респондентів вважають, що така взаємодія є ефективною, 18% – неефективною, а 30,5% опитаних не можуть однозначно сказати про результати взаємодії (див Додаток Г). Серед напрямків, за якими відбувається така взаємодія, виділяють взаємодію при виявленні фактів порушення права інтелектуальної власності (54% респондентів), обмін інформацією про порушення права інтелектуальної власності (21% респондентів), спільні планові перевірки підприємств, установ, організацій всіх форм власності (22,5% респондентів) (див Додаток Г). Результати проведеного анкетування свідчать про відсутність практики ефективної взаємодії органів внутрішніх справ з різними державними та недержавними організаціями у сфері захисту права інтелектуальної власності, про відсутність необхідних теоретичних знань щодо основних напрямків такої взаємодії, а також про невміння раціонально здійснювати заходи, направлені на взаємодію, і максимально ефективно застосовувати її результати.

Відповідно, існує необхідність у даній роботі висвітлити положення щодо основних напрямків діяльності органів внутрішніх справ по взаємодії з різними державними та недержавними організаціями України у сфері адміністративно-правового захисту права інтелектуальної власності.

У ході дослідження нами були вивчені матеріали справ про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності, аналіз яких доводить, що не тільки підрозділи ДСБЕЗ МВС України, а й служба дільничних інспекторів міліції активно працює у сфері адміністративно-правового захисту права інтелектуальної власності. Так, Кіровський суд м. Дніпропетровська розглянув адміністративну справу № 3-2563/08 [173] за ч. 1 ст. 164⁹ КУпАП відносно громадянина М., 1987р.н., який 11.01.2008р. о 12 год. 30 хв. у торговельному павільйоні, розташованому на станції метро „Вокзальна” по вул. Вокзальній, 1, реалізовував DVD диски, упаковки яких не марковані контрольними марками. Протокол про адміністративне правопорушення відносно громадянина М. склав дільничний інспектор

міліції Кіровського РВ ДМУ УМВС України в Дніпропетровській області. Крім цього, дільничний інспектор міліції склав протокол огляду та вилучення речей, а також відібрав пояснення від особи, винної у вчиненні адміністративного правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 164⁹ КУпАП. Визначимо спочатку роль цієї служби у сфері адміністративно-правового захисту права інтелектуальної власності, а потім основні напрямки її взаємодії із ДСБЕЗ.

Діяльність дільничних інспекторів міліції, на відміну від працівників інших служб, є багатофункціональною і забезпечує у визначеному обсязі всі напрямки і види адміністративної та іншої діяльності міліції. Цим обумовлене їх особливе місце, роль і значення у вирішенні завдань органів внутрішніх справ. Дільничний інспектор міліції є повноправним представником органів внутрішніх справ на адміністративній дільниці.

Особи, які вчинили адміністративне порушення права інтелектуальної власності, діють на певній території, яка одночасно є адміністративною одиницею дільничного інспектора міліції. У свою чергу, дільничний інспектор міліції – це посадова особа органів внутрішніх справ, яка безпосередньо володіє інформацією про діяльність підприємств, установ, організацій усіх форм власності, посадових осіб і окремих громадян, у тому числі щодо порушення ними права інтелектуальної власності, і може оперативно зреагувати на такі дії.

Крім того, дільничного інспектора міліції знають практично всі мешканці дільниці, знають засоби зв'язку з ним (телефони, e-mail, дні та години прийому громадян тощо). Тому до нього частіше звертаються особи, право інтелектуальної власності яких порушено, або які мають інформацію про такі порушення.

Отже, служба дільничних інспекторів міліції є однією з первинних ланок у процесі виявлення і припинення адміністративних правопорушень, у тому числі у сфері інтелектуальної власності. Дільничні інспектори міліції є

посадовими особами міліції, уповноважені здійснювати заходи щодо попередження адміністративних правопорушень, проведення індивідуально-профілактичної роботи з особами, схильними до їх вчинення, заходи адміністративного примусу, здійснювати взаємодію з оперуповноваженими підрозділів ДСБЕЗ тощо. Зокрема вони наділені повноваженнями щодо виявлення та припинення адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності, які закріплені у нормах КУпАП [44], Законі України „Про міліцію” [134], Наказі МВС України „Про затвердження Положення про службу дільничних інспекторів міліції в системі Міністерства внутрішніх справ України” [125] та інших законодавчих актах [64, с. 53].

Здійснюючи взаємодію, служба дільничних інспекторів міліції та ДСБЕЗ працюють в основному за напрямком обміну інформацією. Дільничні інспектори міліції надають необхідну допомогу оперуповноваженим ДСБЕЗ на території свого обслуговування. Оперуповноважені ДСБЕЗ надають правову допомогу у сфері захисту права інтелектуальної власності, щодо правильного оформлення матеріалів адміністративної справи у цій сфері. Під час спільної діяльності працівники зазначених підрозділів також здійснюють взаємний обмін досвідом, практичними напрацюваннями у сфері захисту права інтелектуальної власності. Крім того, дільничні інспектори міліції надають посильну допомогу співробітникам ДСБЕЗ у процесі збору доказів по справі, їх документуванні, в організації зберігання доказів.

Дільничні інспектори міліції спільно з оперуповноваженим ДСБЕЗ можуть планувати здійснення заходів запобігання та припинення адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності. Крім того, проведення спільних планових та позапланових перевірок суб'єктів господарювання сприяє вчасному виявленню та припиненню адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності, а також притягненню винних осіб до адміністративної відповідальності.

У своїй діяльності органи внутрішніх справ взаємодіють і з іншими суб'єктами адміністративно-правового захисту права інтелектуальної власності. Достатньо часто уповноважені на те особи органів внутрішніх справ під час виконання своїх повноважень здійснюють взаємодію зі спеціально створеними у 2002р. державними інспекторами з питань інтелектуальної власності, які є посадовими особами Державного департаменту інтелектуальної власності [135] (18% опитаних працівників органів внутрішніх справ підтвердили, що у сфері захисту права інтелектуальної власності взаємодіють з державним інспектором з питань інтелектуальної власності (див. Додаток Г). Такі інспектори у межах своєї компетенції вирішують питання, що стосуються забезпечення захисту права інтелектуальної власності та контролю за дотриманням норм законодавства у цій сфері. Обов'язок взаємодіяти з контролюючими та правоохоронними органами, зокрема органами внутрішніх справ, покладений на державних інспекторів з питань інтелектуальної власності згідно з Постановою Кабінету Міністрів України „Про затвердження положення про державного інспектора з питань інтелектуальної власності Державного департаменту інтелектуальної власності” [127], проте, за якими напрямками необхідно здійснювати таку взаємодію, не зазначено у жодному нормативно-правовому акті України.

У 2003р. з метою активізації боротьби з незаконним виробництвом, розповсюдженням і реалізацією аудіо- і відеопродукції, компакт-дисків та інших об'єктів інтелектуальної власності Міністерство освіти та науки України, МВС України, Служба безпеки України, Державна податкова адміністрація України, Генеральна прокуратура України, Міністерство культури та мистецтв України, Державний комітет України з питань регуляторної політики та підприємництва, Державна митна служба України затвердили Програму скоординованих дій правоохоронних та контролюючих органів по боротьбі з незаконним виробництвом, розповсюдженням і реалізацією аудіо- і відеопродукції, компакт-дисків та інших об'єктів

інтелектуальної власності [129]. Відповідно до цієї Програми основними напрямками співробітництва правоохоронних та контролюючих органів (у тому числі досліджуваних нами органів внутрішніх справ та державних інспекторів з питань інтелектуальної власності) у боротьбі з правопорушеннями у сфері інтелектуальної власності є [129]:

1. Удосконалення нормативно-правової бази у сфері виробництва, розповсюдження і реалізації аудіо- і відеопродукції, компакт-дисків та інших об'єктів інтелектуальної власності.

2. Забезпечення ефективного функціонування інфраструктури, необхідної для реалізації державної політики у сфері захисту права інтелектуальної власності.

3. Кадрове та інформаційне забезпечення охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності.

Відповідно, державні інспектори з питань інтелектуальної власності та органи внутрішніх справ здійснюють взаємодію у межах захисту права інтелектуальної власності від протиправних посягань шляхом запобігання адміністративним правопорушенням у сфері інтелектуальної власності та їх припинення.

Так, державні інспектори з питань інтелектуальної власності та відповідні підрозділи органів внутрішніх справ здійснюють щомісячний обмін кількісними та якісними показниками щодо виявлених адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності, осіб, які їх вчинили, кількість переданих до суду справ про такі правопорушення, координуючи при цьому свою діяльність. Тобто відбувається взаємний обмін інформацією про факти порушення права інтелектуальної власності.

Також державні інспектори з питань інтелектуальної власності надають органам внутрішніх справ інформацію щодо суб'єктів, право інтелектуальної власності яких порушено (оскільки інформація про них зберігається у Державному департаменті інтелектуальної власності, структурним елементом якого державні інспектори з питань інтелектуальної

власності є); щодо проведення експертизи з оцінки об'єктів права інтелектуальної власності (оскільки експертні установи у сфері інтелектуальної власності є структурними елементами Державному департаменті інтелектуальної власності, як і державні інспектори з питань інтелектуальної власності) тощо.

Крім цього, державні інспектори з питань інтелектуальної власності відповідно до покладених на них завдань проводять планові та позапланові перевірки суб'єктів господарювання у процесі використання об'єктів права інтелектуальної власності, зокрема розповсюдження, прокату, зберігання, переміщення примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних та виробництва дисків і матриць, а також використання експорту та імпорту обладнання і сировини для їх вироблення та у разі публічного і повторного виконання, сповіщення, демонстрації або використання іншим способом об'єктів авторського права і суміжних прав [127, підпункт 8 пункту 7]. Водночас вони мають право з метою припинення виявлених порушень законодавства з питань інтелектуальної власності та виробництва, експорту, імпорту дисків залучати в установленому порядку до проведення перевірок представників контролюючих та правоохоронних органів (у тому числі співробітників органів внутрішніх справ), представників суб'єктів авторського права і/або суміжних прав або уповноважених ними осіб, а також експертів з питань інтелектуальної власності [127, підпункт 10 пункту 8].

Позапланові (раптові) перевірки державні інспектори з питань інтелектуальної власності можуть проводити без попереднього повідомлення суб'єкта господарювання за дорученням органів внутрішніх справ [127, абзац 6 пункту 12]. Метою будь-якої перевірки є контроль за дотриманням суб'єктами господарювання права інтелектуальної власності. Часто результатом проведення таких перевірок є виявлення адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності. Так, лише у 2006р. державними інспекторами з питань інтелектуальної власності проведено 875

перевірок суб'єктів господарювання. За результатами перевірок складено 384 протоколи про адміністративні правопорушення. Вилучено контрафактної продукції на суму понад 7 600 000 грн. За матеріалами спеціальних перевірок за участю працівників МВС, СБУ та податкової міліції порушено 143 кримінальні справи [36, с. 198-199]. Якщо згадані державні інспектори виявляють порушення законодавства з питань інтелектуальної власності, що містять ознаки злочину, вони повинні негайно повідомити про це відповідні правоохоронні органи [127, абзац 1 пункту 9], зокрема відповідні підрозділи органів внутрішніх справ.

Державні інспектори з питань інтелектуальної власності та органи внутрішніх справ мають право проводити огляд та вилучати у суб'єктів господарювання з метою вивчення на необхідний строк, але не більш як 30 днів, об'єкти права інтелектуальної власності у разі, коли є обґрунтована підстава підозрювати вчинення порушення вимог законодавства у сфері інтелектуальної власності [44, ст.ст. 264, 265; 135, підпункт 3 пункту 8; 134, пункт 6 ст. 11]. У разі проведення огляду та вилучення продукції, до складу якої входять об'єкти права інтелектуальної власності, зокрема примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних, що виробляються, розповсюджуються, надаються в прокат, зберігаються, використовуються або переміщуються з порушенням вимог законодавства, та вилучення відповідних документів складати протокол або робити відповідний запис у протоколі про адміністративне правопорушення [44, ст.ст. 264, 265; 135, абзац 4 пункту 9], а у разі закупівлі (у тому числі контрафактної продукції) - акт закупівлі [127, абзац 4 пункту 9]. Державні інспектори з питань інтелектуальної власності надають допомогу органам внутрішніх справ, організовуючи за взаємною домовленістю та домовленістю з органами виконавчої влади зберігання вилучених об'єктів права інтелектуальної власності.

У разі виявлення ознак адміністративного правопорушення за статтями 51², 164⁹ КУпАП і державні інспектори з питань інтелектуальної

власності, і уповноважені особи органів внутрішніх справ уповноважені складати протокол про адміністративне правопорушення та передавати його на розгляд до суду [127, абзац 3 пункту 9; 134, пункт 7 ст. 11; 44, п. 1 ч. 1 ст. 255]. Наприклад, Кіровський районний суд м. Дніпропетровська розглянув справу № 3-3515/08 за ч. 1 ст. 164⁹ КУпАП, матеріали за якою (протокол про адміністративне правопорушення, акт перевірки, акт закупки, протокол огляду та вилучення, пояснення винної особи, свідків, а також речові докази) були зібрані та передані державним інспектором з питань інтелектуальної власності [174].

Активна співпраця органів внутрішніх справ та державних інспекторів з питань інтелектуальної власності дає позитивні результати. Так, у ході спільних дій працівниками МВС України та згаданими державними інспекторами щодо запобігання порушенню прав інтелектуальної власності на регіональному рівні протягом 2005р. складено та направлено до суду 4,8 тис. протоколів про адміністративні правопорушення (в основному за статтями 51² „Порушення прав на об’єкт права інтелектуальної власності”, 164⁹ „Незаконне розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп’ютерних програм, баз даних” КУпАП), надано більше ніж 70 приписів про усунення виявлених недоліків у роботі суб’єктів господарювання, пов’язаної з дотриманням прав інтелектуальної власності, вилучено та знищено контрафактної продукції більше, ніж на 20 млн. грн. Підрозділами МВС України у 2005р. виявлено 483, що стосуються порушення зазначених прав, зокрема 298 злочин за фактом порушення авторського права і суміжних прав (згідно зі ст. 176 Кримінального кодексу України), 115 – за фактами незаконного обігу дисків для лазерних систем зчитування (відповідно до ст. 203¹ Кримінального кодексу України), 50 – за фактами незаконного використання знаків для товарів і послуг (згідно із ст. 229 Кримінального кодексу України), закінчено розслідування та направлено до суду 138 кримінальні справи з обвинувальними висновками [36, с. 157-158; 132].

У 2006р. складено та направлено до суду 5,3 тис. протоколів про адміністративні правопорушення (за статтями 51² та 164⁹ КУпАП), надано більше ніж 90 приписів про усунення виявлених недоліків у роботі суб'єктів господарювання, пов'язаної з дотриманням прав інтелектуальної власності, вилучено та знищено контрафактної продукції більше, ніж на 29 млн. грн.. Підрозділами МВС України у 2006р. виявлено 812 злочинів, що стосуються порушення зазначених прав, зокрема 271 злочин за фактом порушення авторського права і суміжних прав (згідно зі ст. 176 Кримінального кодексу України), 471 – за фактами незаконного обігу дисків для лазерних систем зчитування (відповідно до ст. 203¹ Кримінального кодексу України), 51 – за фактами незаконного використання знаків для товарів і послуг (згідно із ст. 229 Кримінального кодексу України), закінчено розслідування та направлено до суду 462 кримінальні справи з обвинувальними висновками. Припинено діяльність 92 „підпільних” цехів, які виробляли контрафактну продукцію, у тому числі 48 цехів з виробництва піратської аудіо-відеопродукції та 44 цехи з виробництва фальсифікованої продукції з незаконним використанням знаків для товарів і послуг [36, с. 158; 132].

Найбільш проблемними з точки зору захисту прав інтелектуальної власності залишаються області, в яких відсутні державні інспектори, а саме: Вінницька, Волинська, Закарпатська, Полтавська, Сумська, Херсонська, Чернівецька, Черкаська та м. Севастополь [36, с. 158; 132].

Підсумовуючи викладене, необхідно сказати, що взаємодія органів внутрішніх справ та державних інспекторів з питань інтелектуальної власності у сфері захисту права інтелектуальної власності відбувається під час виявлення адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності та застосування до винних осіб заходів адміністративного примусу (заходів адміністративного запобігання та адміністративного припинення) [60, с. 134]. Результати цієї взаємодії сприяють покращенню боротьби з правопорушеннями у сфері інтелектуальної власності на території України шляхом притягнення винних осіб до адміністративної відповідальності, що є

водночас профілактикою злочинів у цій сфері, а також дозволяють таким суб'єктам накопичувати позитивний досвід у сфері захисту права інтелектуальної власності. Водночас, з розвитком технологій у суспільстві розширюється коло повноважень органів внутрішніх справ, відповідно збільшується кількість напрямків взаємодії цих суб'єктів. Тому питання взаємодії органів внутрішніх справ та державних інспекторів з питань інтелектуальної власності залишається актуальним і потребує подальшого дослідження.

Здійснюючи адміністративно-юрисдикційну діяльність щодо захисту права інтелектуальної власності, органи внутрішніх справ безпосередньо співпрацюють із суддями районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів. Така взаємодія відбувається під час передачі протоколу про адміністративне правопорушення у сфері інтелектуальної власності та інших матеріалів адміністративної справи уповноваженими посадовими особами органів внутрішніх справ до суду, який наділений правом розглядати такі справи і виносити рішення по них [44, ст. 221].

У справі про адміністративне правопорушення у сфері інтелектуальної власності суд виносить одну з таких постанов [44, ст. 284]:

- про накладення адміністративного стягнення. У 81% проаналізованих нами справ про адміністративне правопорушення у сфері інтелектуальної власності (див. Додаток Д) прийнято таке рішення. Результати проведеного нами дослідження підтверджуються статистичними даними. Так, за інформацією наданою Державною судовою адміністрацією України рішення про накладення адміністративного стягнення прийнято у 80,5% справ про адміністративне правопорушення у цій сфері, направлених до суду [76];

- про застосування заходів впливу, передбачених ст. 24¹ КУпАП. За даною категорією справ у Державній судовій адміністрації України не зареєстровано жодного такого рішення [76];

- про закриття справи. У 19 % проаналізованих справ про адміністративне правопорушення у сфері інтелектуальної власності (див. Додаток Д) прийнято таке рішення. І ці результати проведеного нами дослідження підтверджуються статистичними даними. Так, за інформацією наданою Державною судовою адміністрацією України рішення про закриття справи прийнято у 19,5% справ про адміністративне правопорушення у цій сфері, направлених до суду [76].

Суд може порушити кримінальну справу за наданими органами внутрішніх справ матеріалами, якщо у них містяться ознаки злочину у сфері інтелектуальної власності, або передати справу прокурору, органу досудового слідства або дізнання і клопотати про проведення додаткової перевірки матеріалів і вирішення питання про порушення кримінальної справи (у 6 % аналізованих справ про адміністративне правопорушення у сфері інтелектуальної власності прийняте таке рішення (див. Додаток Д).

Крім того, органи внутрішніх справ забезпечують здійснення провадження у справах про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності, які вони передали до суду, у суді [213, п. 3 ст. 4].

Також зауважимо, що взаємодія зазначених суб'єктів адміністративної юрисдикції відбувається шляхом інформаційного обміну. Прикладом може слугувати випадок, коли судді дають роз'яснення щодо кваліфікації адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності, оформлення матеріалів у справах про такі правопорушення, а також роз'яснення щодо типових помилок, які допускають органи, уповноважені складати протоколи про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності, у тому числі органи внутрішніх справ. Так, подібні роз'яснення були надані суддями у Віснику Верховного Суду України [35].

Підсумовуючи, слід наголосити, що взаємодія органів внутрішніх справ та судів закріплена на законодавчому рівні та відбувається під час виконання обома суб'єктами адміністративної юрисдикції їх повноважень.

Іншою категорією суб'єктів взаємодії з органами внутрішніх справ у сфері адміністративно-правового захисту права інтелектуальної власності, яку ми виділяємо, є місцеві органи виконавчої влади, підприємства, установи, організації всіх форм власності та суб'єкти права інтелектуальної власності або їх офіційні представники. Проаналізуємо детальніше кожен із названих видів взаємодії у сфері адміністративно-правового захисту права інтелектуальної власності.

Можна виділити два основні аспекти взаємодії між місцевими органами виконавчої влади та органами внутрішніх справ:

- з місцевими органами виконавчої влади узгоджується план проведення органами внутрішніх справ перевірок суб'єктів господарювання щодо дотримання ними законодавства у сфері інтелектуальної власності;

- органи виконавчої влади надають допомогу в організації зберігання вилучених органами внутрішніх справ носіїв, які містять ознаки порушення права інтелектуальної власності (компакт-дисків, обладнання для їх виготовлення тощо) і є доказами у справах про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності.

Крім того, органи внутрішніх справ взаємодіють з місцевими органами виконавчої влади при плануванні та здійсненні запобігання адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності. При цьому має бути врахована категорія “послідовна взаємодія”, яка визначає відносини, при яких дії одних суб'єктів профілактики (надання інформації про причини та умови вчинення адміністративного правопорушення чи інших даних органами місцевого самоврядування чи місцевими органами виконавчої влади) зумовлюють необхідність юридично значущої діяльності інших суб'єктів (дій органів внутрішніх справ, наприклад, щодо постановки особи на профілактичний облік та інші).

Тобто, органи внутрішніх справ здійснюють адміністративно-правовий захист права інтелектуальної власності за організаційної допомоги місцевих органів виконавчої влади.

За результатами проведеного анкетування компетентних працівників органів внутрішніх справ нами було встановлено, що найчастіше у сфері захисту права інтелектуальної власності такі працівники взаємодіють з підприємствами, установами, організаціями всіх форм власності (41% респондентів зазначили цих суб'єктів (див. Додаток Г).

Підприємства, установи, організації всіх форм власності найчастіше пов'язані з порушенням права інтелектуальної власності, оскільки представляючи інтереси суб'єктів права інтелектуальної власності, вони є потерпілими; порушуючи право інтелектуальної власності, вони є винними особами; їх територія часто є місцем вчинення адміністративного правопорушення у сфері інтелектуальної власності тощо.

Аналізуючи відносини, які виникають між органами внутрішніх справ та підприємствами, установами, організаціями всіх форм власності, можна зробити висновок, що вони взаємодіють шляхом:

- взаємного інформаційного обміну. Підприємства, установи, організації всіх форм власності надають інформацію органам внутрішніх справ щодо відомих порушень права інтелектуальної власності, доказів цього порушення. Органи внутрішніх справ надають правову допомогу підприємствам, установам, організаціям у сфері інтелектуальної власності;

- надання підприємствами, установами, організаціями всіх форм власності консультативної чи довідкової допомоги у сфері інтелектуальної власності органам внутрішніх справ. Окремі підприємства, установи, організації можуть надавати спеціалістів, які мають спеціальні знання і незаінтересовані у справі, для сприяння органам внутрішніх справ у виявленні ними адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності, закріпленню та вилученню доказів за ними;

- усунення причин та умов, що сприяють вчиненню адміністративного правопорушення у сфері інтелектуальної власності. Органи внутрішніх справ мають право вносити підприємствам, установам,

організаціям всіх форм власності обов'язкові до розгляду подання про необхідність усунення причин та умов, що сприяють вчиненню адміністративного правопорушення у сфері інтелектуальної власності.

Суб'єкти права інтелектуальної власності та їх представники – це найбільш зацікавлені особи під час здійснення органами внутрішніх справ адміністративно-правового захисту права інтелектуальної власності, оскільки саме їх право інтелектуальної власності порушено, тобто вони можуть бути визнані потерпілими у вчиненні адміністративного правопорушення у сфері інтелектуальної власності. Оскільки суб'єкти права інтелектуальної власності та їх представники є учасниками провадження у справах про адміністративні правопорушення у зазначеній сфері, вони безпосередньо взаємодіють з органами внутрішніх справ.

Основним напрямком такої взаємодії можна назвати взаємний інформаційний обмін. Так, суб'єкти права інтелектуальної власності часто є джерелом виявлення органами внутрішніх справ фактів порушення права інтелектуальної власності. Це підтверджено проведеним нами анкетуванням, у ході якого 29% респондентів зазначили це джерело як найчастіше використовуване (див. Додаток Г).

Також суб'єкти права інтелектуальної власності, права яких порушені, самостійно або через Державний департамент інтелектуальної власності Міністерства освіти та науки України повідомляють органам внутрішніх справ свої дані, а також надають документи, які підтверджують їх. Крім того, суб'єкт права інтелектуальної власності має право висувати вимоги щодо припинення адміністративного правопорушення у сфері інтелектуальної власності та (або) відшкодування завданих цим правопорушенням збитків. Такі вимоги в обов'язковому порядку фіксують органи внутрішніх справ та забезпечують їх виконання у межах своєї компетенції;

Водночас органи внутрішніх справ надають правову допомогу суб'єктам права інтелектуальної власності.

Узагальнюючи вище викладене, можна виділити такі основні форми взаємодії суб'єктів адміністративної юрисдикції у сфері захисту права інтелектуальної власності: обмін інформацією з питань запобігання та припинення адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності; проведення спільних цільових заходів для виявлення та припинення цих правопорушень, усунення причин та умов, що сприяють їх вчиненню; проведення спільних семінарів, конференцій; видання спільних наказів і підготовка спільних листів та інших організаційних документів; випуск спільних бюлетенів (збірників) та інших інформаційних видань; розробка та затвердження узгоджених планів координаційної діяльності [179, с. 141].

Таким чином, захист права інтелектуальної власності органами внутрішніх справ забезпечується всім комплексом наданих їм повноважень у взаємодії з різними державними та недержавними організаціями у сфері захисту права інтелектуальної власності, що є реалізацією соціальної ролі органів внутрішніх справ в охороні прав і свобод громадян.

Третім вектором вдосконалення адміністративно-юрисдикційної діяльності органів внутрішніх справ у сфері захисту права інтелектуальної власності є використання позитивного зарубіжного досвіду на прикладі Франції та Російської Федерації.

Вибір цих країн не є випадковим, оскільки вони належать до континентальної правової системи, також у даних державах діє близька до вітчизняної змішана (напівпрезидентська) форма правління. Крім того, з європейських країн Франція є найбільш наближеною до України за своїми територіально-демографічними характеристиками, а з Російською Федерацією Україну зближують споріднені правові системи, законотворчі та правоохоронні традиції.

Діяльність поліції Франції у сфері захисту права інтелектуальної власності на загальнодержавному рівні регламентована Кодексом інтелектуальної власності Франції [210], який зосередив у собі як

матеріальні, так і процесуальні норми права у сфері інтелектуальної власності. Такий підхід французького законодавця є досить зручним для осіб, які застосовують ці норми на практиці. Розрізненість по нормативно-правових актах подібних норм в українському законодавстві утруднює правильне їх застосування компетентними органами. Тому, підтримуючи ідею кодифікувати норми права у сфері інтелектуальної власності, яка вже обговорювалася у наукових колах (наприклад, дисертаційне дослідження О.М. Головкової [22, с. 12]), вважаємо за доцільне, об'єднати норми, які встановлюють відповідальність за порушення права інтелектуальної власності, та норми, які визначають повноваження суб'єктів адміністративної юрисдикції у сфері захисту права інтелектуальної власності, в єдиний кодифікований акт України – Кодекс інтелектуальної власності України. Дане положення потребує подальшого детального вивчення та вимагає подальшого розроблення.

Особливістю французького законодавства є те, що воно не містить розмежування між адміністративним правопорушенням та злочином, будь-яке порушення права інтелектуальної власності є правопорушенням і потребує втручання поліції.

Офіцери поліції Франції у сфері інтелектуальної власності здійснюють відповідні заходи до розгляду матеріалів справи у суді. Зокрема, офіцери поліції мають такі повноваження, як виявляти порушення права інтелектуальної власності (ст. L. 335-1 Кодексу інтелектуальної власності Франції) [210], вимагати запит автора роботи, права якого порушені (ст. L. 332-1, ч. 4 ст. L. 332-4 Кодексу інтелектуальної власності Франції) [210], користуватися послугами експерта (ч. 2 ст. L. 332-4 Кодексу інтелектуальної власності Франції) [210] тощо. Тобто офіцери поліції Франції уповноважені чинити дії щодо виявлення та припинення правопорушень у сфері інтелектуальної власності та збирати докази у справах про такі правопорушення.

Органи внутрішніх справ Російської Федерації так само не уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності (ст. 23.3 Кодексу Російської Федерації про адміністративні правопорушення) [43]. Ці повноваження належать до компетенції суду (ст. 23.1 Кодексу Російської Федерації про адміністративні правопорушення) [43]. Співробітники органів внутрішніх справ лише складають протокол про адміністративне правопорушення (п. 1 ч. 2 ст. 28.3 Кодексу Російської Федерації про адміністративні правопорушення) [43], збирають матеріали по справі та передають їх до суду.

Міністерство внутрішніх справ Російської Федерації виконує такі основні завдання, як забезпечення в межах своїх повноважень захисту прав та свобод людини і громадянина [21, п. 3 ст. 3]; організація у межах своїх повноважень попередження, виявлення, припинення, розкриття та розслідування злочинів, а також попередження та припинення адміністративних правопорушень [21, п. 4 ст. 3]; організація у відповідності до законодавства Російської Федерації державної охорони власності та організацій [21, п. 8 ст. 3].

Для реалізації цих завдань, а також безпосередньо з метою охорони права інтелектуальної власності у Міністерстві внутрішніх справ Російської Федерації створено Департамент економічної безпеки Міністерства внутрішніх справ Російської Федерації, який виконує функції з організації боротьби з економічною злочинністю. У своїй діяльності Департамент керується Конституцією Російської Федерації, федеральними конституційними законами, федеральними законами, указами та розпорядженнями Президента Російської Федерації, постановами і розпорядженнями Уряду Російської Федерації, міжнародними договорами Російської Федерації, нормативно-правовими актами МВС Росії та Положенням про Департамент економічної безпеки Міністерства внутрішніх справ Росії [98].

У своїй діяльності Департамент здійснює комплекс організаційних та практичних заходів, що направлені на попередження, виявлення та припинення злочинів та адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності. Так, у період з 12 до 21 листопада 2008 р. було проведено другий етап оперативно-профілактичного заходу «Контрафакт». Перевірено більше 14 тис. об'єктів, діяльність яких пов'язана з виготовленням, зберіганням та реалізацією споживчих товарів. У зв'язку із виявленими правопорушеннями призупинена діяльність більше 240 організацій. Порушено 617 кримінальних справ у сфері інтелектуальної власності [92].

Так само як і відповідні підрозділи МВС України Департамент економічної безпеки Міністерства внутрішніх справ Російської Федерації здійснює взаємодію та розвиток партнерських відносин з правоохоронними органами держав Європейського Союзу у сфері захисту права на об'єкти інтелектуальної власності, що обумовлено високою долею фальсифікованої та недоброякісної продукції, що поступає на споживчий ринок [172].

З вище сказаного, можна зробити висновок, що офіцери поліції Франції та уповноважені особи органів внутрішніх справ Російської Федерації уповноважені виявляти правопорушення у сфері інтелектуальної власності, чинити дії юрисдикційного характеру до вирішення справи у суді (залучати експертів, витребувати необхідні документи тощо).

В Україні існує потреба в реалізації міжнародних стандартів прав людини в організації роботи міліції. Це неможливо без використання досвіду поліції зарубіжних країн у сфері забезпечення прав і свобод людини, зокрема покращення нормативного регулювання адміністративної діяльності міліції та визначення системи критеріїв оцінки стану забезпечення нею прав і свобод людини, удосконалення структури міліції України, вирішення питань кадрового забезпечення міліції, впровадження нових форм і методів забезпечення прав і свобод людини [168, с. 144].

Важливий напрямок співпраці органів внутрішніх справ України з представниками поліцій іноземних держав у сфері захисту права інтелектуальної власності визначає факт проведення в Україні Євро-2012.

Так, на МВС України покладено завдання запобігання та протидія незаконному використанню прав інтелектуальної власності, зокрема документування фактів незаконного використання права інтелектуальної власності УЄФА (п. 22 Концепції забезпечення безпеки та правопорядку під час проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу) [149].

На період проведення фінальної частини чемпіонату МВС України запропоновано створення спільних з Міністерством освіти на науки та державною податковою адміністрацією постійно діючих оперативно-пошукових груп для попередження та документування фактів незаконного використання інтелектуальної власності УЄФА. Співпраця у цьому напрямку із закордонними правоохоронними органами здійснюється в рамках спільних міждержавних угод, які регулюватимуть, зокрема, і питання перебування на території України представників поліції іноземних держав під час підготовки та проведення всіх заходів у рамках чемпіонату [155, с. 18]. Використання позитивного досвіду іноземних країн, які вже проводили на своїй території фінальні частини чемпіонату Європи з футболу, сприятиме оптимізації діяльності органів внутрішніх справ України у даній сфері.

Завершуючи розгляд цього питання, необхідно зазначити, що адміністративно-юрисдикційна діяльність органів внутрішніх справ у сфері захисту права інтелектуальної власності має удосконалюватися за такими трьома напрямками, як вдосконалення нормативної бази, виокремлення і реалізація основних напрямків взаємодії органів внутрішніх справ з різними державними та недержавними організаціями, використання позитивного зарубіжного досвіду із збереженням вітчизняних традицій у цій сфері.

ВИСНОВКИ

У монографії здійснено теоретичне узагальнення і запропоновано новий підхід до вирішення наукового завдання щодо характеристики адміністративно-юрисдикційної діяльності органів внутрішніх справ у сфері захисту права інтелектуальної власності та розробки науково обґрунтованих рекомендацій для її вдосконалення.

У результаті проведеного дослідження сформульовано низку висновків, пропозицій та рекомендацій, спрямованих на досягнення поставленої мети. Серед них найсуттєвішими є такі:

1. Виняткове значення здійснення правової охорони відносин інтелектуальної власності в Україні полягає у наявності: транснаціональної сфери їх розповсюдження і міжнародно-правового регулювання; широкого спектру владних повноважень суб'єктів їх забезпечення, а також можливості використання усіх різновидів правового захисту, серед яких важливе місце займають відповідні адміністративно-правові засоби.

2. Право інтелектуальної власності як об'єкт адміністративно-правового захисту являє собою врегульовані законом суспільні відносини щодо володіння, користування та розпорядження результатами інтелектуальної, творчої діяльності, які охороняються нормами законодавства про адміністративні правопорушення. Особливостями адміністративно-правового захисту права інтелектуальної власності можна вважати його здійснення уповноваженими на те посадовими особами у форматі адміністративної відповідальності та різноманітність нормативної бази регламентації його здійснення.

3. Під адміністративною юрисдикцією у сфері захисту права інтелектуальної власності запропоновано розуміти сукупність повноважень компетентних органів (посадових осіб) щодо розгляду та вирішення справ про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності, а

також щодо застосування санкцій до осіб, винних у вчиненні цього виду правопорушень. Особливістю правової основи адміністративно-правового захисту та адміністративної юрисдикції у сфері інтелектуальної власності є її фактично трирівневий характер. Перший рівень складає загальне законодавство, яке містить норми адміністративно-правового захисту права інтелектуальної власності (загальний рівень). Другий рівень – це норми вітчизняного законодавства, які встановлюють адміністративну відповідальність у цій сфері (правова основа адміністративної відповідальності). Третій рівень містить норми, які охоплюють компетенцію суб'єктів адміністративної юрисдикції (правова основа адміністративної юрисдикції).

4. Серед суб'єктів адміністративно-правового захисту права інтелектуальної власності особливе місце займають органи внутрішніх справ в особі МВС України та його підрозділів, які виявляють 85 % від загальної кількості порушень такого права. Основними підрозділами, що здійснюють виявлення та припинення фактів порушення права інтелектуальної власності в системі МВС України, є підрозділи по боротьбі з правопорушеннями у сфері інтелектуальної власності МВС, ГУМВС, УМВС, УМВСТ, ДСБЕЗ. Крім того, для належного виконання завдань щодо протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності залучаються підрозділи кримінальної міліції, міліції громадської безпеки, науково-дослідні експертно-криміналістичні центри та слідчі підрозділи.

5. Адміністративно-юрисдикційна діяльність органів внутрішніх справ у сфері захисту права інтелектуальної власності – це врегульована нормами адміністративного права сукупність дій юрисдикційного характеру, здійснюваних уповноваженими посадовими особами органів внутрішніх справ на початковій стадії провадження у справах про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності. Складовими елементами адміністративно-юрисдикційної діяльності органів внутрішніх справ у сфері захисту права інтелектуальної

власності є визначені дії юрисдикційного характеру: виявлення та припинення правопорушення, а також дослідження його обставин, збір необхідних матеріалів для правильного і об'єктивного вирішення у справі, процесуальне оформлення матеріалів справи та скерування справи для розгляду за підвідомчістю.

6. Особливостями адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності є: 1) наявність одного родового об'єкта – суспільні відносини у сфері інтелектуальної власності, які охороняються нормами КУпАП; 2) предметом цих правопорушень виступають нематеріальні об'єкти права інтелектуальної власності; 3) склади адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності формальні, проте існує питання встановлення шкоди, завданої особою, яка вчинила адміністративне правопорушення; 4) обов'язкова наявність суб'єкта права інтелектуальної власності та вирішення питання про визнання його потерпілим у справі; 5) бланкетний характер диспозицій статей КУпАП, які передбачають адміністративну відповідальність за порушення права інтелектуальної власності.

7. Специфікою застосування заходів адміністративного примусу органами внутрішніх справ у сфері захисту права інтелектуальної власності є: 1) загальні правила застосування заходів адміністративного запобігання та адміністративного припинення; 2) відсутність у органів внутрішніх справ права застосовувати третій різновид заходів адміністративного примусу – заходи адміністративних стягнень, що в сучасних умовах є суттєвим недоліком.

8. Основними векторами вдосконалення адміністративно-юрисдикційної діяльності органів внутрішніх справ у сфері захисту права інтелектуальної власності визначено: 1) вдосконалення нормативної бази, яка регулює діяльність органів внутрішніх справ шляхом розширення адміністративно-юрисдикційних повноважень цих органів у нормах КУпАП; 2) удосконалення взаємодії між окремими підрозділами органів внутрішніх

справ, а також органів внутрішніх справ з іншими суб'єктами адміністративної юрисдикції у сфері інтелектуальної власності;

3) впровадження позитивного зарубіжного досвіду (насамперед Російської Федерації та Франції) для вдосконалення адміністративно-юрисдикційної діяльності органів внутрішніх справ у сфері захисту права інтелектуальної власності та налагодження співпраці у цій сфері з відповідними зарубіжними правоохоронними структурами.

9. Обґрунтовано, що в умовах реформування органів внутрішніх справ з метою збільшення ефективності боротьби з правопорушеннями у сфері інтелектуальної власності слід розширити адміністративно-юрисдикційні повноваження органів внутрішніх справ шляхом надання їм права розгляду відповідних справ, для чого необхідно внести відповідні зміни до ст. 222 КУпАП, а саме доповнити ч. 1 та п. 1 ч. 2 ст. 222 КУпАП словами «... статті 51-2 ... 164-3, 164-6, 164-7, 164-9». Такий крок фактично запроваджує альтернативну підвідомчість згаданої категорії справ, однак, на відміну від судових органів, органи внутрішніх справ не зможуть застосовувати такий вид адміністративного стягнення, як конфіскація.

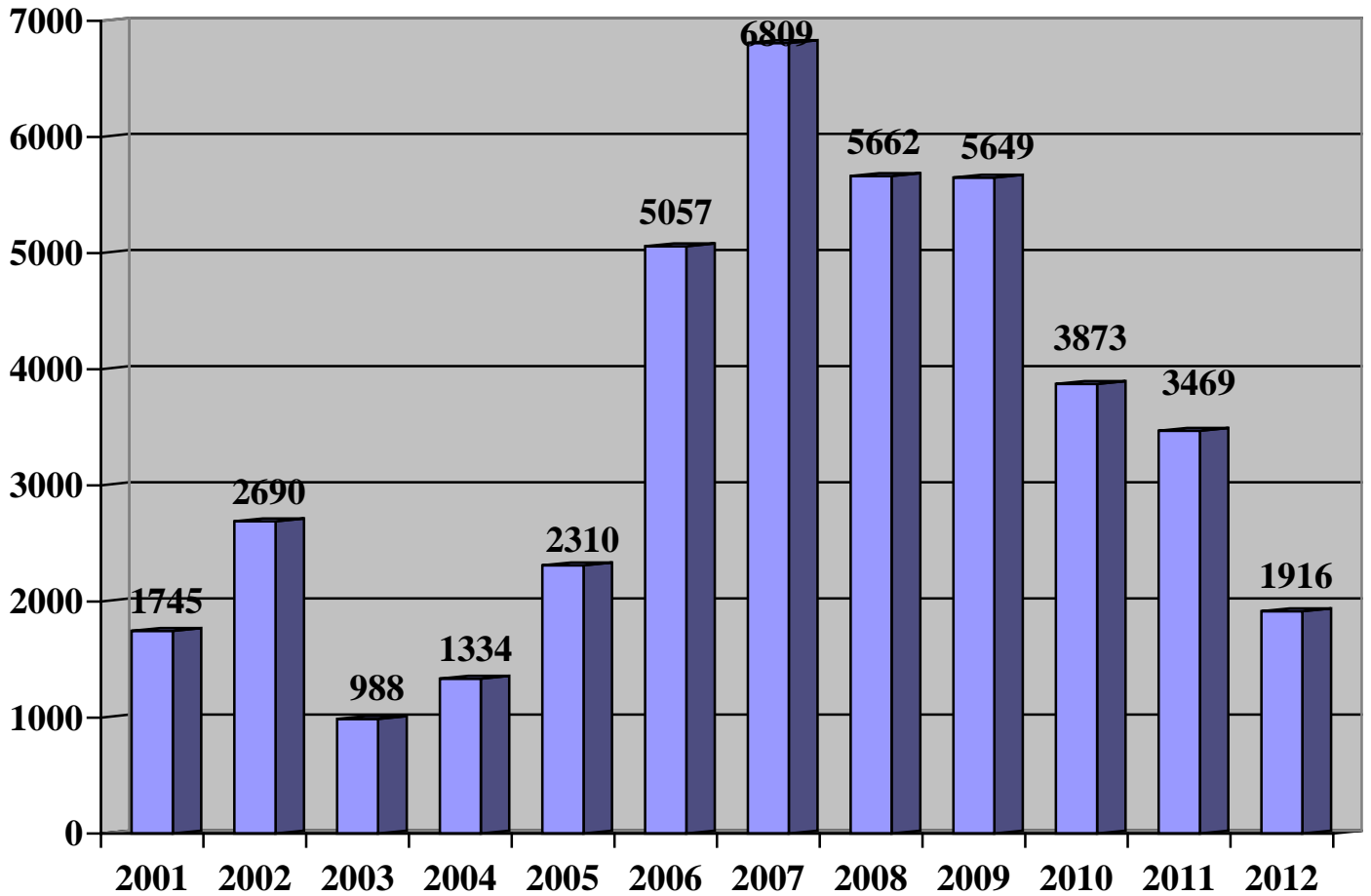
Додаток А

Порівняльна таблиця зареєстрованих у Департаменті інформаційних технологій МВС України порушень права інтелектуальної власності

Рік	Зареєстровано злочинів у сфері інтелектуальної власності	Виявлено адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності
2001	124	1745
2002	356	2690
2003	383	988
2004	376	1334
2005	489	2310
2006	817	5057
2007	1066	6805
2008	989	5662
2009	1010	5649
2010	962	3873
2011	931	3469
2012	597	1916

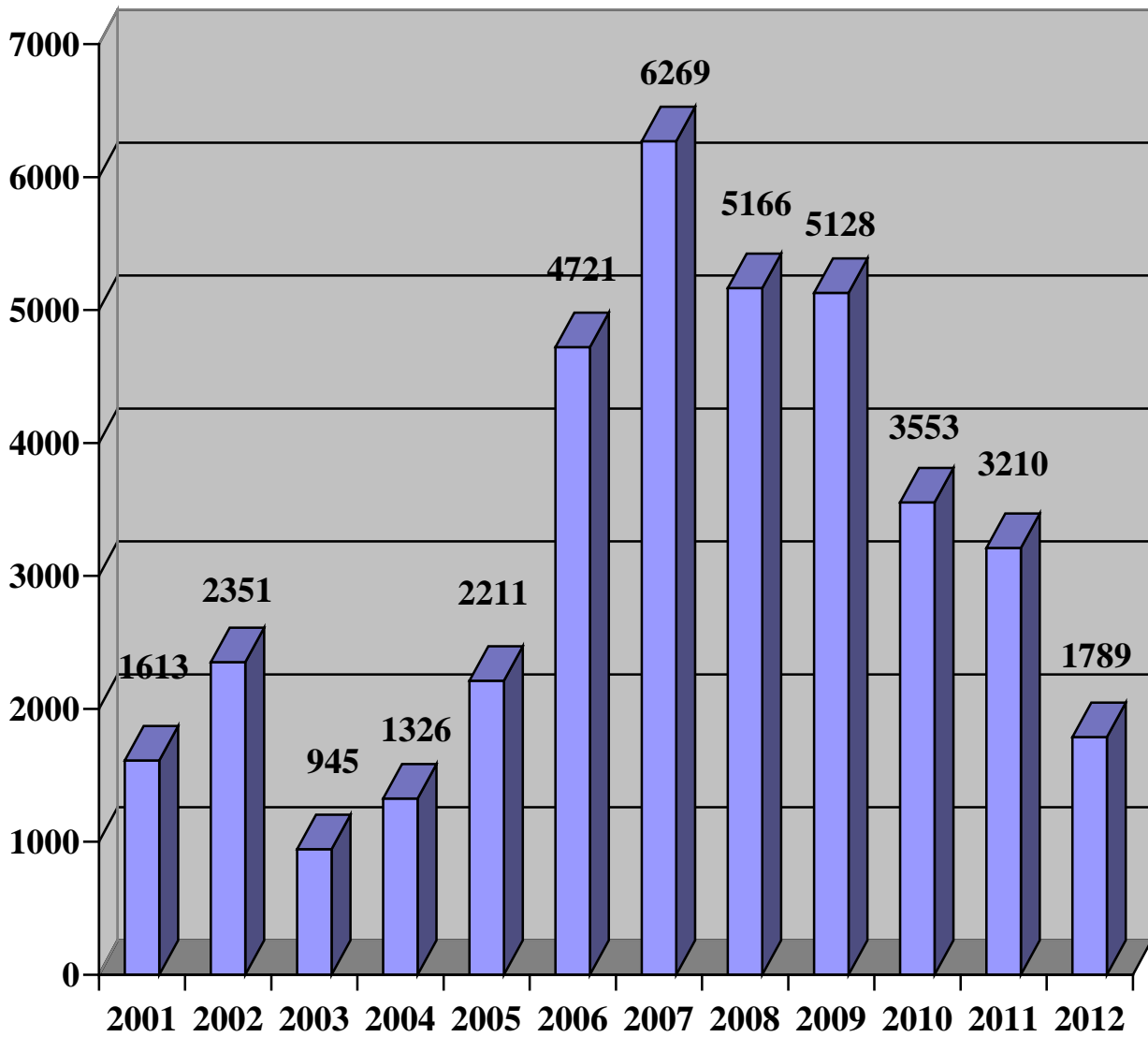
Додаток Б.1

Кількість виявлених на території України адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності

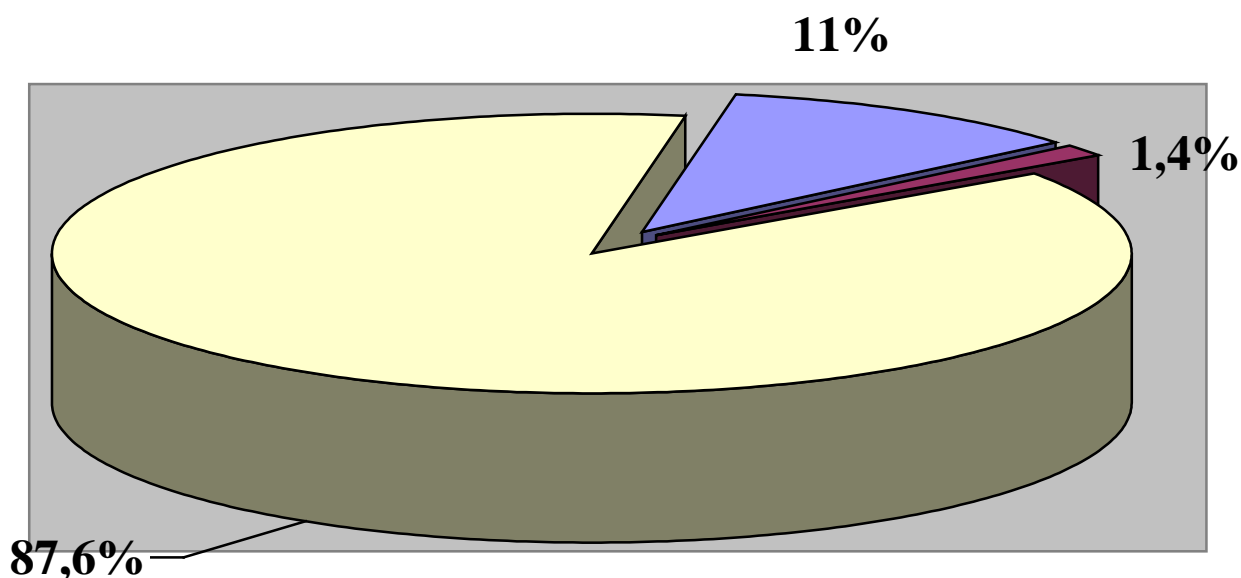
Додаток Б.2

**Кількість виявлених на території України осіб, які
вчинили адміністративні правопорушення у сфері
інтелектуальної власності**

Додаток В.1

Структуризація виявлених у 2001-2012рр. адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності

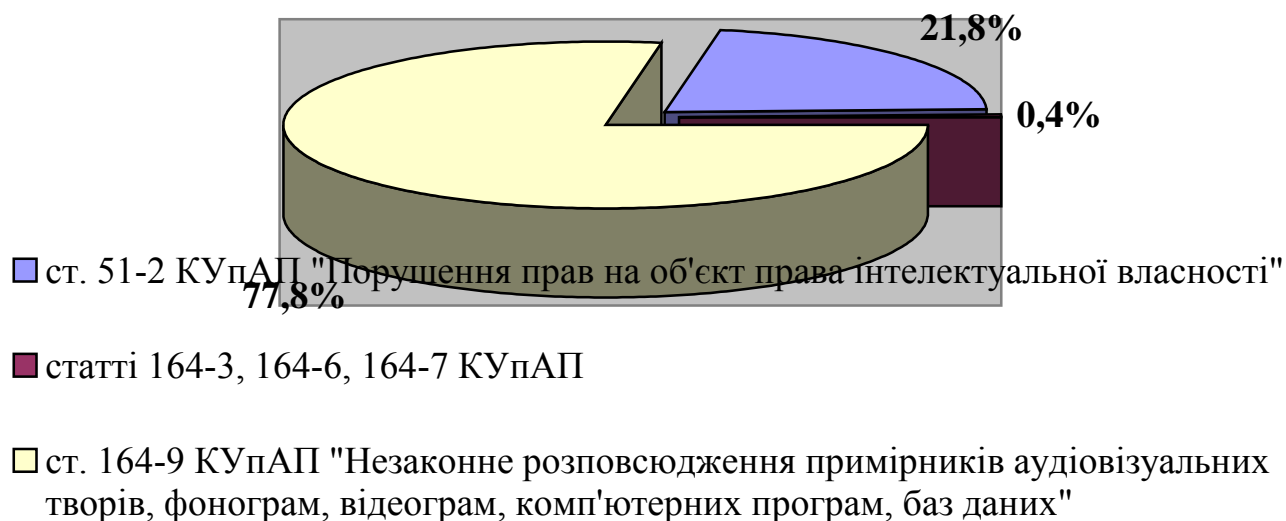
■ ст. 51-2 КУпАП "Порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності"

■ статті 164-3, 164-6, 164-7 КУпАП

■ ст. 164-9 КУпАП "Незаконне розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних"

Додаток В.2

Структуризація виявлених у 2010-2012рр. адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності

Додаток Г

Результати опитування працівників органів внутрішніх справ щодо застосування ними заходів захисту права інтелектуальної власності під час здійснення адміністративно-юрисдикційної діяльності
(всього опитано 256 респондентів)

Питання	Варіант відповіді	%
1. Ваш стаж роботи		
1.1. в ОВС складає термін:	а) до 1 року;	17
	б) до 3 років;	31
	в) до 5 років;	19
	г) до 10 років;	20
	г) понад 10 років.	13
1.2. за напрямком захисту права інтелектуальної власності складає термін:	а) до 1 року;	48
	б) до 3 років;	25
	в) до 5 років;	11
	г) понад 5 років.	16
2. Ви маєте освіту		
2.1.	а) вищу;	98
	б) вищу незакінчену;	1,5
	в) середню спеціальну	0,5
2.2.	а) юридичну;	91
	б) іншого фаху	9
3. Чи вважаєте Ви притягнення винних осіб до відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення у сфері інтелектуальної власності ефективним засобом захисту цього права?	а) так;	65
	б) ні;	24
	в) важко відповісти.	11
4. На Вашу думку, перелік статей, які передбачають відповідальність за порушення права інтелектуальної власності (ст.ст. 51 ² , 164 ³ , 164 ⁶ , 164 ⁷ , 164 ⁹ , 164 ¹³ КУпАП), необхідно:	а) розширити;	51
	б) зменшити;	12
	в) залишити без змін.	37
5. Чи є доцільним розміщення статей, які передбачають відповідальність за порушення права інтелектуальної власності, в окремій главі Кодексу України про адміністративні правопорушення?	а) так, доцільно;	60
	б) ні, недоцільно;	20
	в) важко відповісти	20
6. Чи є ефективним захист права інтелектуальної власності силами ОВС на сучасному етапі?	а) так, ефективний;	31
	б) ні, неефективний;	49
	в) важко відповісти.	20
7. Чи вистачає співробітникам органів внутрішніх справ спеціальних знань при виявленні та документуванні адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності?	а) так, вистачає;	50
	б) ні, не вистачає;	37
	в) важко відповісти.	13

8. В якому нормативно-правовому акті має бути закріплений порядок захисту права інтелектуальної власності органами внутрішніх справ?	а) у КУпАП;	58
	б) у спеціальному Законі України;	30,5
	в) у наказі МВС України;	5,5
	г) інше _____.	6
9. Чи необхідно деталізувати функції та повноваження органів внутрішніх справ щодо захисту права інтелектуальної власності в окремому нормативно-правовому акті (наприклад, наказі МВС України)?	а) так, необхідно;	56
	б) ні, не потрібно;	31
	в) важко відповісти.	13
10. Якій службі органів внутрішніх справ необхідно передати право виявлення та припинення адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності?	а) Державна служба боротьби з економічною злочинністю;	76
	б) Служба дільничних інспекторів міліції;	20
	в) інше _____	4
11. Найчастіше джерелами виявлення фактів порушення права інтелектуальної власності є:	а) інформація власника права інтелектуальної власності, яке порушено;	29
	б) інформація державного інспектора з питань інтелектуальної власності;	8
	в) оперативна інформація;	42
	г) інформація підприємств, установ, організацій всіх форм власності, посадових осіб, окремих громадян;	19,5
	г) інше _____	1,5
12. У сфері захисту права інтелектуальної власності Ваш підрозділ найчастіше взаємодіє з:	а) підприємствами, установами, організаціями всіх форм власності;	41
	б) державним інспектором з питань інтелектуальної власності ;	18
	в) ні з ким не взаємодіє;	40
	г) інше _____	1
13. Якщо взаємодіє, то за якими напрямками відбувається така взаємодія?	а) взаємодія при виявленні фактів порушення права інтелектуальної власності;	54
	б) обмін інформацією про порушення права інтелектуальної власності;	21
	в) спільні планові перевірки підприємств, установ, організацій всіх форм власності;	22,5
	г) інше _____.	2,5
14. Чи є ефективною така взаємодія?	а) ефективна;	51,5
	б) неефективна;	18
	в) важко відповісти.	30,5
15. Як, на вашу думку, може вплинути передача права розгляду справ про	а) позитивно;	52
	б) негативно;	14

адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності від місцевих судів органам внутрішніх справ на рівень захисту права інтелектуальної власності?	в) не зміниться.	34

Додаток Д

Результати вивчення матеріалів справ про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності, розглянутих місцевими судами Запорізької,

Дніпропетровської, Кіровоградської областей

(всього вивчено 196 справ)

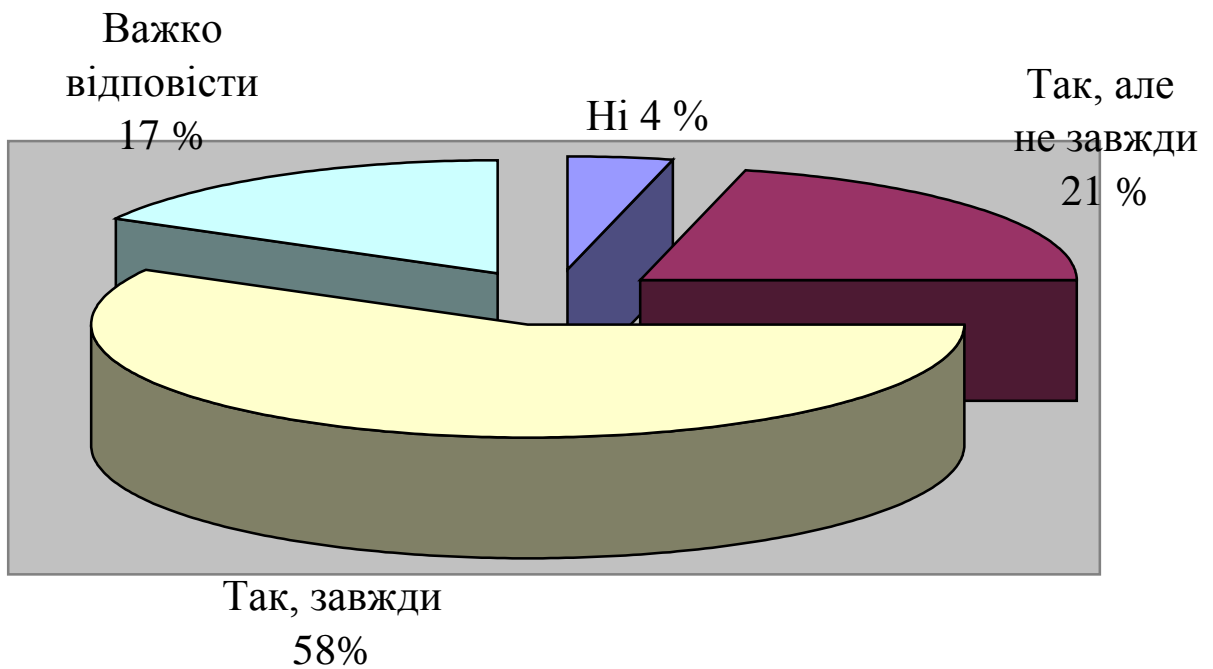
Питання	Варіант відповіді	%
1. Номер справи про адміністративне правопорушення		
2. За якою статтею КУпАП порушено справу про адміністративне правопорушення?	- ст.51-2 КУпАП	34
	- ст. 164-3 КУпАП	0
	- ст. 164-6 КУпАП	0
	- ст. 164-7 КУпАП	0
	- ст. 164-9 КУпАП	66
3. Який орган склав протокол про адміністративне правопорушення?	- уповноважена особа органів внутрішніх справ	85
	- державний інспектор з питань інтелектуальної власності	6
	- інше	9
4. Чи визначений потерпілий у справі?	- так	6
	- ні	94
5. Які вжиті заходи адміністративного примусу?	- затримання	0
	- особистий огляд	30
	- огляд речей та документів	100
	- вилучення речей та документів	100
	- інше	
6. Що є доказами по справі?	- рапорт	85
	- пояснення винної особи	100
	- пояснення свідків	100
	- акт контрольної закупки	94
	- протокол огляду та вилучення	100
	- висновок експертизи	0
	- речові докази	100
7. Чи є в матеріалах справи посилання на статті спеціальних законів України?	- так	12,5
	- ні	87,5
8. Яке рішення прийнято по справі?	- притягнути до адміністративної відповідальності	81
	- застосувати заходи впливу, передбачені ст. 24-1 КУпАП	0
	- закрити справу	19
	- закрити справу і повернути для проведення додаткової перевірки	ина

Додаток Е

Результати соціологічного дослідження
«Захист права інтелектуальної власності в Україні»
(2000 респондентів) [212]

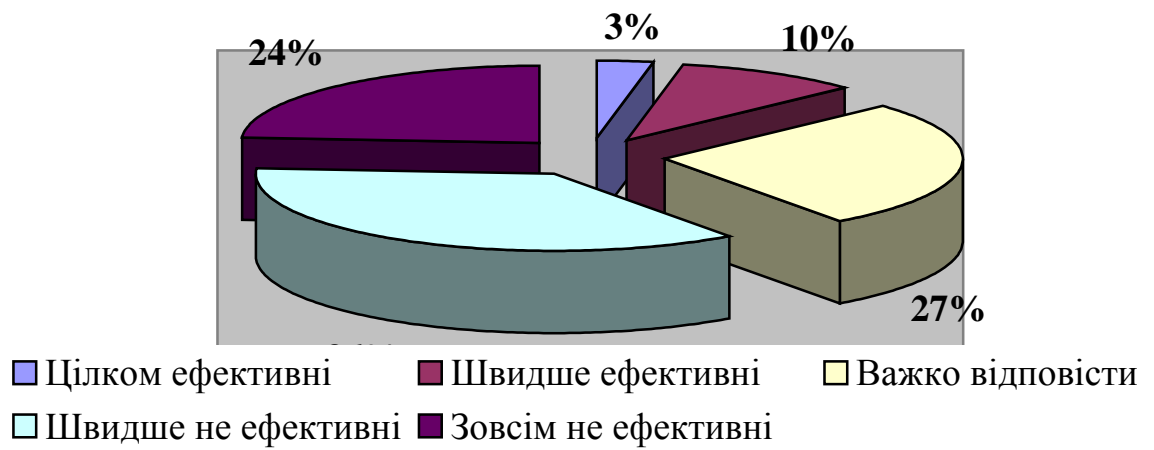
Додаток Е.1

Чи повинно в Україні захищатися право інтелектуальної власності?

Додаток Е.2

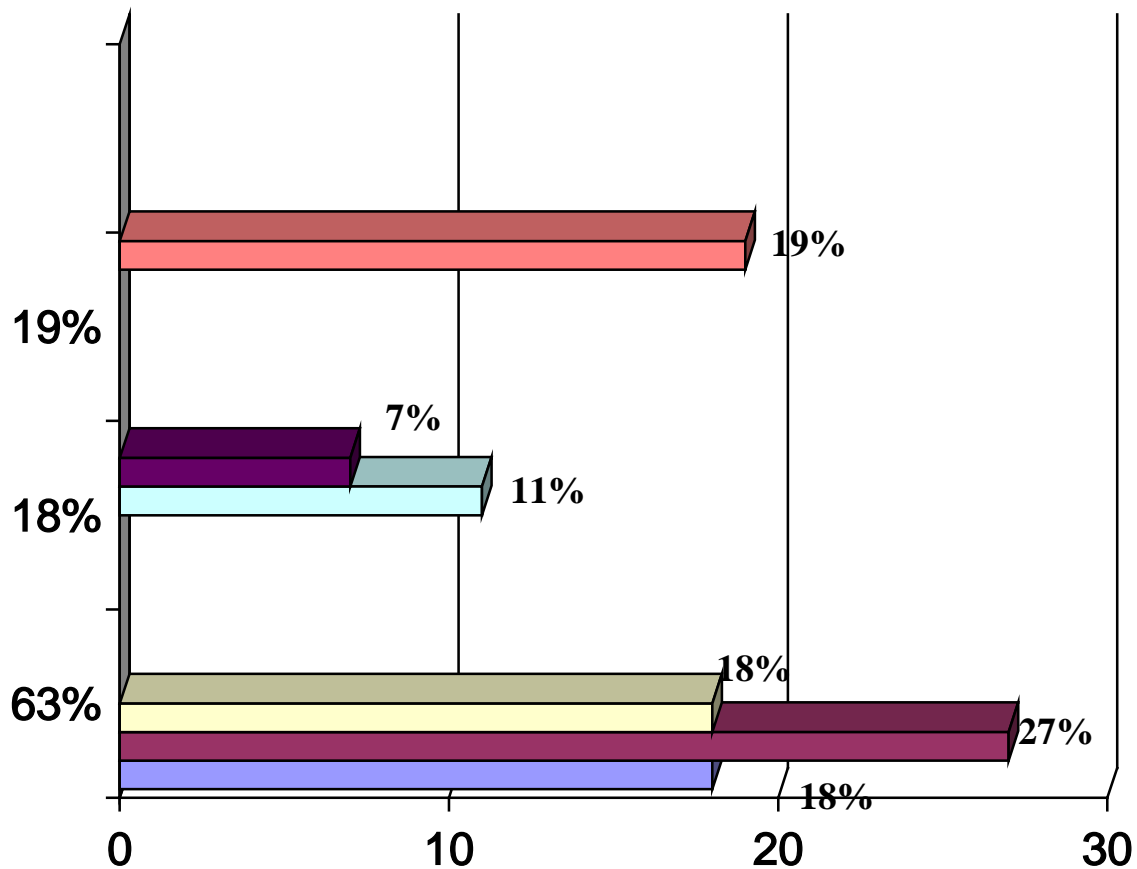
Як би Ви оцінили дії влади щодо захисту права інтелектуальної власності в Україні?

Додаток Е.3

Припустимо, що Ви написали книжку чи музику, розробили програму або зробили якийсь винахід, а потім дізналися, що хтось використовує це безкоштовно і Ви нічого з цього не отримуєте.

Чи потрібно покарати цю людину і якщо так, то як це має відбутися?

Важко відповісти

Ні, я буду тільки радий, що моїм винаходом користуються інші і платити за це не потрібно

Ні, нехай використовує безкоштовно, але всюди зазначає моє авторство

На перший раз достатньо попередження, а карати потрібно тільки коли це повториться

Так, повинна бути адміністративна відповідальність (наприклад, штраф)

Так, повинна бути кримінальна відповідальність

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авер'янов В. Б. Актуальні завдання реформування адміністративного права / Авер'янов В. Б. // Право України. — 1999. — № 8. — С. 8—11.
2. Авер'янов В. Б. Реформування українського адміністративного права : черговий етап / Авер'янов В. Б. // Право України. — 2000. — № 7. — С. 6—8.
3. Адміністративна відповідальність (загальні положення та правопорушення у сфері обігу наркотиків) : навч. посіб. / за заг. ред. професора І. П. Голосніченка. — К. : КІВС, 2003. — 112 с.
4. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ. Загальна частина : [підруч. / за заг. ред. І. П. Голосніченка, Я. Ю. Кондратьєва]. — К. : Укр. акад. внутр. справ, 1995. — 177 с.
5. Адміністративне право України. Академічний курс : [підруч.] : у 2 т. / ред. колегія : В. Б. Авер'янов (голова) та ін. — К. : ТОВ „Видавництво „Юридична думка”, 2007. — Т. 1 : Загальна частина. — 592 с.
6. Адміністративне право України : [підруч. для юрид. вузів і ф-тів] / Ю. П. Битяк, В. В. Богущкий, В. М. Гарашук та ін. ; за ред. Ю. П. Битяка. — Харків : Право, 2000. — 528 с.
7. Адміністративне право України : [підруч.] / Ю. П. Битяк, В. М. Гарашук, О. В. Дьяченко та ін. ; за ред. Ю. П. Битяка. — К. : Юрінком Інтер, 2007. — 544 с.
8. Андрушко П. П. Кримінально-правова охорона прав інтелектуальної власності в Україні / Андрушко П. П. — К. : ФОРУМ, 2004. — 160 с.
9. Анохіна Л. С. Суб'єкти адміністративної юрисдикції в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Анохіна Людмила Степанівна. — Харків, 2001. — 184 с.

10. Анохіна Л. С. Суб'єкти адміністративної юрисдикції в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес ; фінансове право ; інформаційне право» / Л. С. Анохіна. — Харків, 2001. — 19 с.
11. Бандурка О. М. Заходи адміністративного припинення в діяльності міліції : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Бандурка Олександр Маркович. — Харків, 1994. — 155 с.
12. Бандурка О. М. Адміністративний процес : [підруч. для вищих навч. закл.] / О. М. Бандурка, М. М. Тищенко. — К. : Літера ЛТД, 2002. — 288 с.
13. Бахрах Д. Н. Производство по делам об административных правонарушениях : [пособие для слушателей народных университетов] / Д. Н. Бахрах, Э. Н. Ревнов. — М. : Знание, 1989. — 96 с.
14. Безсмертний Є. О. Адміністративно-запобіжні заходи, що застосовуються органами внутрішніх справ : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Безсмертний Євген Олександрович. — Х., 1997. — 154 с.
15. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів від 24.07.1971 // Офіційний вісник України. — 2007. — № 75. — С. 173. — Ст. 2809.
16. Бондаренко І. Правоохоронна діяльність і правоохоронні органи : поняття та ознаки / Бондаренко І. // Право України. — 2003. — № 4. — С. 18–21.
17. В Академии экономической безопасности МВД России состоялся семинар Россия-Европол [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://debmvd.ru/index/index_79.html
18. Великий енциклопедичний юридичний словник / за ред. акад. НАН України Ю. С. Шемшученка. — К. : ТОВ „Видавництво „Юридична думка”, 2007. — 992 с.
19. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. — К. ; Ірпінь : ВТ ”Перун”, 2003. — 1440 с.

20. Вишня В. Б. Методика оцінки дисків для лазерних систем зчитування (ст. 203¹ КК України) : [наук.-метод. рекомендації] / Вишня В. Б., Коршун В. І., Титаренко О. О. та ін. — Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-тет внутр. справ, 2008. — 79 с.

21. Волох О. К. Попередження адміністративних деліктів органами внутрішніх справ : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес ; фінансове право ; інформаційне право» / О. К. Волох. — Дніпропетровськ, 2009. — 19 с.

22. Головкова О. М. Адміністративна відповідальність за порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес ; фінансове право ; інформаційне право» / О. М. Головкова. — Ірпінь, 2009. — 18 с.

23. Головкова О. М. Роль адміністративного примусу у боротьбі з правопорушеннями у сфері інтелектуальної власності / О. М. Головкова // Держава і право : зб. наук. праць. — К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2007. — Вип. 37. — С. 294—298.

24. Гончарук С. Т. Адміністративна відповідальність за законодавством України / Гончарук С. Т. — К. : КМУЦА, 1995. — 78 с.

25. Гуржій Т. Предмет адміністративного делікту / Гуржій Т. // Право України. — 2006. — № 7. — С. 25—27.

26. Додин Е. В. Доказательства в административном процессе / Додин Е. В. — М. : Юрид. лит., 1973. — 192 с.

27. Дригваль Н. П. Організаційно-правові основи детінізації відносин у сфері обороту об'єктів інтелектуальної власності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес ; фінансове право ; інформаційне право» / Н. П. Дригваль. — Ірпінь, 2004. — 20 с.

28. Дригваль Н. П. Організаційно-правові основи детінізації відносин у сфері обороту об'єктів інтелектуальної власності : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Дригваль Наталія Петрівна. — Ірпінь, 2004. — 292 с.
29. Дудоров О. О. Злочини у сфері господарської діяльності : кримінально-правова характеристика : [монограф.] / Дудоров О. О. — К. : Юридична практика, 2003. — 924 с.
30. Еропкин М. И. Управление в области охраны общественного порядка / Еропкин М. И. — М., 1965. — 215 с.
31. Зайцева И. Л. Административная ответственность за нарушение авторских и смежных прав : дисс. ... канд. юрид. наук : 12.00.14 / Зайцева Инна Леонидовна. — М., 2006. — 214 с.
32. Зайцева И. Л. Административная ответственность за нарушение авторских и смежных прав / Зайцева И. Л. // Государство и право. — 2004. — № 11. — С. 90—94.
33. Запорожець І. Г. Адміністративно-правові засади управління у сфері охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес ; фінансове право ; інформаційне право» / І. Г. Запорожець. — Харків, 2006. — 19 с.
34. Запорожець І. Заходи адміністративного примусу в сфері охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності / Запорожець І. // Право України. — 2007. — № 4. — С. 26—29.
35. Застосування судами законодавства у справах про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності (статті 51², 164⁹ КпАП) // Вісник Верховного Суду України. — 2006. — № 4. — С. 24—32.
36. Захист прав інтелектуальної власності в Україні : проблеми законодавчого забезпечення та правозастосування / Г. О. Андрощук (упоряд.). — К. : Парламентське вид-во, 2007. — 320 с.

37. Интеллектуальная собственность в Украине : правовые основы и практика : [науч.-практ. изд. : в 4 т. / под общ. ред. А. Д. Святоцкого]. — Т. 1 : Право интеллектуальной собственности / С. А. Довгий, В. С. Дробязко, В. А. Жаров и др. ; под ред. В. М. Литвина, С. А. Довгого. — К. : Ін Юре, 1999. — 492 с.

38. Інтелектуальна власність : [словник-довідник : у 2-х т. / за заг. ред. О. Д. Святоцького]. — Т. 1 : Авторське право і суміжні права / за ред. О. Д. Святоцького, В. С. Дроб'язка ; уклад. В. С. Дроб'язко, Р. В. Дроб'язко. — К. : Видавничий Дім „Ін Юре”, 2000. — 356 с.

39. Інтелектуальна власність : [словник-довідник : у 2-х т. / за заг. ред. О. Д. Святоцького]. — Т. 2 : Промислова власність / за ред. О. Д. Святоцького, В. Л. Петрова ; уклад. Г. П. Добриніна, А. В. Кочеткова, Н. І. Мова та ін. — К. : Видавничий Дім „Ін Юре”, 2000. — 272 с.

40. Калаянов Д. П. Захист прав і свобод людини — основне завдання органів внутрішніх справ / Калаянов Д. П. // Південноукраїнський правничий часопис. — 2008. — № 2. — С. 159—161.

41. Калюжний Р. Використання модельних норм Конвенції Ради Європи «Про кіберзлочинність» (2001р.) та Додаткового протоколу до неї (2003р.) у нормотворчому процесі в Україні : практичні проблеми реалізації / Р. Калюжний, Н. Розенфельд // Право України. — 2007. — № 9. — С. 90—93.

42. Коваль Л. В. Адміністративне право : [курс лекцій для студентів юрид. вузів та факультетів] / Коваль Л. В. — К. : Вентурі, 1998. — 208 с.

43. Кодекс Российской Федерации об административных правонарушениях от 30 декабря 2001 г. № 195-ФЗ [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.garant.ru/main/12025267-000.htm>.

44. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X / Верховна Рада УРСР // Відомості Верховної Ради УРСР. — 1984. — № 51. — С. 1122.

45. Колесник М. А. Практика застосування судами законодавства у справах про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної

власності (статті 51², 164⁹ КпАП) / Колесник М. А., Лавровська І. Б., Смолкіна А. І. // Інтелектуальна власність. — 2006. — № 3. — С. 43—54.

46. Коломоєць Т. Експерт у провадженні у справах про адміністративні правопорушення : деякі пропозиції щодо нормативного визначення засад участі з урахуванням досвіду Російської Федерації / Т. Коломоєць, А. Іванов // Підприємництво, господарство і право. — 2009. — № 2. — С. 3—5.

47. Коломоєць Т. О. Адміністративний примус у публічному праві України : теорія, досвід та практика реалізації : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес ; фінансове право ; інформаційне право» / Т. О. Коломоєць. — Харків, 2005. — 38 с.

48. Колпаков В. К. Адміністративне право України : [підруч.] / В. К. Колпаков, О. В. Кузьменко. — К. : Юрінком Інтер, 2003. — 544 с.

49. Комзюк А. Адміністративно-юрисдикційні повноваження міліції / Комзюк А. // Вісник Львівського інституту внутрішніх справ. — 2000. — № 1. — С. 242—246.

50. Комзюк А. Т. Адміністративний примус в правоохоронній діяльності міліції в Україні : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07 / Комзюк Анатолій Трохимович. — Х., 2002. — 408 с.

51. Комзюк А. Т. Заходи адміністративного примусу в правоохоронній діяльності міліції : поняття, види та організаційно-правові питання реалізації : монографія / Комзюк А. Т. ; [за заг. ред. проф. О. М. Бандурки]. — Харків : Вид-во Нац. ун-ту. внутр. справ, 2002. — 336 с.

52. Конвенція про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності : підписана в Стокгольмі 14 липня 1967 р., змінена 2 жовтня 1979 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.rada.gov.ua.

53. Конвенція про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їхніх фонограм від 29 жовтня 1971 р. [Електронний

ресурс]. — Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_124&c=1#Card.

54. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р., із змінами, внесеними згідно із Законом від 08.12.2004 р. № 2222-IV / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — Ст. 141.

55. Корчевний Г. В. Адміністративна відповідальність за порушення авторських та суміжних прав : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Корчевний Геннадій Валерійович. — Одеса, 2002. — 178 с.

56. Корчевний Г. В. Адміністративна відповідальність за порушення авторських та суміжних прав : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес ; фінансове право ; інформаційне право» / Г. В. Корчевний. — Харків, 2002. — 21 с.

57. Кравченко І. С. Адміністративна відповідальність за порушення права інтелектуальної власності (порівняльний аналіз норм КУПАП та Кодексу інтелектуальної власності Франції) / І. С. Кравченко // Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ. — 2008. — Спеціальний випуск. — № 6. — Ч. № 2 — С. 9—13.

58. Кравченко І. С. Загальна характеристика складів адміністративних правопорушень, що посягають на право інтелектуальної власності / І. С. Кравченко // Підприємництво, господарство і право. — 2008. — № 11 . — С. 66—70.

59. Кравченко І. С. Міліція як суб'єкт адміністративно-правового захисту права інтелектуальної власності / І. С. Кравченко // Актуальні проблеми профілактики правопорушень підрозділами міліції громадської безпеки : матер. всеукр. наук.-практ. конфер. (16-17 листопада 2007 р., м. Івано-Франківськ). — Івано-Франківськ : ПЮІ ЛьвДУВС, 2008. — С. 215—220.

60. Кравченко І. С. Основні напрямки взаємодії органів внутрішніх справ та державних інспекторів з питань інтелектуальної власності у сфері захисту права інтелектуальної власності / І. С. Кравченко // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ : зб. наук. праць. — 2009. — № 1 (42). — С. 129—135.

61. Кравченко І. С. Особливості адміністративно-юрисдикційної діяльності міліції у сфері захисту права інтелектуальної власності / І. С. Кравченко // Південноукраїнський правничий часопис. — 2008. — № 2. — С. 128—131.

62. Кравченко І. С. Право інтелектуальної власності як об'єкт адміністративно-правового захисту / І. С. Кравченко // Вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. — 2008. — № 3. — С. 156—161.

63. Кравченко І. С. Розвиток адміністративного законодавства України щодо захисту права інтелектуальної власності / І. С. Кравченко // Актуальні проблеми адміністративного законодавства : шляхи подолання та перспективи вдосконалення : матер. міжнар. наук.-практ. конфер. (30—31 травня 2008 р., м. Івано-Франківськ). — Івано-Франківськ : ПЮІ ЛьвДУВС, 2008. — С. 111—118.

64. Кравченко І. С. Роль служби дільничних інспекторів міліції у виявленні та припиненні адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності / І. С. Кравченко // Проблеми протидії злочинності у сфері громадської безпеки : матер. Всеукр. наук.-практ. конфер. (10 жовтня 2008 р., Дніпропетровськ). — Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2009. — С. 50—53.

65. Кравченко І. С. Система законодавчого регулювання адміністративно-правових відносин інтелектуальної власності в Україні / І. С. Кравченко // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ : зб. наук. праць. — 2007. — № 2 (33). — С. 109—115.

66. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. — 2001. — № 25—26. — Ст. 131.

67. Кримінально-процесуальний кодекс України від 28.12.1960 р. № 1001-05 / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради УРСР. — 1961. — № 2. — С. 15.

68. Кузьменко О. В. Адміністративний процес у парадигмі права : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес ; фінансове право ; інформаційне право» / О. В. Кузьменко. — К., 2006. — 34 с.

69. Кулешов О. О. Діяльність адміністративної служби міліції по припиненню правопорушень (організаційно-правовий аспект) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес ; фінансове право ; інформаційне право» / О. О. Кулешов. — Ірпінь, 2005. — 20 с.

70. Курилін І. Р. Використання спеціальних знань при розслідуванні злочинів, які посягають на права інтелектуальної власності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Кримінальний процес і криміналістика; судова експертиза» / І. Р. Курилін. — К., 2007. — 16 с.

71. Курінний Є. В. Предмет і об'єкт адміністративного права України (характеристика категорій в умовах системного реформування) : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07 / Курінний Євген Володимирович. — К., 2004. — 416 с.

72. Курінний Є. В. Предмет і об'єкт адміністративного права України : монографія / Курінний Є. В. — Дніпропетровськ : Юрид. акад. М-ва внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2004. — 340 с.

73. Лист Департаменту інформаційних технологій МВС України від 17.03.2008 р. № 16/1к-841.

74. Лист Департаменту інформаційних технологій МВС України від 21.04.2009 р. № 16/1к-1505.

75. Лист Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва № 2-221/6282 від 26.11.2002 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.uazakon.com/documents/date_7a/pg_ihnbot.htm.

76. Лист Державної судової адміністрації України № 1275 від 10.09.2009 р.

77. Лихова С. Я. Кримінально-правова охорона права на результати інтелектуальної діяльності / Лихова С. Я. // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні : матер. ІХ регіональної наук.-практ. конференції (13—14 лютого 2003 р., Львів). — Львів : Юрид. фак-т Львівського націон. ун-ту ім. Івана Франка, 2003. — С. 423—428.

78. Люблін В. Д. Адміністративно-юрисдикційна діяльність органів державного пожежного нагляду : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес ; фінансове право ; інформаційне право» / В. Д. Люблін. — Ірпінь, 2005. — 19 с.

79. Масленников М. Я. Административно-юрисдикционный процесс : монография / Масленников М. Я. — Воронеж, 1990. — 209 с.

80. Мельник І. В. Застосування заходів адміністративного примусу в умовах розбудови правової держави : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес ; фінансове право ; інформаційне право» / І. В. Мельник. — К., 2004. — 20 с.

81. Методичні рекомендації щодо документування і викриття правопорушень, пов'язаних з незаконним увезенням та реалізацією на внутрішньому ринку продовольчих (алкоголю, продуктів харчування, тютюнових виробів тощо) та промислових товарів, лікарських засобів, пально-мастильних матеріалів, у тому числі фальсифікованої та контрафактної продукції // МВС ДДСБЕЗ. — К., 2006. — 74 с.

82. Міжнародна поліцейська енциклопедія : у 10 т. / відп. ред. Ю. І. Римаренко, Я. Ю. Кандратьєв, В. Я. Тацій, Ю. С. Шемшученко. — К. :

„Видавничий Дім „Ін Юре”, 2005. — Т. II : Права людини у контексті поліцейської діяльності. — 1224 с.

83. На Одещині після «Інтелекту» контрафактної продукції стало менше [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/article/143572?search_param=%D1%96%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82&searchForum=1&searchDocarch=1&searchPublishing.

84. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України : 3-тє вид., переробл. та доповн. / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. — К. : Атіка, 2003. — 1056 с.

85. Негодченко О. В. Забезпечення прав і свобод людини органами внутрішніх справ : організаційно-правові засади : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес ; фінансове право ; інформаційне право» / О. В. Негодченко. — Харків, 2004. — 36 с.

86. Негодченко О. В. Напрямки адміністративної діяльності поліції деяких зарубіжних країн у контексті забезпечення прав і свобод людини / Негодченко О. В. // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. — 2007. — № 1. — С. 138—147.

87. Негодченко О. В. Організаційно-правові засади діяльності органів внутрішніх справ щодо забезпечення прав і свобод людини : монографія / Негодченко О. В. — Дніпропетровськ : Вид-во Дніпропетр. ун-ту, 2003. — 448 с.

88. Негодченко О. В. Права і свободи людини як об'єкт адміністративної діяльності органів внутрішніх справ : функціональний аспект / Негодченко О. В. // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. — 2007. — № 3. — С. 3—12.

89. Нерсесян А. С. Кримінально-правова охорона прав інтелектуальної власності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд.

юрид. наук : спец. 12.00.08. «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / А. С. Нерсесян. — К., 2008. — 22 с.

90. Нижник Н. Відповідальність — інструмент управління / Н. Нижник, Н. Плахотнюк // Віче. — 2001. — № 5. — С. 64—75.

91. Офіційний веб-портал Державного департаменту інтелектуальної власності [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://sips.gov.ua/ua/vsjogo8>.

92. Офіційний веб-портал Міністерства внутрішніх справ Російської федерації [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://debmvd.ru/index/dept/>

93. Панов І. О. Адміністративно-юрисдикційна діяльність дільничного інспектора міліції : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес ; фінансове право ; інформаційне право» / І. О. Панов. — Харків, 2005. — 20 с.

94. Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20 березня 1883 р. // Зібрання чинних міжнародних договорів України. — 1990. — № 1. — С. 320.

95. Петков В. П. Ефективний менеджмент як запорука якісного виконання службових обов'язків працівниками ОВС / В. П. Петков, Ю. Б. Оболенський // Запровадження у Міністерстві внутрішніх справ України системи управління якістю : проблеми та перспективи : [зб. матеріалів наук.-практ. конференції / упор. : В. В. Столбова, О. Г. Циганов ; за заг. ред. О. Н. Ярмиша]. — К. : ДНДІ МВС України, 2008. — С. 57—60.

96. Пилипенко А. Адміністративно-юрисдикційна діяльність органів виконавчої влади : питання теорії / Пилипенко А. // Право України. — 2004. — № 2. — С. 26—31.

97. Підпригора О. А. Право інтелектуальної власності України : [навч. посібник для студентів юрид. вузів і фак. ун-тів] / О. А. Підпригора, О. О. Підпригора. — К. : Юрінком Інтер, 1998. — 336 с.

98. Положение о Министерстве внутренних дел Российской Федерации, утверждено Указом Президента Российской Федерации от 19 июля 2004 г. № 927 [Электронный ресурс]. — Режим доступа // <http://www.mvd.ru/about/10000032/>

99. Полюхович В. Адміністративно-правовий захист особи у відносинах з органами державної влади / Полюхович В. // Право України. — 2003. — № 5. — С. 41—46.

100. Популярна юридична енциклопедія / кол. авт. : В. К. Гіжевський, В. В. Головченко, В. С. Ковальський (кер.) та ін. — К. : Юрінком Інтер, 2003. — 528 с.

101. Право інтелектуальної власності : [підруч. для студ. вищих навч. закладів / за ред. О. А. Підпригори, О. Д. Святоцького]. — К. : Видавничий Дім „Ін Юре”, 2002. — с. 624.

102. Право інтелектуальної власності : акад. курс : [підруч. для студ. вищих навч. закладів / О. П. Орлюк, Г. О. Андрощук, О. Б. Бутнік-Сіверський та ін. ; за ред. О. П. Орлюк, О. Д. Святоцького]. — К. : Видавничий Дім „Ін Юре”, 2007. — 696 с.

103. Приймаченко Д. В. Адміністративна діяльність митних органів у сфері реалізації митної політики держави : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07 / Приймаченко Дмитро Володимирович. — Ірпінь, 2007. — 468 с.

104. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23.12.1993 р. № 3792-ХІІ / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. — 1994. — № 13. — Ст. 64.

105. Про взаємодію правоохоронних та інших державних органів України у боротьбі із злочинністю : Інструкція МВС України, Служби безпеки України, Держкомкордон України, Держмитком, Національної гвардії, Міноборони України, Мін'юсту України від 10.08.1994 р. № 4348/138/151/11-2-2870/172/148-407/2-90-442 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

106. Про видавничу справу : Закон України від 05.06.1997 р. № 318/97-ВР / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. — 1997. — № 32. — Ст. 206.

107. Про виконавче провадження : Закон України від 21.04.1999 р. № 606-XIV / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. — 1999. — № 24. — Ст. 207.

108. Про внесення змін до деяких законів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про кінематографію» : Закон України від 16.07.1999 р. № 998-XIV / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. — 1999. — № 41. — Ст. 373.

109. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності за порушення прав на об'єкти права інтелектуальної власності : Закон України від 05.04.2001 р. № 2362-III / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. — 2001. — № 23. — Ст. 117.

110. Про внесення змін до Закону України «Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів та фонограм» : Закон України від 10.07.2003 р. № 1098-IV / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. — 2004. — № 7. — Ст. 46.

111. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо посилення адміністративної відповідальності у вигляді штрафу : Закон України від 07.02.1997 р. № 55/97-ВР / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. — 1997. — № 14. — Ст. 114.

112. Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо захисту прав інтелектуальної власності : Закон України від 09.02.2006 р. № 3423-IV / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. — 2006. — № 26. — Ст. 211.

113. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. — 2012. — № 44-45; № 46-47; № 48. — С. 1858 — Ст. 552.

114. Про внесення змін і доповнень до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про охорону прав на сорти рослин : Закон України від 25.02.1994 р. № 4042-ХІІ / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. — 1994. — № 28. — Ст. 237.

115. Про внесення змін і доповнень до деяких законодавчих актів України щодо охорони інтелектуальної власності : Закон України від 28.02.1995 р. № 75/95-ВР / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. — 1995. — № 13. — Ст. 85.

116. Про внесення змін і доповнень до Кримінального кодексу України та Кодексу України про адміністративні правопорушення : Закон України від 14.11.1996 р. № 497/96-ВР / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. — 1997. — № 1. — Ст. 1.

117. Про внесення змін і доповнень до Кримінального, Кримінально-процесуального кодексів України та Кодексу України про адміністративні правопорушення : Закон України від 28.01.1994 р. № 3888-ХІІ / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. — 1994. — № 19. — Ст. 111.

118. Про державний захист працівників суду та правоохоронних органів : Закон України від 23.12.1993 р. № 3781-ХІІ / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. — 1994. — № 11. — Ст. 50.

119. Про деякі заходи з дерегулювання підприємницької діяльності : Указ Президента України від 23.07.98 р. № 817/98 / Президент України // Офіційний вісник України. — 1998. — № 30. — С. 2.

120. Про затвердження Посадової інструкція працівників відділу по боротьбі з правопорушеннями у сфері інтелектуальної власності та високих технологій при ГУМВС України в Дніпропетровській області : Наказ УМВС України в Дніпропетровській області від 15.02.2006 р. № 67.

121. Про затвердження деяких нормативно-правових актів, що регламентують діяльність підрозділів внутрішніх справ з протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності та інформаційно-

телекомунікаційних технологій : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 17.05.2006 р. № 494.

122. Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення : Наказ Міністерства внутрішніх справ України № 185 від 22.02.2001 р. / МВС України // Офіційний вісник України. — 2001. — № 13. — С. 322. — Ст. 582.

123. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень : Наказ Міністерства юстиції України від 08.10.1998 р. № 53/5 / Міністерство юстиції України // Офіційний вісник України. — 1998. — № 46. — С. 172.

124. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень на період до 2015 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30.11.2011 р. № 1209-р / Кабінет Міністрів України // Офіційний вісник України. — 2011. — № 93. — С. 67. — Ст. 3389.

125. Про затвердження Положення про службу дільничних інспекторів міліції в системі Міністерства внутрішніх справ України : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 20.10.2003 р. № 1212 / МВС України // Офіційний вісник України. — 2003. — № 47. — С. 68. — Ст. 2451.

126. Про затвердження Положення про Державний департамент інтелектуальної власності : Постанова Кабінету Міністрів України від 20.06.2000 р. № 997 / Кабінет Міністрів України // Офіційний вісник України. — 2000. — № 25. — С. 140. — Ст. 1060.

127. Про затвердження положення про державного інспектора з питань інтелектуальної власності Державного департаменту інтелектуальної власності : Постанова Кабінету Міністрів України від 17.05.2002 р. № 674 / Кабінет Міністрів України // Офіційний вісник України. — 2002. — № 21. — С. 68. — Ст. 1042.

128. Про затвердження Порядку застосування фінансових санкцій до суб'єктів господарювання за порушення вимог Закону України „Про

особливості державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання, пов'язаної з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування” : Наказ Міністерства освіти та науки України від 28.10.2002 р. № 619 / Міністерство освіти та науки України // Офіційний вісник України. — 2002. — № 46. — С. 93. — Ст. 2109.

129. Про затвердження Програми скоординованих дій правоохоронних та контролюючих органів по боротьбі з незаконним виробництвом, розповсюдженням і реалізацією аудіо- і відеопродукції, компакт-дисків та інших об'єктів інтелектуальної власності : Наказ МОН, МВС, СБУ, Державної податкової адміністрації України, Генеральної прокуратури України, Міністерства культури та мистецтв України, Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва, Державної митної служби України від 21.05.2003 р. № 310/527/193/240/7/1/2-103 вих. /271/62/343 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.vaasp.org.ua/index.php?page=65>.

130.

131. Про захист економічної конкуренції : Закон України від 11.01.2001 р. № 2210-III / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. — 2001. — № 12. — Ст. 64.

132. Про заходи щодо охорони інтелектуальної власності в Україні : Указ Президента України від 27 квітня 2001 р. № 285/2001 / Президент України // Офіційний вісник України. — 2001. — № 18. — Т. 2. — С. 820. — Ст. 783.

133. Про кінематографію : Закон України від 13.01.1998 р. № 9/98-ВР / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. — 1998. — № 22. — Ст. 114.

134. Про міліцію : Закон України від 20.12.1990 р. № 565-XII / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. — 1991. — № 4. — Ст. 20.

135. Про невідкладні заходи щодо посилення захисту прав інтелектуальної власності в процесі виробництва, експорту, імпорту та розповсюдження дисків для лазерних систем зчитування : Указ Президента України від 30.01.2002 р. № 85/2002р. / Президент України // Офіційний вісник України. — 2002. — № 5. — С. 40. — Ст. 188.

136. Про оподаткування прибутку підприємств : Закон України № 334/94-ВР від 28.12.1994 р. / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. — 1995. — № 4. — Ст. 28.

137. Про організацію діяльності постійно діючих мобільних груп з моніторингу забезпечення прав і свобод людини та громадянина в діяльності органів внутрішніх справ : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 31.08.2006 р. № 894 / МВС України // Офіційний вісник України. — 2006. — № 43. — С. 141. — Ст. 2894.

138. Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання, пов'язаної з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування : Закон України від 17.01.2002 р. № 2953-III / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. — 2002. — № 17. — Ст. 121.

139. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі : Закон України від 15.12.1993 р. № 3687-XII / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. — 1994. — № 7. — Ст. 32.

140. Про охорону прав на зазначення походження товарів : Закон України від 16.06.1999 р. № 752-XIV / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. — 1999. — № 32. — Ст. 267.

141. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг : Закон України від 15.12.1993 р. № 3689-XII / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. — 1994. — № 7. — Ст. 36.

142. Про охорону прав на промислові зразки : Закон України від 15.12.1993 р. № 3688-XII / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. — 1994. — № 7. — Ст. 34.

143. Про охорону прав на сорти рослин : Закон України від 21.04.1993 р. № 3116-XII / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. — 1993. — № 21. — Ст. 218.

144. Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем : Закон України від 05.11.1997 р. № 621/97-ВР / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. — 1998. — № 8. — Ст. 28.

145. Про проведення парламентських слухань на тему «Захист прав інтелектуальної власності в Україні : проблеми законодавчого забезпечення та правозастосування» : Постанова Верховної Ради України від 14.12.2006 р. № 459-V / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. — 2007. — № 4. — Ст. 47.

146. Про Програму інтеграції України до Європейського Союзу : Указ Президента України від 14.09.2000 р. № 1072/2000 / Президент України // Офіційний вісник України. — 2000. — № 39. — С. 2. — Ст. 1648.

147. Про Рекомендації парламентських слухань «Захист прав інтелектуальної власності в Україні : проблеми законодавчого забезпечення та правозастосування» : Постанова Верховної Ради України від 27.06.2007 р. № 1243-V / Верховна Рада України // Голос України. — 2007. — № 125.

148. Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних : Закон України від 23.03.2000 р. № 1587-III / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. — 2000. — № 24. — Ст. 183.

149. Про схвалення Концепції забезпечення безпеки та правопорядку під час проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.09.2008 р. № 1244-р / Кабінет Міністрів України // Офіційний вісник України. — 2008. — № 71. — С. 59. — Ст. 2395.

150. Про утворення Державної служби боротьби з економічною злочинністю : Постанова Кабінету Міністрів України від 05.07.1993 р. № 510

/ Кабінет Міністрів України // Зібрання постанов Уряду України. — 1994. — № 2. — Ст. 30. (Постанова втратила чинність 2011р.)

151. Про ціни та ціноутворення : Закон України від 03.12.1990 р. № 507-XII / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. — 1990. — № 52. — С. 650.

152. Проведення міжнародної науково-практичної конференції ІНТЕЛПРАВО УЄФА ЄВРО 2012 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.kmv.gov.ua/print/news.asp?Id=206411>.

153. Проект Закону про внесення змін до статей 51-2 і 164-9 Кодексу України про адміністративні правопорушення (щодо порушення права інтелектуальної власності) № 4439 від 06.05.2009 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc2_5_1_J?ses=10007&num_s=2&num=&date1=&date2=&name_zp=51-2&out_type=&id=.

154. Проект Кодексу України про адміністративні проступки від 26.05.2004 р. № 5558 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=18191.

155. Проект Концепції забезпечення безпеки та правопорядку під час проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу від 26.06.2008 р. — К. : МВС України, Національне агентство України з питань підготовки та проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу, 2008. — 20 с.

156. Протокол про вступ України до Світової організації торгівлі від 05.02.2008 р. // Голос України. — 2008. — № 76.

157. Пушкар М. В. Організаційно-правові засади охорони прав на сорти рослин в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес ; фінансове право ; інформаційне право» / М. В. Пушкар. — К., 2006. — 18 с.

158. Радзівон С. М. Правова природа адміністративного огляду, що здійснюється працівниками міліції : дис... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Радзівон Сергій Миколайович. — К., 2007. — 186 с.

159. Радутний О. Е. Кримінальна відповідальність за незаконне збирання, використання та розголошення відомостей, що становлять комерційну таємницю (аналіз складів злочинів) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08. «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / О. Е. Радутний. — Х., 2002. — 19 с.

160. Рябченко О. П. Державне управління економікою України (адміністративно-правовий аспект) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес ; фінансове право ; інформаційне право» / О. П. Рябченко. — 2000. — 33 с.

161. Сасыков Т. П. Проблемы административной юрисдикции органов внутренних дел : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.14 / Сасыков Тимофей Петрович. — М., 2005. — 149 с.

162. Світличний О. П. Організаційно-правові засади прав на торговельну марку : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес ; фінансове право ; інформаційне право» / О. П. Світличний. — К., 2007. — 19 с.

163. Сидоренко О. Під надійним захистом ДСБЕЗ / Сидоренко О. // Міліція України. — 2004. — № 3. — С. 13.

164. Синьов О. В. Адміністративна відповідальність за правопорушення, що посягають на права і свободи громадян : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Синьов Олександр Володимирович. — Харків, 2001. — 235 с.

165. Синявська О. Ю. Організаційно-правові засади забезпечення життєдіяльності персоналу органів внутрішніх справ України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес ; фінансове право ; інформаційне право» / О. Ю. Синявська. — Харків, 2008. — 42 с.

166. Сиротяк М. Р. Адміністративно-правова охорона та адміністративно-правовий захист : порівняльний аналіз / Сиротяк М. Р. // Південноукраїнський часопис. — 2006. — № 1. — С. 166—169.

167. Сільченкова О. Аналіз криміногенної ситуації на ринку об'єктів інтелектуальної власності України / Сільченкова О. // Інтелектуальна власність. — 2004. — № 4. — С. 45—46.

168. Січкач В. О. Використання досвіду поліції зарубіжних країн в діяльності міліції України по забезпеченню прав та свобод людини (організаційно-правовий аспект) : монографія / В. О. Січкач. — Донецьк : «Ноулідж» (донецьке видання), 2009. — 176 с.

169. Скавронік В. М. Адміністративно-юрисдикційна діяльність суду : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Скавронік Віктор Миколайович. — Одеса, 2002. — 164 с.

170. Скакун О. Ф. Теорія держави і права : підруч. / Скакун О. Ф. ; [пер. з рос.]. — Харків : Консум, 2001. — 656 с.

171. Скоробогата А. На Сумщині була проведена цільова оперативно-профілактична операція під назвою «Інтелект» / Скоробогата А. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/article/145354?search_param=%D1%96%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82&searchForum=1&searchDocarch=1&searchPublishing=1.

172. Состоялся брифинг на тему : "Омерах, предпринимаемых ДЭБ МВД России, по выявлению и пресечению правонарушений на потребительском рынке" [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://debmvd.ru/index/index_185.html

173. Справа про адміністративне правопорушення Кіровського суду м. Дніпропетровська № 3-2563/08.

174. Справа про адміністративне правопорушення Кіровського суду м. Дніпропетровська № 3-3515/08.

175. Справа про адміністративне правопорушення Комунарського районного суду м. Запоріжжя № 3-2367/08.

176. Старилев Ю. Н. Административная юстиция. Теория, история, перспективы / Старилев Ю. Н. — М. : Изд-во НОРМА, 2001. — 304 с.

177. Статус Конвенції про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності від 15.07.2002р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?user=c&find=1&org=750>

178. Стеценко С. Г. Адміністративне право України : навч. посіб. / Стеценко С. Г. — К. : Атіка, 2007. — 624 с.

179. Ступников А. Г. Государственно-правовой механизм охраны права интеллектуальной собственности (вопросы теории) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Ступников Андрей Геннадьевич. — М., 2001. — 168 с.

180. Судебные и правоохранительные органы Украины : [учеб. пособие / под ред. А. С. Васильева, Е. Л. Стрельцова]. — 4 изд., доп. и перераб. — Х., 2005.

181. США скасували торговельні санкції стосовно українських товарів [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://observer.sd.org.ua/news.php?id=7694>.

182. Тараненко С. М. Захист прав і свобод громадян у провадженні в справах про адміністративні правопорушення та їх забезпечення в діяльності міліції : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес ; фінансове право ; інформаційне право» / С. М. Тараненко. — К., 1998. — 17 с.

183. Титаренко О. О. До питання визначення розміру незаконного обігу дисків для лазерних систем зчитування як обов'язкової ознаки об'єктивної сторони злочину за ст. 203¹ КК України / Титаренко О. О. // Право і суспільство. — 2007. — № 1. — С. 52—57.

184. Тихомиров Ю. А. Теория компетенции / Ю. А. Тихомиров. — М., 2005. — 355 с.

185. Тихонова Б. Ю. Суб'єктивні права советських громадян, їх охорона і захист : автореферат дисертації на соискання ученої ступені канд. юрид. наук : спеціальність 710 «Теорія і історія держави і права» / Б. Ю. Тихонова. — М., 1972. — 22 с.

186. Тлумачний російсько-українсько-англійський словник з інтелектуальної власності [понад 2000 термінів] / уклад. : М. Д. Гінзбург, Л. М. Дунаєвський, І. О. Требульова та ін. ; за заг. ред. А. А. Рудніка. — Харків, 1999. — 560 с.

187. Тропіна О. М. Організаційно-правові засади здійснення митного контролю за дотриманням прав інтелектуальної власності при переміщенні товарів через митний кордон України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Тропіна Олена Миколаївна. — Ірпінь, 2003. — 180 с.

188. Тропіна О.М. Організаційно-правові засади здійснення митного контролю за дотриманням прав інтелектуальної власності при переміщенні товарів через митний кордон України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес ; фінансове право ; інформаційне право» / О. М. Тропіна. — Ірпінь. — 2003. — 22 с.

189. Угода з торговельних аспектів прав інтелектуальної власності від 15.04.1994р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=981_018.

190. Угода між Урядом України та Урядом Республіки Беларусь про співробітництво в сфері охорони промислової власності від 20.10.1993 р. // Офіційний вісник України. — 2005. — № 38. — С. 213. — Ст. 2418.

191. Угода про заходи з охорони промислової власності та створення Міждержавної ради з питань охорони промислової власності від 12.03.1993р. // Офіційний вісник України. — 2005. — № 19. — С. 289. — Ст. 1031.

192. Угода про співробітництво по припиненню правопорушень у сфері інтелектуальної власності від 06.03.1998 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

193. Угода про співробітництво у сфері інтелектуальної власності між Кабінетом Міністрів України і Урядом Китайської Народної Республіки від 18.11.2002р. // Офіційний вісник України. — 2004. — № 12. — том 2. — С. 583. — Ст. 81.

194. Україна в п'ятницю стане 152-м членом СОТ [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://news.finance.ua/ua/~1/0/all/2008/05/16/126777>

195. Ульянов О. І. Адміністративно-правовий захист міліцією прав громадян у сфері громадського порядку : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес ; фінансове право ; інформаційне право» / О. І. Ульянов. — Харків, 2002. — 18 с.

196. Филимонов А. Е. Административная ответственность за нарушения прав интеллектуальной собственности : дисс. ... канд. юрид. наук : 12.00.14 / Филимонов Александр Евгеньевич. — М., 2006. — 187 с.

197. Халипова Е. В. Конституционно-правовые основы интеллектуальной собственности : дисс. ... д-ра юрид. наук : 12.00.02 / Халипова Елена Вячеславовна. — М., 1999. — 345 с.

198. Хома В. О. Адміністративно-юрисдикційна діяльність : характерні ознаки та підстави для застосування терміна / Хома В. О. // Вісник Одеського інституту внутрішніх справ. — 2004. — № 3. — Ч. 2. — С. 138—141.

199. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — №№ 40—44. — Ст. 356.

200. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. № 1618-IV / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. — 2004. — № 40—41, 42. — Ст. 492.

201. Чабан В. П. Акти адміністративного примусу в діяльності міліції України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец.

12.00.07 «Адміністративне право і процес ; фінансове право ; інформаційне право» / В. П. Чабан. — К. : НАВСУ, 2001. — 18 с.

202. Шергин А. П. Административная юрисдикция : монография / Шергин А. П. — М. : «Юрид. лит.», 1979. — 144 с.

203. Шишка Р. Б. Охорона прав суб'єктів інтелектуальної власності у цивільному праві України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес ; сімейне право ; міжнародне приватне право» / Р. Б. Шишка. — Одеса, 2004. — 39 с.

204. Шкарупа В. К. Доказування та докази в адміністративно-примусовій діяльності ОВС (міліції) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес ; фінансове право ; інформаційне право» / В. К. Шкарупа. — Одеса, 1996. — 57 с.

205. Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол. : Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. — К. : „Укр. енциклопедія”, 1998. — Т. 1 : А–Г. — 672 с.

206. Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол. : Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. — К. : „Укр. енциклопедія”, 1998. — Т. 6 : Т–Я. — 2004. — 768 с.

207. Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол. : Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. — К. : „Укр. енцикл.”, 1998. — Т. 2 : Д–Й. — 1999. — 744 с.

208. Юридичний словник-довідник / за ред. Ю. С. Шемшученко. — К. : Femina, 1996. — 694 с.

209. Ярмакі Х. П. Проблеми забезпечення прав людини при застосуванні міліцією заходів адміністративного примусу / Ярмакі Х. П. // Веб-сайт Міністерства юстиції України з нагоди 60-ї річниці проголошення Загальної декларації прав людини [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.minjust.gov.ua/udhra/conf-materials-20.html>.

210. Patent Services in France : [Електронний ресурс]. — Режим доступу : INTELLECTUAL PROPERTY CODE OF FRANCE // <http://www.inpi.fr/proprietes-intellectuelles/le-droit-de-brevet>.

//copyright.ru/ru/library_old/inside/83/?doc_id=480©right=45d2f66dcadd46a31ee0391dfb17f493.

211. Лист Департаменту інформаційно-аналітичного забезпечення МВС України від 7 червня 2013 року № 16/2 - 145

212. Захист права інтелектуальної власності. Соціологічна група «Рейтинг», березень 2012 року : [Електронний ресурс]. — Режим доступу :INTELLECTUAL PROPERTY CODE OF FRANCE // www.ratinggroup.com.ua

213. Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України: Указ Президента України від 06.04.2011 № 383/2011 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 29. – С. 32. – Ст. 1222 (з подальшими змінами та доповненнями).

214. Про визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України з питань діяльності Міністерства внутрішніх справ: Постанова Кабінету Міністрів України від 13.06.2012р. № 533 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 45. – С. 148. – Ст. 1766.

215. Про організацію діяльності підрозділів державної служби боротьби з економічною злочинністю МВС України: Наказ МВС України від 03.09.2012 № 769 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 73. – С. 71. – Ст. 2951

216. Кіріленко Ф. О. Адміністративно-правовий захист права інтелектуальної власності правоохоронними органами України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Кіріленко Федір Олександрович. — Київ, 2011. — 183 с.

217. Юркова Є. В. Адміністративно-правова охорона права інтелектуальної власності в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Юркова Євгенія Валеріївна. — Київ, 2011. — 204 с.

218. Запорожець І. Г. Адміністративно-правові засади управління у сфері охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Запорожець Ірина Григорівна. — Харків, 2006. — 201 с.

Здано на складання 08.05.2013. Підписано до друку 13.05.2013. Формат 60x90/16. Папір офсетний. Друк ризографічний. Гарнітура Times. Ум. друк. арк. 13,05. Обл.-вид. арк. 8,57. Тираж 150 прим. Зам. № 0120_27

Видавництво «*Літограф*»
Ідентифікатор видавця у системі ISBN: 2267
Адреса видавництва та друкарні:
49000, м. Дніпро, вул. ім. М.В. Гоголя, 10/а
тел. : (066) 369-21-55, (097) 841-92-84
E-mail: Litograf.dp@gmail.com